

Lucas papel tepyaca apostolpan la tjajay mpes

Jesucristo tjevele Dios Cjües ncuwim.

¹ Teófilo, püna 'in napj tepyac Jesucristo la tjijá. Tepyac wa jupj sin tji'yüsa la tjijá. ² Nosis nt'a tjuwine na, apostolpan lis t'ya. Jupj tjiyyü'ta yupj ca nin la mijicj jupj tjevele jin. Jupj tjevele Dios Cjües nin jostsja jupj velá. ³ Jesucristo pajal malala tepyala, tepe'e. Locopyaya jas tjiyyünsa, tüpü'ü niswá. Nin tepyala na, ts'ac' cuarenta lay tepyala apostolpan jilal. La pülücj lay tepyala. Jupj la tiji mpes yupj sin tji'yüsa jupj tüpü'ü niswá. Jupj sin tji'yüsa lis tiji Dios jyü'ta po'ó. ⁴ La pjaníjis tjiyyü'ta:

—Ma pje'á lowa custjay Jerusalén mpe. La tjunucú nun Dios Cjües jac' mpes. Mpapay tjevele jupj Cjües jas majamas nun nt'a. Napj tjevelé nun jilal nin ca mpalas. ⁵ Juan bautizar lis tiji 'üsü mpes la p'in. Más 'üsüs ca nu mpalas quinam. Dios ca nu ma'ayas jupj Cjües. Ts'ac' pjaní way p'in tepyala na ca nin mpalas —nin tjevele Jesucristo.

Jesucristo tjemey tsjun po'ó.

⁶ Apostolpan 'a jis tjimyula na Jesucristo lal, tjowelepj jupj lal:

—Qquis Jepa, jipj selen la p'a way jajütütj quinam israelpan jis lal. ¿Ncu leñi way ca mal yupj, israelpan jis la jütütj yupj p'iýá? ¿'Ona ca nin la mijin, Dios Popel vele jinwá?

⁷ Jesucristo jis wala tjevele:

—Mpapay jos nun ma ca jus nlayé tsjan jawas ca nin mpalas. Jupj p'in selé tsjan jawas niná ca la mijis israelpan jis lal. ⁸ Naja's p'a wa ca jus nlayé. Dios Cjües nujisas mo'o tjemey na, ca 'üsüs polel la müjí nun. Ca polel mvelé la p'a jilal napj mpes. Napj mpes solejé mpes ca mvelé. Nin ca la müjí Jerusalén nt'a, Judea nt'a 'ots'ipj, Samaria nt'a 'ots'ipj, nosis casá jas tüpwes ca nin la müjí —nin tjevele Jesucristo.

⁹ Jesucristo t'üc' tjevele na, Dios tsjun po'o tjemyana jupj. Tjemey na, apostolpan jus tjunuc. Mol mo'o tjemey. Mol mpes ma polel jus tjunuc tsjun po'o tjemey na. ¹⁰ Newa januctsja. Januctsja na, ángel mat'e lay jis tepyala yupj nt'a. Niyom jinwá yustaptsja yupj. Yupj sin quip pje waytsja. ¹¹ Tjowelepj:

—¿Tsjan mpes tsjun po'o nucú? Tjunuc Jesucristo tjemey tsjun po'o. Nin p'iýá ca ncuwim niswá — nin tjowelepj.

Yupj la t'apj Matías, apóstol nsem jupj.

¹² Mpes yupj tjil joc' mpe, joc' niná Olivos ló. Tjil Jerusalén nt'a. Ne'aj p'intsja; judiopan 'ücj ne'aj tjil sábado na, nin jawas ma polel campa jiltsja.

¹³ Wosis cuarto viyapa mo'o tjil. Ne'aj tapátjatsja yupj quinam, apostolpan. Ne'aj tjátjatsja Pedro, Jacobo 'ots'ipj, Juan 'ots'ipj, Andrés 'ots'ipj. Tjátjatsja wa Felipe, Tomás 'ots'ipj, Bartolomé 'ots'ipj, Mateo 'ots'ipj. Tjátjatsja wa Jacobo (jupj ne Alfeo popa), Simón 'ots'ipj. (Simón le palánatsja jepa lal, jepa israelpan popa tulucj. Nin mpes "Israel Mpes Jola" lotsja wa jupj.) Judas já'asa watsja (jupj ne Jacobo pópatsja). ¹⁴ Pajal la pülücj 'a jis tjimyula jis la veles

Dios lal. Nequem nepenowá tjiquil wa, Jesucristo jamay 'ots'ipj, Jesucristo jatjaypan 'ots'ipj, tjiquil wa; 'a jis tjimyula yupj tjatja nt'a.

15 P'a jawas Jesucristo lal japon witjacj ciento veinte 'a jis tjimyula. Pedro jas tjifyünsa, tjevele: **16** "Natjampan, nun solejé püna David papel tepyaca Judas po'ó. Tepyaca Dios Cjües jostsja nin tepyaca yupj. Tepyaca Judas ca nin la mijis, ne nawaja'a Judas nin la tjiji David tepyaca jin p'iýá. Dios Popel tjevele ca nin la mijis, mpes nin la tjiji. Judas niyom jis ticyuna, Jesucristo la tjilil. **17** Judas cupj sin pópatsja. T'üç' way Jesucristo la t'ya yupj 'ots'ipj, Dios mpes tsji' la tjiji 'ots'ipj. **18** Mop'in nin, pasal malala la tjiji Jesucristo lal. Yupj t'emel tja'ayapj Judas, yupj malala la tjiji mpes. 'Amá jaylacj la tjiji t'emel niná mpes. Ne'aj wolap'a'a tyüla, yupj col tjopjolta. Juts'ul pje'á palá tinca. **19** Pjü way Jerusalén po'o patja sin tji'yüsa nin tepyalá. Mpés 'amá niná yupj jaylacj la tjiji yupj ló la t'apj. Acéldama lotsja momas ne'aj. Yupj jis tin javelepj yupj, mpes Acéldama javelepj. Cupj velecj: "Amá 'As'", Pedro nin tjevele.

20 Pedro tjevele niswá: "Püna Dios mpes tjenejets'eñ tapac mo'ó yom pjaní tepyaca Judas po'ó: 'Pjü ca mal yupj wo mpe. Wo mo'ó cjuwá ca nsem. Ma ca p'a mpü'üm yupj wo nt'a.

Jupj ma polel sin 'yüsa la mijis quinam.

La p'a ca nin la mijis quinam yupj la tjijá', nin tepyaca yom pjaní. **21** Mpés yom p'a wa apóstol nsem qjuisas, Judas tepe'e mpes. Ca mveles la p'a jilal Jesucristo jas tjifyünsa, pü'ü niswá. La p'a pülcj lovin qjuis capj tocoñ, qjuis Jepa Jesucristo

cus tecyoñcocj na. ²² Yupj qjuis capj tocoñ, tjunuc Juan el Bautista bautizar la tjihi Jesucristá. Lovin qjuis capj tocoñ. Yupj tjunuc pjü way Jesucristo la tjiijá. Jesucristo qjuisin tji'yüsa la tjihi na, pjü tjepjyacañ yupj. Cupj qjuilal tjelejeri, Dios yupj tjemyana na tsjun po'ó. Mpes yupj sin popa ca pjaní la nt'acj. Jupj nin p'iyá la mijis cupj lijicj jinwá. Ca mveles Jesucristo jas tjiijünsa, pü'ü niswá", nin tjevele Pedro yupj jilal.

²³ Mpes niyom mat'e lis t'apj. Pjaní Matías lotsja. Pjaní wa José lotsja. José cónt'eya lotsja yupj. Barsabás lotsja wa, Justo lotsja wa. ²⁴⁻²⁵ Lis t'apj na, tjowelepj Dios lal. Tjowelepj: "Jipj cupj qjuis Jepa. Qjuisin 'yüsa la mijin tsjan más 'ücj la mijicj cupj. Judas apóstol waytsja yupj. Tepe'e quinam yupj; malala nyuca la tjihi, ne nin. Quina cupj quelel la nt'acj p'a wa, apóstol ca nsem yupj. Mpes yupj ca qjuis capj ncoricos. Ca mveles wa la p'a jilal Jesucristo niswa pü'ü. Jipj selen tsjan yola pjü way. ¿Cana más 'ücj jipj lal cupj la nt'acj apóstol nsem yupj?" nin la tjiü'üy Dios lal. ²⁶ Yupj la t'apj tjunuc cana más 'ücj la nt'acj. Matías la t'apj. Apóstol tepyala yupj. Jupj lal apostolpan doce waytsja niswá.

2

Dios Cjües tjac' Dios ts'uyupj nt'a.

¹ P'a jawas judiopan fiesta lajaytsja, fiesta niná Pentecostés ló. Nin jawas tjejyawca na, pjü Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula wa nt'a. ² Leñi way pasal yumüçj pjactsja tsjun po'ó, lüpjü pajal püné jinwá. Yümüçj pjac yupj nt'a tjac'. Más yumüçj pjactsja

quinam, nin tepyala yupj tjátjatsja nt'a. ³ 'Awa wolaqué jinwá tjunuc. Tsjictjacj jis tepyala 'owus, jis capá nt'a jis tjiquil. ⁴ Nin tepyala na, Dios Cjües yupj jisas mo'o tjemey. La p'a jis tin tjowelepj, yupj p'iyá ma sin 'yúsatsja. Dios Cjües nin la tjihi mpes yupj 'üçj tjowelepj la p'a jis tin.

⁵ Judiopan pülüçj pátjatsja quinam Jerusalén po'ó. Jun ta'á nosis mpe jiquiltsja jis la püt'üs Jerusalén po'ó. Yupj pülüçj way po quelel lajaytsja Dios jos jin. ⁶ Yümüçj pjactsja tjepjyacañ na, tjiquil Dios ts'uyupj 'a jis tji myula nt'a. Ma sin 'yúsatsja tjunuc yupj. Ma tjunuctsja püna p'in. Dios ts'uyupj tjoweleptsja yupj jis tin. Judiopan p'a mpe 'esepj jis tin 'üçj tjowelepj yupj. ⁷ Mpes judiopan po yólatsja nin tepyala, tjunuc mpes. Tjowelepj:

—Yupj Galilea mpe ne'espan. ⁸ ¿'Onin ne nin javelepj yupj? Quina 'üçj javelepj pjü cupj qjuis tin. Nin p'iyá tjevelecj cupj tsjictsjna, nin javelepj quinam. ⁹ Cupj nepenowá Partia mpe ne'espan. Cupj nepenowá Media mpe ne'espan. Cupj nepenowá Elam mpe ne'espan. Cupj nepenowá Mesopotamia mpe ne'espan. Cupj nepenowá Judea mpe ne'espan, nepenowá Capadocia mpe ne'espan 'ots'ipj. Cupj nepenowá Ponto mpe ne'espan, nepenowá Asia mpe ne'espan 'ots'ipj. ¹⁰ Cupj nepenowá Frigia mpe ne'espan, nepenowá Panfilia mpe ne'espan 'ots'ipj. Cupj nepenowá Egipto mpe ne'espan. Cupj nepenowá ne'aj way tepyatjaquecj Libia po'ó, ne'aj way p'in Cirene mo'ó. Cupj nepenowá Roma mpe ne'espan. Cupj popé nepenowá judiopan tulucj, mop'in judiopan jinwá japon yupj

quinam. ¹¹ Cupj nepenowá Creta mpe ne'espan, nepenowá Arabia mpe ne'espan 'ots'ipj. Pjü cupj qjuis tin, 'ücj javelepj yupj. Dios püné mpes 'ücj nin javelepj –pülüçj tjiquil nin tjowelepj.

¹² Tjiquil witjacj po yólatsja nin tepyala mpes, tjunuc mpes. Jis la tjü'üy yupj yuwá: “¿Tsjan mpes nin pyala niná?” nin la tjü'üy. ¹³ Mop'in yupj nepenowá la tjüpüts'ün. Tjowelepj 'üsü jis tjemyona p'in yupj.

Pedro tjevele Jesucristo po'ó.

¹⁴ Quina apostolpan dóceya sin tjüjünsüpj. Pedro tjevele pjü jilal ne'aj. Yümüçj tjevele pjü jis la pjac. Tjevele: “Quelel velé pjü judiopan jilal, pjü judío tulucj jilal 'ots'ipj. 'Üsüs tjapja'aqué nun. ¹⁵ Nun nepenowá tjowelé niyom nenem 'üsü jis tjemyona. Müsü secj yupj. Püstapj custjay. Nueve p'in quinam. ¹⁶ Joel tjevele niná ca mpalas. Profétatsja yupj; tjevele Dios tjevelá. ¹⁷ Ninana Joel tjevele Dios p'iyá tjevelá:

‘P'a jawas napj ca jis ma'ayá napj Neqjues
gente pjü way jis lal la püt'üs.

Nun sejatjampan ca mvelecj la p'a jilal napj mpes.

Nin ca la mijicj wa nun jis cucuspan.

Napj ca la mejay tjamacjaspan ca nucucj
napj ca sin mü'üsüs la mejay.

Niyom co'müypan püste ca nucucj,
mpes ca sin mü'üsüs la mejay napj.

¹⁸ Napj ca jis ma'ayá napj Neqjues napj nomozapan jis lal la püt'üs. Nin ca nsem nomozapan niyom jilal, nomozapan nequem jilal 'ots'ipj.

Jupj pajal ca jis capj mp'a'sas. Nin mpes

yupj ca 'ücj mvelecj la p'a jilal napj mpes.
19 P'a casá la mejay tsjun po'ó.
 P'a casá la mejay nosis nt'a 'ots'ipj.
     Nusin mü'üsüs la mejay püné napj.
     'Os ca nucú nun. Ca nucú wa 'owus.
     Pajal ca musques ca nucú.
20 Lots'ac' püste ca nsem.
 Mümüy 'as jin justa nsem ca.
 Nin tepyala nam, leñi way pajal 'üsüs ca mpalas.
     Pjü ca nucucj Dios püné.
 Qjuis Jepa Dios ncuwim.
21 Yupj la mon Dios lal jupj ca perdonar lis mijis
     qjuis Jepa Püné 'üsüs la tjiji mpes,
 t'üç' way Dios ca perdonar lis mijis.
     Lovin ca mpatjam jupj lal.
     Pjü nin lajay, pjü ca mpatjam jupj lal'.
 Joel nin tjevele Dios tjevelá", tjevele Pedro.
22 Pedro tjevele niswá: "Judiopan, 'üsüs
 tjapja'aqué napj velé. Napj velé nun jilal
 Jesucristo po'ó, Nazaret mpe 'eseptsja jupj. Nun
 solejé jupj pajal 'üsüs la tjiji nun jilal qui'á, yom
 p'in ma polel liji jinwá. Nin la tjiji nusin 'yüsa la
 mijis Dios jas tjeiyama jupj. Nun pajal nujólatsja
 jupj la tjiji mpes. Dios tje'yaya mpes pajal 'üsüs
 polel líjitsja. Mpés t'üç' way tsji' la tjiji Dios mpes.
 Newa nin, nun ma nusin tji'yüsa jupj tsji' la tjiji
 Dios mpes. **23** Nun tsu'pá Jesucristo. Tja'ayá niyom
 malala witjacj cruz po'o tjovalapj jupj. Tjü'ünan
 jupj. Yupj la tajay nun jisastsja jinwá. Dios
 seletsja nin ca la müjí. Dios jostsja ca nin mpalas,
 mpes nin polel la tjüjí nun. **24** Mop'in nyucunú
 jupj quinam. Dios jas tjijyünsa jupj, tepe'e na.
 Tüpü'ü niswá. Dios ticyuna jupj tecya'lín tjil mpe.

Ma polel pü'ütsja ne'aj. Malala nyuca lajay p'in patja ne'aj. ²⁵ Püna David tjevele Jesucristo po'ó. Tjevele:

'Napj selé Nejepa Dios lovin ncapj cyoñca.

Jupj ncapj p'ya'sa. Mpes ma nola pjü mpes.

²⁶ Mpes 'üçj najas pajal. Velé po 'üçj najas.

Napj mp'üy mpa'is ca,

mop'in selé 'üsüs ca ma palas.

²⁷ Dios ca ncunus napj neqjues tecya'lirñ tjil mpe.

Napj jipj jits'a'a. Napj mp'üy ma ca majam
la mijis jupj.

²⁸ Napj selé quinam 'onin la cüjay la püt'üs lovin.

Jipj lal mpü'üs na, 'üçj najas nsem.'

David nin tjevele püná Jesucristo po'ó.

²⁹ "Natjampan, t'üç' way velé nun jilal David po'ó, pajal püné waytsja jupj. Mop'in nin, jupj tepe'e, ne toc. Solejé toc nt'a. Polel nyucucj toc nt'a. ³⁰ David profétatsja jupj. Jupj seletsja jupj popa p'iyá pjaní, püs naya pü'ü, ca müjü'tüs israelpan jilal jupj jinwá. Dios nin tjevele David lal. Tjevele t'üç' way mpalas ca niná. ³¹ Mpes David seletsja nin ca mpalas p'a jawasa, püs naya. Jas tji'yusa Dios tjevele mpes, Dios tjevele jupj ca jas majamas Jepa Püné jis capj lo p'acj judiopan. Mpes David tjevele jupj po'ó. Jupj tjevele Dios ca jas müjünsüs tepe'e mpe, mpü'üm niswá. Tjevele Dios ca ncunus jupj tecya'lirñ tjil mpe. Tjevele Dios ca la mijis jupj jüp'üy ma ca majam. ³² T'üç' way Dios nin la tjiyi Jesucristo lal. Jas tjiyyünsa jupj, la püt'üs niswá. Pülüçj way cupj jus tjinyucucj jupj, niswa pü'ü tepyala na. ³³ Dios tjemyana jupj, jupj pü'ü nt'a. Tjevele ca ma'ayas jupj Cjües jupj lal,

ne tje'yaya jupj. Jesucristo já'asa Dios li'inyampe quinam. Jesucristo jas tjejyama Dios Cjües cupj nt'a, mpes nin tjunucú, tjapja'aqué yacjaj. ³⁴ David ma tjemey jupj jüp'üy lal Dios pü'ü nt'a. Jesucristo p'in jupj jüp'üy lal tjemey Dios pü'ü nt'a. David tjevele:

'Qquis Jepa Dios tjevele Nejepa lal:

"Nt'i'isa napj li'inyampe.

Jipj ca müjü'tün napj lal.

³⁵ Napj ca la mpalan jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay jipj enemigopan
tsjyam 'alá jatja jinwá.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na."

Niná Dios tjevele David Jepa lal.

³⁶ "Judiopan, nun tjü'ü'ná Jesucristo. Nusin tjü'üsüs t'üç' way Jesucristo Jepa Püné tepyala, Dios nin la tjiji. Dios jas tjejyama Jesucristo jis capj la p'acj judiopan", Pedro nin tjevele judiopan jilal.

³⁷ Judiopan nin tjepjyacañ na, pajal 'aplilila jis tepyala yupj. Po yólatsja Pedro tjevele mpes. La tjü'üy Pedro lal, apostolpan p'a wa jilal 'ots'ipj:

—Qquis catjampan, ¿Tsjan jos Dios cupj lijicj? — nin la tjü'üy.

³⁸ Pedro jis wala tjevele:

—'Aplicjila t'as pjü malala nyuca la tjüjí mpes. Lovin 'üsüs la tjüjí quinam Dios jos jinwá. Dios jos cupj bautizar la nujicj Jesucristo mpes. Mpes Dios ma ca jola nsem malala nyuca la tjüjí. Ca jas majamas jupj Cjües nujisas mo'o. ³⁹ Püna Dios tjevele jupj ca jas majamas jupj Cjües nun nt'a nujos mo'o la püt'üs. Niná nin tjevele wa nun popa mpes 'ots'ipj, campa patja mpes 'ots'ipj. Qquis Jepa

Dios pasal pülüçj lis t'ya jis la püt'üs yupj lal. Jupj jis capj p'ya'sa jis la pon yupj lal. Dios tjevele yupj ca jas majamas yupj Cjües pjü way yupj mpes 'ots'ipj –nin tjevele Pedro.

⁴⁰ Pedro pülüçj nin tjevele yupj jilal, tjevele niná Dios jos ca yupj la mijicj. Po jostsja mponecj, mpes tjevele:

—Dios ca jis capj ntüüs malala nyuca lajay. Po ma yupj jinwá t'as. Más 'üçj nujisas nsem Jesucristo. Nin lojí Dios ma ca nucopj ntüüs –nin tjevele Pedro.

⁴¹ Mil cónt'eya topon Pedro tjevelá. Bautizar jis tepyala yupj.

⁴² Mpes yupj lovin quelel sin 'yüsatsja apostolpan tjowelepj mpes. Lovin 'a jis tjimyula, nin p'iýá yólatsja mpes. Lovin 'a mulú tjalá, lovin yola tepyálatsja Jesucristo tepe'e yupj mpes. Lovin 'a mulú tjowelepj Dios lal. Nin la tjajay Jesucristo lal topon.

Dios ts'uyupj lovin 'a jis tjimyula. Lovin 'üsüs la tjajay yuwá.

⁴³ Apostolpan pajal 'üsüs la tjajay niyom p'in ma polel lajay jinwá. Nin la tjajay la p'a ca jus nlayecj Dios mpes tjowelepj yupj. Pjü po yola tepyala, yupj la tjajay mpes. ⁴⁴ Lovin 'a jis tjimyula. Nepénowa yupj sin popa cjuwatsja na, nepénowa se 'aptsja. ⁴⁵ Nenéyawa t'emel cjuwatsja yupj nepenowá. Mpes la p'a vender la tjajay yupj yuts'a'a, t'emel tja'ayapj cjuwatsja mpes. ⁴⁶ Yupj lovin 'a jis tjimyula Dios wo nt'a. Lovin 'a mulú tjalá yupj jis wa nt'a. Pajal 'üçj jisas tepyala yupj. Tjuwi'in Dios lal. ⁴⁷ 'Üsüs tjowelepj Dios po'ó. La

p'a wa gente pjü way yólatsja 'üsüs waytsja yupj. Püna ma japontsja, quina wa japontsja nepenowá, mpes pjü jyawca na p'a wa topon yupj, nin la tjiji qjuis Jepa Jesucristo. Ca mpatjam wa Dios lal.

3

Pedro, Juan, tji'yü'sa la tajay ma wine lal.

¹ P'a jawas Pedro Juan lal tjemey Dios wo nt'a. Las tres t'awaná tjl, judiopan javelepj na Dios lal. ² Ne'aj tjá'asatsja yom ma polel wínetsja. Tsjom c'atsja yupj. Tsjicj way pepes ma polel wínetsja. Lovin ma polel wínetsja. Pjü jyawca na nepenowá tucuman yupj jun vilicj nt'a, Dios wo nt'a. Ne'aj tüpüntüpj yupj. Jun vilicj ne'aj "Üsüs Justa" lotsja yupj. Ne'aj t'emel la tjemyónatsja ne'aj tjelyawuñ jis lal. ³ Pedro, Juan, Dios wo wama quelel jiltsja, ne ma wine yus tjinyuca. La tjemyona t'emel ma'ayacj. ⁴ La tjemyona na, Pedro, Juan, po jus tjunuctsja. Pedro tjevele yupj lal:

—Cus 'unuca.

⁵ Mpes yupj jis wala yus tjinyuca. T'emel ma'ayacj jólatsja. ⁶ Pedro tjevele:

—Cjuwá napj nt'emel. P'a casá ca la mejay jipj mpes. Jipj ca mya 'üsüs Jesucristo nin polel la mijis mpes, Jesucristo Nazaret mpe 'eseptsja yupj. Mpes 'i jütütj, jin tjiyyünsa, tjuwine —Pedro nin tjiyyü'ta yupj lal.

⁷ Pedro yomen ma wine mos li'inyampe ntjüi'le, jas tjiyyünsa. Leñ way jis tji'yü'sa yupj tsjom. ⁸ 'Ücj polel tóncatsja jusapj. Ntolo, 'ücj jos tjuwine. Dios wo wama tjemey Pedro lal, Juan lal wa. Ne'aj tjuwine, tólotsja, 'ücj jostsja mpes. 'üsüs véletsja

Dios po'ó. ⁹ Gente ne'aj jájtatsja tjunuc wínetsja yupj, tjepiyacaň 'üsüs véletsja Dios po'ó. ¹⁰ Yupj sa nuctsja yupj. Salejeptsja yupj p'iyá lovin tjá'asatsja jun vilicj nt'a, Dios wo nt'a, la tjemyónatsja. Tjunuc wínetsja quinam, mpes po yólatsja tji'yü'sa mpes.

Pedro tjevele Jesucristo po'ó Dios wo mo'ó.

¹¹ Pedro, Juan, tjelejerítsja Dios wo nt'a, corredor nt'a. Salomón Corredor lotsja ne'aj, yupj tjelejerítsja nt'a. Yom tji'yü'sa newa ntjüí'letsja Pedro, Juan 'ots'ipj, pajal 'üçj jostsja mpes. Gente pjü way ne'aj leñ way tiquil yupj nt'a. Po yólatsja pajal 'üsüs tepyala mpes. ¹² Pedro jus nléyatsja yupj pajal yólatsja, mpes la tji'yüya yupj jilal: "Judiopan, ¿tsjan mpes pajal nujola niná tepyala mpes? ¿Tsjan mpes po cus nucú? Nun poné cupj p'iyá 'üçj nin lijicj niná, mpes tji'yü'sa yupj. Nin tulucj. Nun poné cupj tsjay 'üsüs Dios lal ca nacj, mpes tji'yü'sa. Nin tulucj. Jupj tji'yü'sa Dios nin la tiji mpes p'in. ¹³ Jupj nun jis Dios. Jupj Dios Abraham lal, Isaac lal wa, Jacob lal wa. Yupj pajal püna tapatja, nun yupj popa p'iyá püs naya potjaqué. Jupj nun jis Dios 'ots'ipj. Mpes Dios nusin tji'yüsa la tiji pajal püné Jesucristá; yupj 'üsüs tsji' la tiji Dios mpes.

"Mop'in malala la tjüjí Jesucristo lal. Jis tja'ayá yupj nun jis jepapan jilal jis la 'ünan. Pilato quelel syóctetsja yupj; nun p'iyá malala nyuca tjowelé Jesucristo po'ó Pilato lal. ¹⁴ Jesucristo Dios juts'a'atsja, yupj Yom 'Üsüs Dios Lal. Nun nujisastsja Pilato ma syóctetsja yupj. Nujisastsja nsoctes gente si 'ü'na p'in. ¹⁵ T'üç' way pjü potjaqué Jesucristo mpes. Pero nun la tjüjí mpes, yupj tjü'ünan yupj. Tepe'e na, Dios jas tjiyyünsa, tüpü'ü niswá.

Cupj jus tjinyucucj. ¹⁶ Jesucristo mpes yom ma wine tji'yü'sa. Nun su nucutsja jupj. Jupj tepyona mü'ü'süs ca, Jesucristo nin polel la mijis. Mpes jupj po 'üsüs tji'yü'sa, la tjihi Jesucristo. Nun nucú tji'yü'sa tepyala jupj.

¹⁷ "Napj selé nun ma nusin tji'yüsa Jesucristo Dios Jatjam waytsja jupj. Napj selé nun jis jepapan ma wa sin tji'yüsa yupj. Mpes nun malala nyuca la tjüjí jupj lal. ¹⁸ Püna Dios tjevele jupj ca jas majamas Jepa Püné jis capj la p'acj judiopan; Dios tjevele ca malala mpalas jupj. Nin tjevele profetapan jilal, ne yupj pjü way nin tjowelepj gente jis lal. Quina Dios t'üç' la tjihi püná tjevelá. ¹⁹ Aplijila t'as nun, malala nyuca la tjüjí mpes. Dios jos jinwá la müjí quinam. Mpes Dios ca perdonar la numijis malala nyuca la tjüjí. Dios ca la mijis 'üçj nujisas nsem nun quinam, jupj so coñicó mpes. ²⁰ Jupj ca jas majamas Jesucristo niswá. Dios la t'ya jupj. Jupj perdonar la numijis malala nyuca la tjüjí mpes. Jis capj mp'a'sas judiopan. ²¹ Quina Jesucristo tsjun po'o já'asa. P'a jawas 'üsüs ca mpalas pjü jilal, ca la mijis Dios. Dios püna tjevele ca nin la mijis. Tjevele profetapan jilal, yupj ne Dios mpes tsji' lajaytsja. Yupj tjowelepj gente jis lal. Yupj tjowelepj jin tepyala na, Jesucristo ncuwim niswá.

²² "Moisés profeta waytsja jupj. Jupj tjevele: 'Qjuis Jepa Dios ca jas majamas profeta pjaní napj jinwá. Nun popa ca nsem jupj. Tjapja'aqué pjü mveles. La müjí pjü way jupj müjü'tüs ca. ²³ Pülüçj ma ca la mijicj jupj jyü'tá. Mpes t'üç' way yupj pjü nca'lin' ca.' Moisés nin tjevele.

²⁴ "Pjü profetapan tjowelepj nin ca mpalas.

Samuel mwalá way tjevele nin ca mpalas, locopyaya pjü profetapan nin p'iyá tjowelepj nin ca mpalas. Quina nin pyala yupj tjowelepj jinwá.

25 "Profetapan püna tapatja tjowelepj Dios mpes, tapac wa Dios mpes. Nun to'á yupj tapac, mpes solejé tsjan tjevele Dios. Nun israelpan. Dios tjevele israelpan püna tapatja jis lal. Niná yupj tjevelá nun mpes wa tjevele. Tjevele yupj pajal 'üsüs líjitsja israelpan mpes. Ninana yupj tjevele Abraham lal: 'Jipj cüicpan popa pjaní mpes ca 'üsüs la mejay pjü gente mpes, jun ta'á patja mpes'. **26** Nun nt'a mwalá way jas tjejyama yupj Jatjam. Jas tjejyama 'üsüs way la mijis nun mpes. Dios nin jostsja nun lovin ma malala nyuca lojí niswá", Pedro nin tjevele yupj jilal.

4

Jepapan jis ntji'lín Pedro, Juan 'ots'ipj, jis capj latüll.

1 Pedro newa véletsja na, sacerdótepan nepenowá tjiquil. Saduceopan nepenowá tjiquil wa. Yom p'a wa tjac' wa, yupj jépatsja Dios wo jajamapj jis lal. **2** Po ts'a tji'in Pedro lal, Juan lal wa, sin tji'yusa la tjajaytsja mpes. Pedro, Juan, tjoweleptsja gente jis walap'aá Dios jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Tjowelepj t'üç' way Dios tecya'lín sin müjünsüs wa p'a jawasiyá, mpatjam ca niswá. Mpés tjiquil po ts'a tji'in yupj tjowelepj mpes. **3** Mpés jis ntji'lín yupj. Quelel t'yájatsja quinam, mpes cawilta mo'o tjo'onsopj. Yaya yupj ca quelel mvelecj malala nyuca la tjajay. Quelel jis capj jatülltsja. **4** Mop'in pülcj tjepjyacañ Pedro

tjivelá. Pülücj topón tjivelá. Mpes más pülücj jisastsja Jesucristo jupj tjevele mpes. Niyom cinco mil játjatsja quinam Jesucristo lal japon witjacj.

⁵ Yaya jepapan 'a jis tjimyula Jerusalén po'ó co'müypan jis lal wa, Moisés popel sin 'yüsa lajay jis lal wa. ⁶ Anás tjac' wa 'a jis tjimyula nt'a. Jupj sacerdote más pünetsja. Caifás tjac' wa, Juan 'ots'ipj, Alejandro 'ots'ipj. Anás familia pjü way tjiquil wa 'a jis tjimyula nt'a. ⁷ Tjüjütüj jacuman Pedro, Juan 'ots'ipj. La tjü'üy yupj jilal:

—¿'Onin la tjüjí tji'yü'sa ma polel wínetsja? ¿Pjacj nu tjijyü'ta lo 'üs'üs ne 'yü'sa lojí? —nin la tjü'üy.

⁸ Dios Cjües tjevele Pedro lal. Nin p'iyá Pedro tjevele yupj jilal. Tjevele:

—Jepapan, co'müypan, ⁹ nun quelel solejé 'onin la tjijicj cus tjep'ya'sacj ma wínetsja lal. Quelel solejé 'onin la tjijicj tji'yü'sa jupj. ¹⁰ Mpes ca mv-elecj nun jilal. Qjuisas nusin 'yüsa; pjü judiopan sin 'yüsa wa qjuisas. Jesucristo mpes tji'yü'sa jupj. Jesucristo, jupj ne Nazaret mpe 'eseptsja. Jupj mpes ma wínetsja qui'á toñca. Nun tjü'ü'ná Jesucristo cruz po'ó pero Dios jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. ¹¹ Püna yom pjaní tepyaca Jesucristo po'ó. Tepyaca:

'Niyom nepénowa quelel jajünsüptsja wosis
pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üc' way 'üsüstsja.

Mpes qjuis Jepa Dios jas tjijyünsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná
wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'üsüs waytsja pjü pe witjacj jilal.

Tsjomis pe niná casá tóñcatsja.'

Nin tepyaca yupj. Nun niyom nenem pe 'üsüs ma jisastsja jinwá. Jesucristo niná pe 'üsüs jinwá. Nun ma jisastsja Jesucristo. ¹² Gente 'üçj ca mpatjam Dios lal Jesucristo mpes la p'in. Ma la p'a mpes 'üçj mpatjam Dios lal. T'üç' way ma la p'a mpes 'üçj mpatjam Dios lal –nin tjevele Pedro.

¹³ Pedro, Juan 'ots'ipj, ma lacj tneyaptsja la veles niná yupj jilal. Mpes yupj ne'aj tyatja po yólatja ma lacj tneyaptsja mpes. Yupj salejeptsja Pedro, Juan, ma escuela mpes pülüçj sin tji'yüsa. Salejeptsja noypan tuluctsja yupj. Mpes po yólatja yupj tjowelepj mpes, la tajay mpes wa, ma lacj tneyaptsja mpes wa. Yola tepyala Pedro, Juan, cus tocoñ Jesucristo. ¹⁴ Jus tjunuc yom tji'yü'sa tóicatsja Pedro, Juan jilal. Yupj salejeptsja pajal 'üsüs tepyala yupj lal, tji'yü'sa mpes. Mpes ma polel jis wala javeleptsja Pedro, Juan jilal. ¹⁵ Tjüjütütj 'istaway pje'á jil. Tjil na, yupj tjowelepj yuwá. ¹⁶ Tjowelepj: “¿'Oyn la qjuijim noyomes jilal? Pjü way Jerusalén po'o patja salejepj quinam pajal 'üsüs la tajay ma wínetsja lal, niyom p'in ma polel lajaj jinwá. Mpes ma polel velecj nin tepyala tulucj. ¹⁷ Más 'üçj ca müjü'tüçj yupj ma ca mvelecj niswá Jesucristo po'ó. Nin la mijicj ne la p'a ma ca sin mü'üsüs yupj po'ó”, nin tjowelepj.

¹⁸ Tjüjütütj wama jis tucuman niswá, Pedro, Juan. Tjüjütütj ca ma mvelecj niswá Jesucristo po'ó, ma sin 'yüsa la mijicj yupj mpes. ¹⁹ Pedro, Juan ma quelel lajaytsja yupj tjowelepj jinwá. Mpes yupj jis wala tjowelepj:

—Cupj quelel lijicj Dios jos jinwá. Nun nujisas cupj lijicj nun nujisas jinwá. Nun solejé ncu 'üçj

Dios lal nin lijicj nujisas jinwá. ²⁰ Cupj qjuiyola más 'ücj nin lijicj Dios jos jinwá. T'üç' way lovin ca mvelecj tjinyucucj mpes, tjepjya'aquecj mpes 'ots'ipj –nin tjowelepj.

²¹ Mpes jepapan niswa jis tjüjütütj ma ca mvelecj lovin Jesucristo po'ó. Tjowelepj ca jis capj ntülüçj yupj niswá javelepj niná. T'üç' tjüjütütj na, sin tjajam. Mpes tjal yupj. Jepapan po queel jis capj jatültsjä yupj. Newa ma nin la tjajay. Gente ne'aj ca ts'i mi'inacj, yólatsja yupj. Gente nenem pjü way po 'üsüs tjoweleptsja Dios po'ó, nin tepyala mpes ma wínetsja lal. ²² Ma wínetsja año cuarenta tyá'atsja yupj, más 'in pülcj way tyá'atsja.

Dios ts'uyupj la tjomon Dios lal.

²³ Po quina Pedro, Juan, tjal Dios ts'uyupj nt'a. Tjowelepj yupj jilal sacerdote noypan tjowelepj mpes, co'müpan tjowelepj mpes 'ots'ipj.

²⁴ Tjepjyacañ na, tjowelepj Dios lal. Tjowelepj: "Quis Jepa Dios, más püné jipj pjü jilal. 'Jipj la tjejay tsjun, la tjejay wa nosis, la tjejay wa 'üsü püné. Pjü ne'aj patja la tjejay wa.' ²⁵ David pajal püna tüpü'ü, cupj yupj popa p'iyá püs naya pyataquecj. David jipj myázotsja. Tjevelen yupj lal nin jyastsja yupj mveles ca gente jis lal. Jipj Jeqjues cus tjepl'ya'sa la veles. David nin tjevele:

'¿Tsjan mpes pjü jun ta'á ts'a tji'in?

¿Tsjan mpes gente malala queel lajaytsja

Dios lal? Jipj selen ma polel lajaytsja niná.

²⁶ Pjü noypan nosis casá 'a jis tjimyula,

queel la palantsja Dios lal,

Dios se jamá lal 'ots'ipj.

Dios tjevele ca jas majamas yom pjaní nosis nt'a jis capj la p'acj',

David nin tjevele. ²⁷ T'üc' way Herodes, Poncio Pilato 'ots'ipj, 'a jis tjimyula qui'a judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Quelel ja'ünantsja Jesucristo. Jesucristo jipj jits'a'a, pajal 'üsüs tsji' la tjiji jipj mpes. Jipj la t'ya yupj jis capj la p'acj judiopan. ²⁸ Püna jipj tjevelen yupj malala ca la mijicj yupj lal, ne nin la tjajay yupj. Nin tepyala jipj jyastsja jinwá, jipj püné mpes. Nin tepyala jipj nin jyastsja mpes. ²⁹ Qjuis Jepa, jipj selen malala nyuca quelel lajay yupj cupj qUILAL 'ots'ipj. Cupj jipj myozopan. Qjuis capj tjep'ya'sa, ma lecj meyacj la veles jipj tjevelen mpes. ³⁰ Qjuisas gente si 'ü'sa la sejaj jipj. Qjuisas pajal 'üsüs way lejay jipj Jesucristo mpes, gente p'in ma polel lajay jinwá. Yupj jipj jits'a'a, pajal 'üsüs la tjiji jipj mpes. Qjuisas yupj pajal yola nsem jipj lejay mpes", nin tjowelepj Dios lal.

³¹ Tjowelepj na, wa 'a jis tjimyula nt'a jus tiquits'e. Dios Cjües jisas mo'o tjemey. Ma lacj jeyaptsja quinam, mpes tjil, tjowelepj gente jilal Dios tjevelá.

Dios ts'uyupj jis tja'ayapj la p'a cjuwatsja na.

³² Dios ts'uyupj pjü way yuwal yólatsja. Tjowelepj yupj yuts'a'a pjü way Dios ts'uyupj yuts'a'a 'ots'ipj. Dios ts'uyupj cjuwatsja na, yupj yuts'a'a lovin jis tja'ayapj. ³³ Apostolpan tjowelepj la p'a jilal yupj salejeptsja qjuis Jepa Jesús jas tjijyünsa tepe'e mpe, pü'ü niswá. Dios jis capj tjep'ya'sa 'ücj jis la veles, mpes pajal 'üsüs tepyala yupj tjowelepj mpes. Dios pasal 'üsüs la tjiji pjü yupj jilal. ³⁴ Dios ts'uyupj pjü jisastsja, pjü jatatsja. 'Amá jatatsja

vender la tjajay momas. Jis wa jatatsja nin p'iyá la tjajay. ³⁵ T'emel tucutj, tja'ayapj apostolpan jilal. Apostolpan tja'ayapj t'emel niná Dios ts'uyupj t'emel cjuwatsja mpes. ³⁶ José nin p'iyá la tjihi. Levítatsja jupj. Chipre mpe 'esepj jupj. Apostolpan p'a ló la t'apj jupj mpes. Bernabé p'a wa ló watsja jupj. Bernabé mpes 'ücj la veles “gente 'ücj jisas se palá jupj liji mpes”, nin velej cupj qjuis tin. ³⁷ Jupj 'amá tyá'atsja. Vender la tjihi. Niná t'emel pjü way teque'e, jis tje'yaya apostolpan jilal.

5

Ananías, Safira, malala nyuca la tjajay.

¹ Ananías Jesucristo po'o pyónatsja wa. Jupj jats'om pyónatsja wa. Safira lotsja jupj. 'Amá vender la tjajay yupj, la p'a jinwá. ² Ananías t'emel niná teque'e, jis tje'yaya apostolpan jilal. Mop'in ma pjü way teque'e. La tsyawilí. Tjevele t'emel pjü way teque'e. Jats'om seletsja wa ma pjü way teque'e. ³ Pedro la tji'yüya Ananías lal:

—¿Tsjan mpes la tjejay Satanás jostsja jinwá? ¿Tsjan mpes la tsyawil? La tsyawil Dios Cjües lal. T'emel ma pjü way tequetj. ⁴ 'Amá jipj jits'a'atsja. Vender la tjejay. Pjü t'emel jipj jits'a'atsja. 'Ücj t'emel pjü way ma jequetj. Jipj la tsyawil, niná p'in malala. ¿Tsjan mpes quelel li tsuwiltsja? Ma cupj qUILAL la tsyawil. La tsyawil Dios lal —nin tjevele Pedro.

⁵ Ananías niná tjapjaca na, tyüla, tepe'e. Pjü sin tji'yüsa ninana tepyalá. Lacj tjeypatsja. ⁶ Tjamacjaspan tjiquil, tepe'e tjüwü'ün, tjaman, 'amá toc.

7 Hora cont'e tepyala na, tjac' wa Ananías jats'om apostolpan nt'a. Jupj ma seletsja tepe'e Ananías.

8 Pedro tjevele jupj lal:

—'Amá vender la tjüjí. Vyayum teque'e t'emel.
¿Ncu pjü way teque'e? —la tji'yüya.

—Nin, pjü way teque'e —Ananías jats'om tjevele.

9 Pedro wola tjevele:

—¿Tsjan mpes nun quelel lu tsuwilitsja Dios Cjües lal? Nin p'iyá nujólatsja nun. ¿Ncu nujólatsja jupj ma ca nucopj ntülüs? Tjamacjaspan tjil, vyayum tjaman, 'amá toc. Quina jiquil. Mya manucj ca jipj 'ots'ipj, ntoquecj ca —nin tjevele Pedro.

10 Leñ way jupj tyüla, tepe'e wa. Tjamacjaspan wama tjiqUIL, tjunuc jupj nasa tepe'e. Mpes tjamán jupj 'ots'ipj, la toc voyum toc nt'a. **11** Pjü Dios ts'uyupj lacj tneyaptsja nin tepyala mpes. Pülcj ma japon witjacj sin tji'yüsa wa tepyalá. Lacj tneyaptsja wa yupj.

Apostolpan la pülcj üsüs la tjajay.

12 Apostolpan pasal 'üsüs la tjajay gente nt'a, gente p'in ma polel lajay jinwá. Gente po yólatsja 'üsüs la tjajay mpes. Dios ts'uyupj la pülcj 'a jis tjimyula Dios wo nt'a, corredor nt'a. Salomón Corredor lotsja ne'aj. **13** Ma topon ma 'a jis tjimyula yupj jilal. Lacj tneyaptsja. Newa nin, Dios ts'uyupj po 'üsüstsja yupj jilal. **14** Mop'in la p'a p'in japontsja wa qjuis Jepa Jesucristo po'ó, yupj jin p'iyá. Tipyülcü Dios ts'uyupj. **15** Apostolpan 'üsüs la tjajay mpes, gente jis tucuman malala jisas jümücj nt'a. Jis tüpüntüpj yupj cobija casá, cjan casá 'ots'ipj. Yupj jisastsja Pedro lo tsjojoc mpalas malala jisas nt'a, jupj ne'aj jámatsja mpes.

Nin tepyala na, jis tji'yü'sa. ¹⁶ Jerusalén ne'aj p'in tapatja tjiquil wa yupj Jerusalén nt'a. Pajal pülüçj tjiquil. Jis tucuman malala jisas. Jis tucuman lapanenpan jatatsja. Yupj pjü way jis tji'yü'sa.

Judiopan jis jepapan malala nyuca la tjajay apostolpan jilal.

¹⁷ Sacerdote más püné jómatsja apostolpan jilal, gente apostolpanjisastsja mpes. Saduceopan la tjejyamanañ wa. (Saduceopan cus tjap'actsja sacerdote más püné.) ¹⁸ Mpes yupj jis ntji'liri apostolpan. Jis tjo'onsopj cawilta mo'ó. ¹⁹ Püste na, qquis Jepa Dios ángel pjaní jas tjejyama, tjac', cawilta jun vilicj jun tjecjyoltse. Jis tjemyana pje'á, tjevele: ²⁰ "Nlawú Dios wo nt'a la veles gente jilal ne'aj. Tjowelé Jesucristo po'ó, pjü way tjowelé 'onin ne'üçj la püt'üs Dios lal", ángel nin tjevele.

²¹ Mpes nin la tjajay. Tjejyawca na Dios wo wama tjil, sin tji'yüsa la tjajay yupj jilal ne'aj.

Yacjaya, sacerdote más püné tjac' ne'aj, saduceopan tjiquil wa; yupj tjowelepj ncul 'a jis mulus judiopan jis jepapan. Jisastsja pjü way yupj 'a jis mulus. 'A jis tji'myula na, nepenowá sin tjajam cawilta nt'a, apostolpan jis la cuman. ²² Tjil na, ma yus tjunuc ne'aj. Mpes tjiquil jepapan nt'a niswá, tjowelepj: ²³ "Cawilta jun vilicj jun t'yó'natsja llave mpes. Pjü jajamapj lejeñtsja yupj. Jun vilicj jun tjecjyoltsecj, wama tjeleque. Apostolpan leñtsja yupj", nin tjowelepj. ²⁴ Dios wo jajamaptsja jis jepa pajal jólatsja tjowelepj mpes. Sacerdote noypan pajal yólatsja wa tjowelepj mpes. Ma salejeptsja tsjan ca mpalas nin tepyala mpes.

25 Locopyaya yom pjaní tjac', tjevele: "Cawilta mo'o tjatjá, ne'aj wa lejen Dios wo nt'a quinam. Sin 'yüsa lajay gentas ne'aj", nin tjevele. **26** Mpes Dios wo jajamaptsja jis jepa tjemey apostolpan nt'a. Tjemey Dios wo jajamaptsja nepenowá jilal. Tjil jis la cuman apostolpan. Ma malala lis tajay; lacj jeyaptsja gente ca ts'i mi'inacj, ca pe witjacj la nts'iyacj. **27** Mpes jis tucuman yupj judiopan jis jepapan nt'a. Sacerdote más püné nin tjevele apostolpan jilal:

28 —Po 'in tülü way tijiyü'tücj ma sin 'yüsa la müjí Jesucristo po'ó. Ma la tjüjí nu tijiyü'tücj mpes. Pjü way Jerusalén po'o patja nin tjeppyacañ pjü tjowelé Jesucristo po'ó. Nujisas pjü way mponecj cupj tji'yü'nacj Jesucristo —nin tjevele.

29 Pedro wola tjevele. La p'a apostolpan nin p'iyá tjowelepj niná:

—Dios qjuis tijiyü'ta, nun qjuis tjüjü'tü wa. Más 'ücj cupj nin lijicj Dios tijiyü'tá. **30** Judiopan püna tapatja, jupj yupj jis Dios waytsja. Jupj jas tijiyünsa Jesucristo, pü'ü niswá. Nun tjovalá Jesucristo cruz po'ó, tepe'e, mop'in pü'ü niswá jupj. **31** Jupj já'asa quinam Dios lí'inyampe, jupj püné way mpes. Dios nin la tjihi. Jesucristo Jepa jupj. Jupj la tjihi gente 'ücj ca mpatjam Dios lal. Dios jos israelpan 'aplijila se palá malala nyuca la tjajay mpes. Jos 'üsüs la mijicj quinam jupj jos jinwá. Dios perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay, nin jos jupj. **32** Pjü way niná tjinyucucj, velecj niná la p'a jilal. Dios Cjües nin p'iyá vele jupj. T'üç' way gente pülücj way nin lajay Dios tijiyü'tá. Dios jis tje'yaya jupj Cjües yupj jisas po'ó la püt'üs —nin tjowelepj.

³³ Niná tjepjyacaň na, pajal ts'a tji'in judiopan jis jepapan. Quelel ja'ünantsja apostolpan.

³⁴ Judiopan jis jepapan popa pjaní Gamaliel lot-sja. Fariseo waytsja jupj. Sin tji'yüsa la tjíjitsja Moisés popel. Jupj 'üsüs waytsja pjü jilal. Quina jas tjijyünsa, jis tjijyü'ta ne'aj jajamapj jilal pje'á jis la man apostolpan. ³⁵ Tjil na, tjevele judiopan jis jepapan jilal, co'müypañ jilal 'ots'ipj. Tjevele:

—Israelpan, 'in tjajamá ma malala lojí niyom nenem jilal. ³⁶ Nujola tepyala, 'in lacasana Teudas tjevele jupj p'iyá püné waytsja. Niyom cien yulupjana topon jupj tjevelá, ne nin la tjajay jupj tjevelá. Mop'in nin, la p'a tjü'ünan jupj. Mpes niyom nenem tjil yupj jis wa nt'a. Mpes leritsja yupj, tjil mpes. ³⁷ Locopyaya, p'a jyawca na, jepapan gente sin tapac na, gente pülüçj la tjajay Judas tjevelá, jupj ne Galilea mpe 'esepj. La p'a tjü'ünan wa jupj. Mpes jupj cus tocoñ tjil wa yupj jis wa nt'a. Mpes leritsja yupj, tjil mpes. ³⁸ Quina nun ma jisas niyom nenem Jesucristo lal japon. Po ma malala la tjüjí yupj jilal. Yupj p'in nin quelel lajay ca nacj. Mpes t'üç' way malala nyuca ca jis mpalas. Leñ ca nsem yupj. ³⁹ Ma selecj ncu Dios jos jin lajay, ncu yupj sin nin lajay. Dios jis capj p'ya'sa ca nacj. Mpes ca ma polel lis müjí nujisas jin. Más 'üçj nun ma lo palaná Dios lal —Gamaliel nin tjevele.

⁴⁰ Jupj tjevelá 'üsüstsja yupj jilal. Jis tjüjütütj jajamapj jilal wama jis la cuman apostolpan. Mo'o süptsja apostolpan. Jis tjüjütütj ma ca mvelecj niswá Jesucristo po'ó. Nin la tjajay na, tjowelepj 'üçj jis la winin quinam.

⁴¹ Apostolpan tjil judiopan jis jepapan mpe. 'Üçj

jisastsja 'üsüs waytsja Dios lal malala jis tepyala, Jesucristo sa coñitsja mpes. ⁴² Lovin sin tji'yüsa la tjajaytsja Jesucristo po'ó Dios wo nt'a, gente jis wa nt'a 'ots'ipj. Pülüçj jis walap'a'a tjowelepj. Sin tji'yüsa la tjajaytsja Jesús ne Cristo yupj. Yupj tjac' perdonar la qjuis mijis malala nyuca la tjjicj. Sin tji'yüsa la tjajaytsja Dios jas tjejyama yupj, ca jis capj mp'a'sas judiopan.

6

Dios ts'uyupj lis t'apj niyom siéteya jis capj lo p'acj.

¹ Judiopan pülüçj topontsja Jesucristo lal. Nepénowa yupj griego tjoweleptsja. Yupj ts'a tji'intsja 'ots'ots' way, la p'a judiopan la tjajaytsja mpes. Tjowelepj: "Ja'ayapj jis la las voyum tulucj jilal. Cupj popa nepenowá jis vayum tulucj 'ots'ipj, mop'in tsjicj way p'in se 'ayapj yupj. Más pülüçj se 'ayapj la p'a jis vayum tulucj jilal", nin tjowelepj. ² Apostolpan dóceya tjüjütüj 'a jis mulus pjü way Jesucristo lal japon. Tjowelepj: "Malala cupj se 'ayacj jis la las. Pülüçj lijicj na, ma polel sin 'yüsa lijicj Dios tjevelá. Más 'üçj sin 'yüsa lijicj Dios tjevelá. ³ Más 'üçj niyom siéteya ca la nt'a nun popé, yupj ca nin la mijicj. Qjuisas niyom nenem pajal 'üsüs nsem. Más 'üçj la p'a 'üsüs javelepj yupj sin po'ó. Más 'üçj t'üç' way lajay Dios Cjües velá. Más 'üçj lovin salejepj tsjan más 'üsüs la mijicj. Cupj ca mvelecj yupj jis lal yupj ca jis ma'ayacj jis la las nequem jis vayum tecya'lin. ⁴ Mpes cupj ca 'üçj sin 'yüsa la mijicj Dios ts'uyupj yupj tjevelá. Ca

'ücj mvelej hora pülücj Dios lal", nin tjowelepj apostolpan.

⁵ Yupj tjowelepj pajal 'üsüstsja pjü jilal. Mwalá way la t'apj Esteban. Po tepyónatsja pjü way Jesucristo tjevelá. T'üç' way la tjíjitsja Dios Cjües velá. La t'apj wa Felipe, Prócor 'ots'ipj, Nicanor 'ots'ipj. La t'apj wa Timón, Parmenas 'ots'ipj, Nicolás 'ots'ipj. Nicolás judío tuluctsja. Antioquia mpe 'eseptsja jupj. Ne'aj mwalá way tepyona judiopan jinwá. Locopyaya, p'a jyawca na, tjac' Jerusalén nt'a. ⁶ Niyom siete nenem t'üç' lis t'apj na, jis tucuman yupj apostolpan nt'a. Apostolpan sey pjucj po la tjo'otj, tjowelepj Dios lal yupj mpes. 'Ücj ca polel la mijicj Dios jos jin quinam.

⁷ Lovin más pülücj topon Dios tjevelá. Jerusalén po'o 'ots'ipj pajal pülücj jisastsja Jesucristo quinam. Sacerdotepan pülücj topon wa Jesucristo tjevelá.

Niyom Jesucristo ma jisas ntji'lin Esteban.

⁸ Esteban pajal 'üsüs la tjíjitsja, yom p'in ma polel liji jinwá. Pjü po yólatsja jupj la tjíjitsja mpes. Dios pajal 'üsüs la tjíjitsja jupj lal. Nin tepyala mpes la p'a jus nlay Dios cus tjep'ya'sa jupj.

⁹ Jerusalén po'o, judiopan nepenowá 'a jis tjimyula nt'a, "Ücj Pje'á Jis La Winin" lotsja. 'A jis tjimyula, nepénowa Cirene mpe ne'espan. Nepénowa Alejandría mpe ne'espan. Nepénowa Cilicia mpe ne'espan. Nepénowa Asia mpe ne'espan. Yupj nepenowá tjal Esteban nt'a jis la velel. ¹⁰ Esteban tjevele yupj jilal. Jupj po seletsja 'üsüs way la veles. Dios Cjües cus tjep'ya'sa. Mpés

yupj ma salejeptsja tsjan yupj wola la veles. P'a casá yólatstsja yupj.

¹¹ Mpes la p'a jilal jaylacj la tjajay, 'üçj la tsuwil. La tsuwilpan tjowelepj: "Esteban malala tjevele Moisés po'ó, Dios po'ó 'ots'ipj".

¹² Niná tjowelepj mpes, judiopan ts'a tji'in Esteban lal. Co'müypan ts'a tji'in 'ots'ipj, Moisés popel sin 'yüsa lajay ts'a tji'in 'ots'ipj. Tjiquil, ntji'lín Esteban, tjaman yupj judiopan jis jepapan nt'a.

¹³ Tjaman wa la p'a, la ntsawilicj Esteban po'ó. La tsuwilpan tjowelepj:

—Niná lovin malala vele Dios wo po'ó, malala vele Moisés tepyaca po'ó 'ots'ipj. ¹⁴ Tjepjya'aquecj yupj tjevele Jesús ca jas mojoyes Dios wo. Jesús ne Nazaret mpe 'eseptsja. Jupj tjevele Jesús jos ma lijicj Moisés tjiyyü'tá. P'a way lijicj jos yupj —nin tjowelepj la tsuwilpan.

¹⁵ Quina pjü way ne'aj tyatja po tjunuc Esteban. Jupj wola ángel wola jinwatsja.

7

Esteban tjevele judiopan jis jepapan jilal, co'müypan jilal 'ots'ipj.

¹ Sacerdote más püné tjevele Esteban lal. Tjevele:

—¿Ncu t'üç' way yupj tjowelepj?

² Esteban tjevele:

—Natjampan, najas nun pjo'oqué napj velé. Jepapan way nun. T'üç' way cupj cjuis Dios pajal püné. Lay tepyala Abraham nt'a. Nun solejé Abraham pajal püna tüpü'ü, cupj yupj popa p'iýá püs naya pyatjaquecj. Lay tepyala yupj nt'a

Mesopotamia po'ó, custjay Harán nt'a ma tjemey na p'in. ³ Dios tjevele jupj lal: 'Wya mpe mim. La p'a wa qui'á patja mpe mim. 'Amá p'a wa nt'a napj ca mya man. Ne'aj mpü'üm ca', Dios nin tjevele Abraham lal. ⁴ Mpes tjemey Caldea mpe. Harán nt'a tjemey, tüpu'ü. Jupj popay tepe'e na, Dios jas tjejyama jupj qui'á, nun potjaqué nt'a. ⁵ Dios 'amá ma tje'yaya Abraham lal. Jas tüpwes 'aya secj jupj. Dios tjevele p'a jawasa 'amá ca ma'ayas. Abraham popa p'iyá püs naya patja mpes ca jis ma'ayas wa, tjevele. Abraham ts'uyupj tuluctsja custjay, Dios niná tjevele na.

⁶ "Dios tjevele: 'Abraham popa p'iyá püs naya patja ca mpatjam 'amá p'a wa nt'a. Año cien yulup-jana ca mpatjam ne'aj —tjevele—. Pasal yümcj tsji' la mijicj ne'aj, esclavopan nsem yupj. Ne'aj patja ma ca jis ma'ayacj tsji' la tajay mpes. Lovin ca malala lis mijicj.' ⁷ Dios tjevele wa: 'T'üç' way ca malala nyuca la mijicj yupj jilal. Mpes napj ca jis capj ntül. Abraham popa p'iyá püs naya patja ca ncul qui'á niswá. Yupj ca mvelecj napj lal. Pasal ca quelel la ma jicj', Dios nin tjevele. ⁸ Abraham po jostsja Dios tjevelá. Yuwal yola pyálatsja yupj. Mpes Dios jis tjifyü'ta yupj t'ü yupj jis cocoy tsjicj. Jostsja jat'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Jat'ü mpes ca jus nlayecj Abraham yuwal jólatsja Dios lal. Mpes Abraham t'yüjü Isaac, Isaac ts'ac' ocho tyá'atsja na. Nin p'iyá Isaac t'yüjü wa Jacob. Nin p'iyá Jacob t'yüjü wa jupj jatjampán dóceya. Noypan waytsja yupj püná.

⁹ "Nun solejé Jacob jatjam pjaní José lotsja. Jupj jatjampán la tjejyamanañ jupj mpes. Mpes

vender la tjajay yupj la p'a jilal. Jaylacj la tjajay tjaman yupj Egipto nt'a. Mop'in Dios cus tecyoñca yupj. ¹⁰ Pajal malala tepyala José Egipto po'ó. Malala tepyala na, pajal cus tjep'ya'sa Dios. Dios la tiji José pajal 'üsütsja jepa lal ne'aj, (Egipto jis jepa Faraón yupj tjowelepj yupj.) Dios la tiji José lovin seletsja tsjan 'üsüs la mijis. Faraón jus nleya José lovin po seletsja tsjan 'üsüs la mijis. Mpes José jepa püné tepyala Egipto po'ó, Faraón wo nt'a 'ots'ipj, Faraón nin tje'yaya yupj lal.

¹¹ "P'a jawasa cjuwá jis la las tepyala Egipto po'ó, Canaán po'ó 'ots'ipj. Malala jis tepyala pjü gente jilal, israelpan jilal 'ots'ipj, cjuwatsja jis la las. ¹² Jacob jus nléyatsja vender lajaysja jis la las Egipto po'ó. Mpes sin tjejyama yupj jatjampan Egipto nt'a jaylacj la mijicj jis la las. Nin mpes mwalá way tjl yupj. ¹³ P'a jawasa sin tjejyama niswá jaylacj la mijicj jis la las. José tjevele yupj jis lal yupj p'iýá yupj sejatjam. Nin tepyala na, Faraón jas tji'yüsa José jatjampan po'ó. ¹⁴⁻¹⁵ José jis tjiyyü'ta jatjampan jis lal la cuwis yupj jis papay. Jacob lotsja yupj jis papay. Tjevele pjü jis ts'uyupan jis lal ncul, sejats'ompan jis lal ncul 'ots'ipj. Jis tjiyyü'ta jis lal la cuwis Egipto nt'a. Mpes Jacob tjac' Egipto nt'a, pjü yupj jatjampan jis lal, yupj cüicpan jis lal wa. Pjü way yupj setenta y cinco waytsja yupj. Tapatja Egipto po'ó. P'a jawasa Jacob tepe'e. Locopyaya, püna, yupj ts'uyupj tecya'lin 'ots'ipj. ¹⁶ P'a año yupj jis cjüele tjat' Siquem nt'a, püna tapatja nt'a. Jomwen jul tüpüntüpj. Püna Abraham jaylacj la tiji jomwen jul niná, Hamor jatjampan vender la tjajay.

17 "Locopyaya, año pülücj tepyala na, israelpan pajal pülücj yupj sin popé tjamanun Egipto po'ó. Dios nasa quelel 'yáyatsja 'amá p'a way, püna tjevele Abraham lal ca ma'ayas 'amá niná.

18 Quina jepa p'a way já'asatsja Egipto po'ó. Mop'in ma seletsja pjactsja José. **19** Jupj malala la tiji israelpan jilal. Cupj yupj sin popa p'iyá püs naya pyatjaquec. Pajal malala jis tepyala jepa niná mpes. Jis tijiyü'ta pje'á mo'onsocj yupj jis tsjictjacj. Tijiyü'ta ne'aj jatja ca mal yupj mpe, mpes jis tsjictjacj tecya'lir, yusapj pátjatsja mpes.

20 "Niná tijiyü'ta na, Moisés tjemya'na. Pajal 'üsüs waytsja jupj Dios lal. Mes cont'e mpes tüpü'ü jamay lal, popay lal. **21** Mes cont'e t'üç' tepyala na, tjaman, tüpüntüpj p'a nt'a, ne tjal. Tüpüntüpj nt'a Faraón jucucus jus tjinyuca. Jupj t'yüna la tiji jupj, quepj t'yüna liji jinwá yupj popa p'iyá lal. **22** Ne'aj Moisés pjü way jas tji'yüsa 'oyn nyuca la tjayay egyptopan. Po 'üsüs way tjevele, pajal 'üsüs la tiji wa, jupj pünetsja mpes.

23 "Año cuarenta tyá'atsja na, quelel jámatsja la nuc jupj gente, israelpan waytsja yupj. **24** Tjemey na, jupj tjinyuca Egipto mpe 'esepj syüpatsja israelpan popa pjaní. Israelpan popa ma malala la tiji, jupj sin nin syüpatsja jupj. Mpес Moisés cus tjep'ya'sa israelpan popa. Jupj tji'yü'na Egipto mpe 'esepj. **25** Moisés jólatsja israelpan sin tji'yüsatsja jupj jis capj p'yá'satsja, Dios la tiji mpes. Ma sin tji'yüsa yupj.

26 "Yaya Moisés tjemey niswá israelpan nt'a. Yus tjinyuca niyom mát'eya; pjaní malala líjitsja p'a lal. Moisés jostsja ma la palantsja yupj. Tjevele:

'Jatjampan nun. ¿Tsjan mpes lo palaná?' nin la tji'yüya. ²⁷ Malala líjitsja pja'as la tjiji Moisés lal, la tji'yüya: '¿Pjacj jin tjejyama qjuis la jütütj? ¿Pjacj jin tjejyama la veles ncu malala la tjihicj? ²⁸ Napj selé t'an jipj tji'yüna Egipto mpe 'esepj. ¿Ncu nin p'iyá quelel lejay napj lal?' nin la tji'yüya. ²⁹ Jupj tjevele mpes, Moisés lecj tjejyá. Leñ way campa ts'üequené jupj. Madián nt'a patja nt'a tjemey. Pjü ma ne'as tjunuc. Ne'aj tjowaya, popa mat'e tepyala jupj.

³⁰ "Locopyaya, año cuarenta tepyala na, ángel lay tepyala Moisés nt'a. Moisés tóicatsja pje'á, wa cjuwá nt'a, p'a leñtsja nt'a. Ángel lay tepyala jupj nt'a ne'aj. Ne'aj waytsja p'in joc' mpe, joc' niná Sinaí ló. Jül 'awa tüpwé. 'Awa culupwen nt'a lay tepyala ángel. ³¹ Moisés jus tjinyuca na, pasal jólatsja tjinyuca mpes. Ne'as tjemey la nuc. Qjuis Jepa Dios vele tjapjaca. ³² Tjevele: 'T'üç' way Abraham tepyona napj lal. T'üç' way Isaac tepyona wa napj lal, Jacob tepyona wa. Yupj püna tapatja, jipj yupj popa p'iyá püs naya püt", nin tjevele. Moisés lecj tjejatsja, ma quelel nyúcatsja niswá 'owus.

³³ "Qjuis Jepa Dios niswa tjevele: 'Tsjiyam 'yüts'opta. Jipj toñ nt'a 'amá 'üsüs way, napj qui'á jüs mpes. ³⁴ Napj selé malala se palá napj ts'uyupan Egipto po'o patjá. Tjapjacas yupj la puyupj. La palá tjacuwis jis la man la p'a nt'a. Mas. Jin majam Egipto nt'a', qjuis Jepa Dios nin tjevele.

³⁵ "Israelpan ma jisastsja Moisés yas nam. Nu-jola tepyala yupj tjowelepj Moisés lal. La tjü'üy: '¿Pjacj jin tjejyama qjuis la jütütj? ¿Pjacj jin tjejyama la veles ncu malala la tjihicj?' nin la tjü'üy.

Dios püné ne jas tjejyama yupj yupj nt'a, yupj jis jepa tepyala. Yupj jas tjejyama pje'á jis la man. Ángel lay tepyala jül lejeň mo'o, yupj p'iyá cus tjep'ya'sa yupj. ³⁶ Mpes Moisés pje'á jis tjemyana Egipto mpe. Pajal 'üsüs la tiji Egipto nt'a, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin p'iyá la tiji Mar Rojo nt'a 'ots'ipj. Yupj pajal yólatsja yupj 'üsüs la tiji mpes. Año cuarenta mpes jis tjemyana jis wa cjuwá nt'a. Pajal 'üsüs la tiji ne'aj 'ots'ipj. ³⁷ Nun solejé yupj tjevelá israelpan jilal. Tjevele: 'Profeta p'a wa napj jinwá ncuwim; Dios ca jas majamas nun nt'a. Nun popa nsem yupj', nin tjevele yupj. ³⁸ Solejé Moisés já'asatsja israelpan jis lal joc' nt'a, joc' niná Sinaí ló, wa cjuwatsja nt'a. Joc' mo'o ángel tjevele Moisés lal. Niná Moisés nin tjevele israelpan jis lal. Qjuis Jepa Dios nin tjevele yupj mpes, nun mpes 'ots'ipj.

³⁹ "Mop'in ma quelel lajaytsja Moisés tijiyü'tá. Quelel jiltsja niswá Egipto nt'a. ⁴⁰ Tjowelepj Aarón lal, Moisés leňtsja na. Tjowelepj: 'La p'a dios witjacj la mijin. Yupj ca qjuis manucj Egipto nt'a. Ma selecj tsjan mpes Moisés ma tjac'. Yupj qjuis ticyuna qui'á. Leň quinam yupj. Püs way leňtsja yupj', nin tjowelepj. ⁴¹ Mpes vaca jinwá justa la tjajay oro mpes. Niná yupj jis dios nsem jisastsja. Animal tju'ünan, vaca oro wolap'a'a tüpüntüpj yupj. Po 'üçj jisastsja la tjajay mpes.

⁴² "Pjulacj 'ots'ipj yupj jis dios witjacj jin yólatsja yupj. Yólatsja yupj noypan. Mpes Dios tjemey yupj mpe. Ma jis capj tecyóicatsja quinam. Püna Dios profeta pjání papel tepyaca Dios tjevelá. Tepyaca: 'Israelpan, wa cjuwá nt'a tjalawiqué

año cuarenta mpes.

Ne'aj animal tjü'ü'ná, tja'ayá p'a mpes.
Napj mpes tulucj la tjüjí.

43 P'a dios witjacj la tjüjí. Moloc jin justa la tjüjí.
T'üc' way nun quelel lojitsja jupj.

Nujólatsja jupj püné.

Nun tjajamá jupj, jupj wo 'ots'ipj tjajamá.

Renfán jin justa la tjüjí wa.

Quelel lojitsja jupj 'ots'ipj.

Nujólatsja jupj püné. Tjajamá jupj.

Mpes napj ca nucopj ntüllüs.

Nusin majam ca campa way,

más campa Babilonia mpe nusin majam ca',

Dios nin tjevele.

44 "T'üc' way cupj yupj sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Yupj tjelyawuñ na wa cjuwá nt'a, wa pülül tatsja. Yupj la tjajay niná wa pülül. Dios jas tji'yüsa la tjiyi Moisés 'oyn nyuca la mijis niná wosis. Niná Dios wo ló. Niná wa mpes, salejeptsja Dios jis capj tecyoñicatsja. **45** Locopyaya, p'a año na, Josué jépatsja israelpan jis lal quinam. Wa niná tjam custjay. Josué jis tjemyana 'amá p'a wa nt'a. Dios leñ way pje'á sin tjejyama pjü way ne'aj tapatjá. Israelpan tjamtsja custjay wosis pülül. Locopyaya, año pülcj tepyala na, David israelpan jis jépatsja jupj. Tatsja custjay wosis pülül. **46** David pajal 'üsüstsja Dios lal. David tjevele Dios lal: 'Quelel si jünsü wa püné jipj mpes. ¿Ncu 'ücj napj nin lejay?' la tji'yüya Dios lal. **47** Dios jostsja ma nin liji. Mop'in 'üctsja Dios lal David jatjam Salomón nin la mijis. Mpes Salomón jas tjiiyünsa wosis pones Dios mpes.

48 "Cupj selecj Dios ma pü'ü wa mo'ó. Profeta pjaní papel tepyaca Dios tjevelá. **49** Jupj tjevele:
 'Napj jyütütj tsjun po'ó.
 Jyütütj nosis nt'a 'ots'ipj.
 Nun ma polel su jünsü wosis napj mpes.

    Ma pü'üs wa mo'ó.
 Lovin jun ta'á winis.

50 Pjü way la tjejay napj',
 profeta nin tepyaca Dios tjevelá —Esteban nin
 tjevele.

51 Esteban tjevele niswá. Tjevele:
 —Pülucj way ma quelel japon Dios tjevelá. Nun
 yupj jin p'iyá. Ma pjo'oqué Dios tjevelá. Ma lojí
 Dios tjifyü'tá. Ma jisas Dios Cjües. Nun, israelpan
 püna tapatja jin p'iyá. **52** Püna profetapan tjowelepj
 Yom 'Üsüs Dios Lal ncuwim, más 'üsüs way jupj
 pjü jilal. Israelpan püna tapatja malala la tajay
 profeta nepénowa jilal. Tjü'ünan yupj nepenowá.
 Nin p'iyá la tjüjí wa yom lal, niná Yom 'Üsüs Dios
 Lal. Nun tja'ayá jupj la p'a jis la 'ünan. Mpes
 nun tjü'ü'ná jupj. **53** Püna angelpan tja'ayapj Dios
 tjifyü'tá. Newa nin, nun ma lojí Dios tjifyü'tá —
 Esteban nin tjevele yupj jilal.

Yupj tjü'ünan Esteban

54 Judiopan jis jepapan tjepjyacañ na jupj
 tjevelá, pajal ts'a tji'in Esteban lal. Nin p'iyatsja
 co'müypan. Mpes jis wis jis tiquilil. **55** Esteban
 newa la tjíjitsja Dios Cjües jostsja jin la p'in. Tsjun
 po'o tjinyuca. Tjinyuca jaw Dios já'asa nt'a. Jus
 tjinyuca Jesucristo tóncatsja Dios li'inyampe.
56 Esteban tjevele:

—Tjunuca. Napj polel nyuc Dios já'asa nt'a. Yom niná Dios jas tjejyamá si nuc napj. Toñca Dios li'inyampe —nin tjevele Esteban.

⁵⁷ Yupj jis pjats'la topj la tjajay jis mas mpes. Ma quelel pjyacañtsja. Yümüçj tjowelepj, ts'a tji'intsjá mpes. Pjü way yümüçj ntji'lin Esteban. ⁵⁸ Ntji'lin, tjaman yupj pülüçj patja mpe. Pe noypan la ts'i yupj po'ó, jis la 'ünan. Tjamacjas, Saulo lotsja, tjejyama yupj sin quip pje'apa pe la ts'i na.

⁵⁹ Esteban tjevele qjuis Jepa Jesucristo lal:

—Nejepa, tjemyana napj neqjues —nin tjevele. Yupj lovin pe ne'aj la ts'i.

⁶⁰ Esteban tüic' jin tjüjünsü, yümüçj tjevele:

—Nejepa, ma nin jele t'as yupj malala lajay napj lal. Ma jis capj ntülnün.

T'üç' tjevele na, tepe'e.

8

¹ Saulo pjü tjinyuca. 'Üctsja yupj lal yupj tjü'ünan Esteban.

Saulo malala nyuca la tjiji Dios ts'uyupj jilal.

Quina Jerusalén po'o patja malala nyuca la tjajay Dios ts'uyupj jilal ne'aj. Mpes Dios ts'uyupj pülüçj leñ way tjil Jerusalén mpe. Jun ta'á tjil Judea po'ó, Samaria po'ó 'ots'ipj. Apostolpan p'in ma tjil.

² Esteban tjü'ünan na, niyom 'üsüspan tjil, toc yupj. Po 'aplijilatsja yupj yupj tepe'e mpes.

³ Newa nin, Saulo lovin malala nyuca la tjiji Dios ts'uyupj jilal. Yupj jis wa wama tjemey. Jupj jis ntjü'lle, jis tjemyana cawilta nt'a.

Dios ts'uyupj tjowelepj Jesucristo mpes Samaria nt'a.

⁴ Dios ts'uyupj tjil na Judea nt'a, Samaria nt'a 'ots'ipj, lovin tjowelepj la p'a jilal Jesucristo po'ó. ⁵ Felipe tjemey wa Samaria nt'a. Ne'aj wa pülcj lejen nt'a yupj jis walap'a'a tjevele Cristo po'ó, yupj ne Jepa niná Dios tjevele ca jas majamas. ⁶ Felipe 'üsüs la tiji ne'aj, yom p'in ma polel liji jinwá, mpes pjü ne'aj patja pajal jisastsja yupj tjevelá. ⁷ Jupj tjifyü'ta lapanenpan pje'á mal gente jisas mpe. Yümüçj tjowelepj ne tjil. Gente ma polel lyawuritsja, leñ way jis tji'yü'sa la tiji. Gente ma polel 'yutanañtsja 'ots'ipj, jis tji'yü'sa la tiji. ⁸ Mpes pjü way ne'aj po 'üçj jisas jis tepyala.

⁹ Yom pjaní ne'aj Simón lotsja yupj. Lapanenpan cus tjap'acj p'a casá la mijis yom p'in ma polel liji jinwá. Gente ne'aj pajal yólatsja yupj la tiji mpes. Jupj jostsja pjü yola püné way yupj. ¹⁰ Ne'aj tapatja tjepjyacañ yupj tjevelá. Noypan, tsjictjacj 'ots'ipj, 'üsüs jin yólatsja yupj. Tjowelepj yom niná Dios jinwá yupj, pjü 'üçj liji Dios jinwá. ¹¹ Püs way lapanenpan cus tjap'acj nin la mijis, mpes yupj yólatsja yupj 'üsüs, topon wa yupj tjevelá.

¹² P'a casá tepyala Felipe tjac' na. Topon Felipe tjevelá Dios jyü'ta po'ó. Jupj tjevele pajal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. Topon na, bautizar jis tepyala niyom, nequem 'ots'ipj. ¹³ Simón tepyona wa Felipe lal. Bautizar tepyala yupj. Jupj cus tecyóñcatsja Felipe lovin, yupj tjemey nt'a. Tjinyuca pajal 'üsüs la tjijitsja Felipá, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin la tiji sin 'yusa la mijis Dios mpes tjevele.

¹⁴ Apostolpan tapátjatsja custjay Jerusalén po'ó. Sin tji'yusa yupj Samaria nt'a patja topon Jesu-

cristo po'ó. Mpes apostolpan sin tjajam Pedro, Juan 'ots'ipj, Samaria nt'a. ¹⁵⁻¹⁶ Gente Samaria po'o patja bautizar jis tepyala qjuis Jepa Jesucristo mpes. Newa Dios Cjües ma tjemey custjay yupj jisas mo'ó. ¹⁷ Mpes Pedro, Juan 'ots'ipj, tjowelepj Dios lal yupj mpes. Yupj sey pjucj po la tjo'otj. Po la tjo'otj na, Dios Cjües yupj jisas mo'o tjemey.

¹⁸⁻¹⁹ Simón tjinyuca niná tepyalá. Mpes tjevele Pedro lal, Juan lal wa:

—Napj quelel po le 'otj wa gente sey pjucj, Dios Cjües jisas wama mim. Mpes t'emel ca nu ma'ayá, no 'oyá napj ca nin p'iýá polel la mejay nun lojí jinwá —Simón nin tjevele yupj jilal.

²⁰ Pedro wola tjevele:

—Jipj pyon jipj polel jaylacj lejay, ne nin p'iýá polel la mijin cupj lijicj jinwá. Nin tulucj. Dios 'yaya yupj Cjües, jaylacj tulucj. Ma qjuisas jipj t'emel. Najas Dios ca ncawajas la mijis jipj jet'emel. ²¹ Ma jele Dios jola jinwá. Mpes ma polel tsji' lejay cupj qjuilal Dios mpes. ²² 'Aplijila way t'as jipj, malala jéletsja mpes. Dios lal la monan yupj ca perdonar la mijis jipj, malala jéletsja mpes. ²³ Malala jipj quelel nin lejay cupj lijicj jinwá. Jomam jipj. Lovin malala lejay —Pedro nin tjevele.

²⁴ Simón wola tjevele:

—Pajal 'aplijila napj jipj tjevelen mpes. Najas Dios ma ca nin la mijis jipj tjevelen jin. La tjemey-ona Dios lal napj mpes, ne yupj ma ca nin la mijis napj lal —nin tjevele.

²⁵ Nin tepyala Pedro, Juan, ne'aj tapatja na. 'Üsüs tjowelepj yupj salejeptsja mpes. Po jisastsja yupj mponecj. Pülücj jis walap'a'a tjowelepj qjuis Jepa

Jesucristo tjevelá. T'üc' tjowelepj na, tjal niswá Jerusalén nt'a. Newa jümüçj casá lyawurütsja na, Samaria mo'o patja jis lal tjowelepj wa, yupj jis wa nepénowa lejeň nt'a. La pülcj tjowelepj Samaria mo'o patja jis walap'a'á; nin tjowelepj Jesucristo 'üsüs la tiji quinam gente mpes.

Felipe tjevele Jesucristo po'ó Etiopía mpe 'eseptsja lal.

²⁶ Locopyaya ángel tjac', tjevele Felipe lal. Tjevele: "Jutja sur nt'a. Ne'aj jümüçj pü'ü yupj, jümüçj niná Gaza nt'a jama. Jerusalén mpe jac' jümüçj niná. Ne'aj mim jipj", ángel nin tjevele. Ne'aj jis wa cjuwá, gente leň. ²⁷ Mpes Felipe tjemey. Tjemey na, jus tjinyuca yom pjaní jámatsja. Etiopía mpe 'eseptsja yupj. Yom niná püné waytsja Etiopía mo'ó. Quepj jepa já'asatsja ne'aj Etiopía mo'ó. Candace lotsja yupj. Yom niná jyámatsja jepa t'emel. Quina tjaactsja yupj Jerusalén mpe. Jerusalén nt'a palá tipi'tje Dios wolap'a'á, tjevele yupj pajal püné. ²⁸ Quina yupj tjaactsja carreta pajal 'üsüs mpes, cavayú la locjoctsja. Yupj mo'o véletsja Isaías tepyacá, Isaías profétatsja yupj püna. ²⁹ Dios Cjües tjevele Felipe lal: "Jutja carreta tya'a nt'a, cus ncoñcon".

³⁰ Mpes Felipe ts'üequené, la nüjüsü. Ne'as tjemey na, tjapjaca yupj mo'o véletsja Isaías tepyacá. Felipe la tji'yüa:

—¿Ncu jin 'yüsa mo'o velen?

³¹ Wola tjevele:

—Ma nin 'yüsa. Leň pjacj nin mü'üsüs la mijis. Viyá was, ma'ajam napj lal —nin tjevele Felipe lal.

32 Etiopía mpe 'eseptsja mo'o véletsja Isaías tepyacá, Dios Popel popé. Tepyaca:

“Yupj oveja jaman na la 'ünan,
ma la puyupj ovejas.

Nin p'iyá tjaman yom pjaní.

Oveja lyájasa toríca, yupj ts'üil jat'ü na.

Nin p'iyá yupj lal, ma véletsja yupj.

33 Pajal 'üsüstsja yupj; yupj sin nin ntji'lin yupj. Pajal malala nyuca la tajay yupj lal, malalapan jis lal lajay jinwá.

Pjü ma cus tjap'acj. Pajal malálatsja yupj.

Tjü'ünan yupj, mpes tjemey nosis mpe.”

Isaías nin tepyaca püná.

34 Etiopía mpe 'eseptsja la tji'yüya Felipe lal:
—¿Pjacj po'o tepyaca profeta niná? ¿Ncu yupj p'iyá po'o p'in tepyaca? ¿Ncu p'a wa po'o tepyaca?
—nin la tji'yüya.

35 Felipe jas tji'yüsa la tjiji Isaías nin tepyaca Jesucristo po'ó. Felipe pülüçj way nin tjevele yupj lal Jesucristo po'ó. Jas tji'yüsa la tjiji pajal 'üsüs tepyala Jesucristo la tjiji mpes.

36 Newa jiltsja jümüçj casá. Yacjaya 'üsü pü'ü nt'a tjil. Etiopía mpe 'esepj tjevele:

—'Unuca, 'üsü pü'ü. Naja bautizar ma palas la mijin. ¿Ncu 'üçj jipj lal? —la tji'yüya.

37 Felipe la tji'yüya:

—¿Ncu t'üçj way pyon jipj Jesucristo po'ó?

Wola tjevele:

—Po pyon napj. Pyon Jesucristo Dios Jatjam yupj.

Felipe tjevele:

—Mpes 'üçj bautizar mya palas la mejay napj.

38 Mpes jupj tyantaná carretas. Manas 'üsü mo'o tjil. Felipe bautizar la tiji Etiopía mpe 'eseptsja.

39 'üsü mpe tjiquil na, Dios Cjües tjemyana Felipe p'a nt'a. Etiopía mpe 'esepj ma jus tjinyuca niswá Felipá. Mpes jusapj tjemey. Po 'üçj jostsja quinam Jesucristo mpes. **40** Dios Cjües tjemyana Felipe Azoto nt'a. Ne'aj tjuwínetsja, tjevele yupj jis walap'a'á Jesucristo mpes. Jun ta'á, pülüçj patja nt'a, tjevele jupj, Cesarea ne'as tjemey nas.

9

Saulo tepyona wa Jesucristo lal.

(Hechos 22.6-16; 26.12-18)

1 Saulo ts'i 'inyatsja custjay Jesucristo lal japon jis lal. Yupj jilal pajal malala véletsja jupj. Quelel si 'ünánatsja yupj. Quina quelel jámatsja Damasco nt'a. Mpes jupj tjemey sacerdote más püné nt'a Jerusalén nt'a, **2** papel la mon tjemey. Papel quelel t'yatsja judiopan 'a si mulú nt'a Damasco po'ó. Papel véletsja 'üçj la tsupapj Jesucristo sa coñ, jis la cuman Jerusalén nt'a. 'Üçj niyom ntsu'pas jis la cuman, nequem 'ots'ipj.

3 Papel nt'ya na, tjemey. Nasa ne'as jámatsja na Damasco nt'a, tsjun po'o pajal jaw tepyala. Saulo nt'a pajal jaw tepyala wa, jupj t'asiyú pajal tjejyawca. **4** Tyüla, pü'ütsja. Vele pjactsja. La tji'yüya:

—Saulo, ¿tsjan mpes malala nyuca lejay napj lal?
—nin la tji'yüya.

5 Saulo la tji'yüya:

—¿Pjacj vele napj lal?

Wola tjevele:

—Jesucristo napj. Malala nyuca lejay jipj napj jisas jilal. Jipj nin lejay na, malala nyuca lejay wa napj lal. Napj buey tsjyac jinwá lejay jipj lal. Buey tsjyaca na ma jama, más yumüçj ntsjacas jupj lal. Buey niná jinwá lejay jipj. Malala 'e palá nin lejay jipj.

⁶ Mpes Saulo pajal lecj tjeyatsja, la tji'yüya:

—¿Tsjan jyas napj la mejay?

Jesucristo wola tjevele:

—Jin tjiyyünsa. Damasco nt'a ca mim. Ne'aj yom pjaní ca mveles tsjan la mijin —Jesucristo nin tjevele.

⁷ Saulo cus tocoñ tjepjyacañ wa vele pjactsja. Mop'in ma tjunuc pjacj tjevelá. Mpes lacj tjeyapj wa yupj.

⁸ Saulo jas nisa. Jun la tyü'pa na, ma polel nyúcatsja jupj. Mpes yupj jupj mos ntji'liñ tjaman Damasco nt'a. ⁹ Ts'ac' cont'e ma nyúcatsja. Ma tjelyaja. Ma tjümü'ü.

¹⁰ Ananías tüpü'ü wa Damasco po'ó. Jesucristo lal pyónatsja jupj. Nin jawas p'iýá Dios la tjiyi Ananías tjinyuca Jesucristo. Tjinyuca Jesucristo tjac', tjevele jupj lal:

—Ananías.

Ananías la tji'yüya:

—Nejepa, ¿tsjan jyas?

¹¹ Qquis Jepa Jesucristo tjevele:

—Judas wo nt'a mim. Jümüçj 'T'atsj Way' ló, ne'aj pü'ü. Yom pjaní pü'ü ne'aj, Tarso mpe 'esepj, Saulo ló jupj. Quina jupj vele Dios lal. ¹² Dios lal tjevele na, napj la tjejay jupj tjinyuca yom pjaní tjac' jupj nt'a, yom niná Ananías ló. Tjinyuca yom niná jay pjucj po la tje'yot'a, la tjemyona Dios lal jupj ca

'ücj nucus niswá. Jipj p'iyá yom niná jupj tjinyucá. Jupj ca jus nlayers napj jin tjejyam —Jesucristo nin tjevele.

13 Ananías wola tjevele:

—Nejepa, pülücj nawala tjowelepj jupj mpes. Tjowelepj pajal malala nyuca la tjiji Dios ts'uyupj jis lal Jerusalén nt'a. **14** Yupj javelepj 'ücj sacerdote noypan jilal jupj tsyu'pa cyapj jacoň jilal —Ananías nin wola tjevele.

15 Newa nin, Jesucristo tjevele:

—Jipj ca mim jupj nt'a. Napj la t'ya Saulo. Quina ca la mijis napj najas jinwá. 'Ücj ca mveles napj nin po'ó judiopan tulucj jilal, yupj jis jepa noypan jilal 'ots'ipj, israelpan jilal 'ots'ipj. **16** Jas mü'üsüs ca la mejay pajal malala mpalas jupj lal napj mpes —Jesucristo nin tjevele Ananías lal, jupj jun si tsicyaca jinwá tjinyuca na.

17 Mpes Ananías tjemey. Jus tjinyuca Saulo. Jay pjucj po la tje'yot'a, tjevele: “Saulo, natjam jipj. Napj selé qjuis Jepa Jesús lay tepyala jipj lal jümücj nt'a. Jupj nin tjejyama jipj nt'a, mpes ca nucun niswá. Dios Cjües ca mim jyas mo'ó, mpes ca la mijin Dios Cjües vele jin”, Ananías nin tjevele. **18** Leñ way cjul jupjula jinwá palá tinca Saulo jun mpe, polel nyúcatsja niswá. Jas tijiyünса. Ananías bautizar la tjiji jupj. **19** Nin la tjiji na, Saulo tjelyaja, tjümü'ü, mpes 'ücj já'asatsja niswá.

Saulo tjevele Jesucristo po'ó Damasco nt'a.

Saulo tsjicj way tüpü'ü Jesucristo lal japon jilal Damasco nt'a. **20** 'üsüs tjevele Jesucristo mpes judiopan 'a si mulú nt'a. Tjevele Jesucristo Dios Jatjam. **21** Jupj tjevele tjepjyacaň po yólatsja jupj

nin tjevele mpes. Ma sin tji'yüsa tsjan mpes 'üsüs véletsja Jesucristo mpes. Salejeptsja malala nyuca la tjiyi Jesucristo jisas jilal Jerusalén nt'a. Salejeptsja jupj tjac' Damasco nt'a la tsupapj Jesucristo lal japon, jis la man sacerdote noypan nt'a Jerusalén nt'a. Ma quelel japontsja Saulo Jesucristo po'o pyónatsja quinam. ²² Mop'in nin, más 'üsüs way véletsja jupj lovin, mpes la p'a wa Jesucristo po'o topon Saulo tjevele mpes. Jupj tjevele mpes, judiopan Damasco nt'a patjá sin tji'yüsa t'üç' way Jesucristo Jepa niná Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan. Yupj ma quelel japontsja Saulo lal, mop'in ma salejeptsja tsjan más 'üçj wola la veles jupj lal.

²³ P'a jawas judiopan 'a jis tjimyula. Yupj ma jisastsja Saulo. Mpes tjowelepj ca mü'ü'nacj jupj. Damasco nt'a tapatja t'asiyú campanya tóñcatsja tjüwüçj. Quelel la nuctsja tjüwüçj jun vilicj nt'a; jupj nepé lay tepyala na, quelel ja'ünantsja Saulo.

²⁴ Lovin jaw na, püste na 'ots'ipj, la tjunuctsja. Saulo jus nleya la nuctsja yupj, quelel ja'ünantsja yupj. ²⁵ Mpes püste na, jupj discipulopan palá tjo'onsopj jupj tjüwüçj jun mpe. Quiliyú püné mo'o tjá'asa, palá tjo'onsopj jupj 'üpü mpes, ne 'üçj tjemey jupj yupj tapatja mpe.

Saulo tjemey Jerusalén nt'a.

²⁶ Saulo tjemey Jerusalén nt'a. Quelel jámatsja Jesucristo lal japon 'a jis tjimyula nt'a. Mop'in lacj tneyaptsja yupj jupj lal. Ma topontsja quina se cóñcatsja Jesucristá. ²⁷ Bernabé p'in tepyona jupj 'üsüs. Lal tjac' Saulo, tjil apostolpan nt'a. Tjevele: "T'üç' way Saulo quina jos Jesucristá.

Jus tjinyuca qjuis Jepa Jesucristo jümüçj nt'a, jupj tjevele Saulo lal. Locopyaya Saulo 'üsüs tjevele Jesucristo mpes Damasco nt'a patja jilal. Ma lecj jéyatsja; 'üçj tjeveletsja Jesucristo mpes", Bernabé nin tjevele. ²⁸ Tjevele mpes, 'üctsja quinam yupj jilal Saulo jámatsja yupj 'a si mulú jatja nt'a. Mpes Saulo lovin tjemey Dios ts'uyupj nt'a 'a jis tjimyula na. ²⁹ Jerusalén nt'a pülüçj jilal tjevele Jesucristo po'ó. Po ma lecj jéyatsja la veles Jesucristo mpes. Ne'aj judiopan pülüçj griego javeleptsja. Yupj jilal 'ots'ipj nin tjevele Jesucristo mpes. Yupj quelel ja'ünantsja jupj. ³⁰ Dios ts'uyupj jus nlay yupj quelel ja'ünantsja jupj. Mpes tjamán jupj Cesarea nt'a. Ne'aj jas tjajam Tarso nt'a.

³¹ Quina Dios ts'uyupj 'üçj játjatsja Judea mo'ó, nin p'iyá 'üçj játjatsja Galilea mo'ó, Samaria mo'ó 'ots'ipj. Más 'in 'üsüs way sin tji'yüsa Jesucristo mpes. Nin la tjajay Dios jostsja jinwá; salejeptsja jupj ca jis capj ntülsü malala lajay. 'Üçj jisas tepyala Dios Cjües jis capj tjep'ya'sa mpes. Más 'in pülüçj witjacj Jesucristo lal topón janmacj.

Eneas tji'yü'sa tepyala.

³² Quina Pedro jun ta'á tjemey yus la nuc Dios ts'uyupan. Nin mpes tjemey wa yus la nuc Dios ts'uyupan Lida mo'ó. ³³ Ne'aj malala jos jus tjinyuca. Eneas lotsja jupj. Pasal püs pü'ütsja jupj, año ocho mpes pü'ütsja. Ma polel 'utanatsja jupj. ³⁴ Pedro tjevele jupj lal: "Eneas, Jesucristo 'i 'ü'sa liji. Jin tjiyyünsa", Pedro nin tjevele. Mpes leñ way jas tjiyyünsa jupj. ³⁵ Pjü Lida mo'o patja, Sarón mo'o patja 'ots'ipj, tjunuc 'üçj wínetsja jupj quinam.

Mpes yupj pjü way quelel sa coñtsja wa qjuis Jepa Jesucristo.

Tabita tepe'e, nyucunú tepyala niswá.

³⁶ Quepj tüpü'ü Jope po'ó, Tabita ló. Griegopan jis tin Dorcas lotsja jupj. Jesucristo lal pyónatsja jupj. Lovin 'üsüs nyuca la tjiji la p'a wa jilal. Lovin jis capj tjep'ya'sa jis t'emel cjuwá. ³⁷ Pedro ne'aj p'in tjuwine na, Tabita malala jos tepyala, tepe'e. Jas tapatsj jupj jüp'üy. (Judiopan lovin nin lajay, mpes nin la tjajay.) Cuarto viyapa toríca nt'a tüpüntüpj jüp'üy. ³⁸ Jesucristo lal japon ne'aj jus nlay Pedro pü'ütsja Lida nt'a. Lida ne'aj way p'in Jope lal. Mpes yupj sin tjajam niyom mat'e Pedro nt'a. Tjowelepj leñ way ncuwim Jope nt'a.

³⁹ Mpes Pedro leñ way tjemey yupj jilal Jope nt'a. Ne'as tjemey na, tjaman jupj Dorcas jüp'üy nt'a, cuarto viyapa toríca nt'a. Ne'aj pjü jis vayum tulucj tjiquil, la puyuptsja. Tjowelepj Pedro lal: "Unuca jipj, sin quip pajal pülucj la tjiji la p'a mpes. Pajal 'üsüs waytsja jupj."

⁴⁰ Pedro pje'á sin tjejyama. Tjil na, tüic' jin tjüjünsü, tjevele Dios lal. T'üç' tjevele na, jus tjinyuca jüp'üy, tjevele: "Tabita, jin tjiyyünsa". Mpes Tabita jun la tyü'pa. Jupj Pedro jus tjinyuca na, jas nisa, tjá'asatsja. ⁴¹ Pedro jupj mos 'in wa ntjüi'le, jas nisa jupj. Pedro tjevele Dios ts'uyupj jilal, jis voyum tulucj jilal 'ots'ipj, wama ncul niswá. Yupj jus tjunuc Tabita pü'ü niswá. ⁴² Mpes pjü way Jope nt'a patja jis wala tjowelepj niná tepyalá. Mpes pülucj topón Jesucristo lal, nin tepyala mpes. ⁴³ Püs way 'in Pedro tüpü'ü Jope nt'a. Tüpü'ü Simón

wo nt'a. Simón lovin pjoloc' napnapj la tjíjitsja, vender la mijis.

10

Pedro tjemey Cornelio wo nt'a.

¹ Cesarea mo'o tüpü'ü Cornelio. Jupj jépatsja militar cien witjacj jilal. Militar nenem "Italia Mpe Ne'espan La Palan" yupj jis lá. ² Cornelio po jostsja Dios. Jupj po seletsja Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Pjü way yupj wo nt'a pátjatsja salejeptsja wa. Cornelio lovin jis tje'yaya cjuwá jilal. Lovin tjevele Dios lal. ³ P'a jawasa las tres na, t'awaná, Dios la tiji tjinyuca Dios ángel pjaní. 'Üsüs tjinyuca yupj. Ángel tjac' yupj nt'a, tjevele:

—¡Cornelio!

⁴ Cornelio püs way tjinyuca ángel. Po lecj jéyatsja yupj ángel tjac' mpes. La tji'yüya:

—Nejepa, ¿tsjan jyas ne tjacuy?

Ángel wola tjevele:

—Dios lal velen na, yupj pjoca. Jupj selé jipj se 'an cjuwá jilal. ⁵ Sin majaman noyomes Jope nt'a la cuman Simón. Simón niná Pedro ló wa yupj.

⁶ Ne'aj pü'ü jomica lal. Jupj jomica Simón ló wa yupj. Pjoloc' napnapj liji yupj. Simón wo 'üsü la nt'a torńca —ángel nin tjevele Cornelio lal.

⁷ Ángel tjemey na, Cornelio tjevele yupj jomozapan mát'eya jilal, militar pjaní lal 'ots'ipj. Militar niná po 'üsüs waytsja yupj. Tepyona wa Dios lal. Lovin tsji' la tjíjitsja Cornelio wo nt'a. ⁸ Cornelio jis wala tjevele pjü tepyalá. T'üç' tjevele na, sin tjejyama Jope nt'a la cuman Pedrú.

9 Yaya jümüçj po'o p'in jiltsja custjay. Lots'ac' culupwen nt'a já'asa na ne'aj way p'intsja Jope. Quina, Jope nt'a, Pedro wo casá tjemey la veles Dios lal. **10** Vecj tepe'e, quelel lyájatsja. Cjuwá custjay, quina lajaytsja jis la las. Jun si tsicyaca jinwá tjinyuca jupj. **11** Tjinyuca tsjun po'ó jun tjecjoltse, 'üçj tjinyúcatsja. Cobija pajal püné tjinyuca. Palá tjac' tjinyuca. Tsjülü casá tsyú'patsja. **12** Animal pülüçj mo'o pátjatsja. Latsj 'ots'ipj mo'o pátjatsja. 'Ümütütüj jinwá 'ots'ipj mo'o pátjatsja. Tsipyaya 'ots'ipj mo'o pátjatsja. **13** Jupj tjapjaca nepé vele pjactsja. Tjevele:

—Pedro, jin tjijyünsa. Jis tji'yü'na, nlajan.

14 Pedro wola tjevele:

—Larin ma polel la las yupj. Moisés popel qjuisí jütüta ma nlajacj pis niná. Yupj pis te jinwá, ma polel nlajacj, mpes lovin ma nin tjelyá napj.

15 Tjapjaca nepé vele pjactsja niswá:

—Dios tjevele yupj jis pis 'üsüs. Ma mvelen yupj jis pis malala —nin tjevele.

16 La con tjapjaca nepé vele pjactsja. La con nin p'iyá tjijyü'ta la 'ünan, nlajas yupj jis pis. T'üç' tjevele na, cobija viyá tjemey tsjun po'ó.

17 Pedro pajal jólatsja tjinyuca mpes. Ma jas tji'yüsa tsjan mpes Dios la tjiji tjinyuca niná. Newa nin jólatsja na, niyom Cornelio sin tjejyama tjiquil Simón wo nt'a. Nasa la tjü'üy la p'a jis lal ca'aj tóicatsja Simón wo. Quina tjiquil yupj jupj jun vilicj nt'a. **18** Yümüçj la tjü'üy ncu Simón ne'aj já'asa, jupj ne Pedro ló wa.

19 Pedro jólatsja custjay tjinyuca mpes. Dios Cjües tjevele jupj lal: "Niyom cont'e la 'e pal. **20** Ma

jele t'as. Napj tjijyütütj, ne tjiquil jipj nt'a. Jin tjijyünsa, palá mim, jis capj ncoricon mim yupj jilal”, Dios Cjües nin tjevele jupj lal.

21 Mpes Pedro palá tjemey yupj nt'a. Tjevele:

—Napj ne nun la no palá. ¿Tsjan mpes tjuculá? —la tji'yüa.

22 Wola tjowelepj:

—Cornelio qjuisin tjejyama mpes tjiquilaca. Jupj jepa, militar cien jilal. Pajal 'üsüs way jupj. Jupj selé Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. 'üsüs way jupj pjü judiopan jilal. Dios ángel tjevele jupj lal. Tjijyü'ta jupj qjuisin majamas jipj nt'a, la cuman jipj jupj wo nt'a. Dios jos jipj mvelen Cornelio lal —nin tjowelepj Pedro lal.

23 Mpes Pedro tjevele 'ücj wama jiquil. Jis tje'yaya tijinañ püste mpes.

Yaya püstapj Pedro tjemey yupj jilal. Dios ts'uyupj nepenowá Jope po'o tapatja tjil wa. **24** Ts'ac' pjaní mpes tjelyawuri. Yaya Cesarea ne'aj tjil. Cornelio la si nucutsja. Pjü way ne'aj patja jupj jüpülcpan sin popé ne'aj tyatja wa. Jupj jomicapan ne'aj tyatja watsja jupj lal. Cornelio 'a jis tjimyula. Jupj jostsja mpjacan wa Pedro velá. **25** Pedro ne'as way p'in tjemey, Cornelio jupj tüic' jin tjüjünsü Pedro wolap'a'a. Jupj jólatsja Pedro püné. **26** Pedro jas tjijyünsa jupj. Tjevele:

—Jin ni'isa. Yom p'in napj jipj jinwá.

27 Jupj lal véletsja. Wama tjil Cornelio wo mo'ó. Pedro pülcj yus tjinyuca, játjatsja ne'aj. **28** Tjevele:

—Nun solejé malala judiopan 'a si mulú judiopan tulucj jilal. Moisés tjijyü'ta ma nin la mijicj. P'a casá nola napj quinam. Dios nin tji'yüsa

la tjiji pjü gente yuwal. Judiopan más 'üsüs tulucj. ²⁹ Mpes Cornelio sin tjejyama na napj lal la cuwis, leñ way tjacuwis. ¿Tsjan mpes jisastsja napj tjacuwis? —Pedro la tji'yüa.

³⁰ Cornelio tjevele:

—Ts'ac' yulupjana nasa, yom lay tepyala napj nt'a. Jupj jas quip pasal pje waytsja, jaw jinwá. Las tres na, t'awaná, tjac' jupj. Laja sectsja napj, napj Dios lal tjeveletsja na. ³¹ Jupj tjevele: ‘Cornelio, Dios lal tjevelentsja na, tjapjaca jupj. Jupj selé jipj se 'an cjuwá jilal. ³² Mpes niyom sin majaman Jope nt'a la cuman Simón. Simón niná Pedro ló wa jupj. Ne'aj way pü'ü jomica lal. Jupj jomica Simón ló wa jupj. Pjoloc' napnapj liji jupj. Simón wo 'üsü la nt'a tońca', jupj nin tjevele napj lal. ³³ Mpes leñ way sin tjejyam jipj nt'a la cuman. Po 'üsüs way jipj, tjacuy. Pjü cupj qui'á 'a qjuis tjimyula. Dios qjuiyus nyuca. Quelel pjya'aquecj jipj velen. Pjü way qjuis Jepa Dios 'i jütüta la veles, ca nin mvelen —Cornelio nin tjevele.

Pedro tjevele Cornelio wo nt'a.

³⁴ Mpes Pedro tjevele:

—Napj selé quinam t'üç' way pjü gente yuwal Dios lal. Judiopan más 'üsüs tulucj. Pjü gente yuwal. ³⁵ Pjü p'a nt'a patja, nepenowá 'üsüs nyuca lajay. Salejepj Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Mpes pjü yupj 'üsüs Dios lal. Nepénowa yupj judiopan. Nepénowa yupj judiopan tulucj. ³⁶ Nun solejé Dios tjevele judiopan jilal. Tjevele yupj polel 'üsüs nsem jupj lal Jesucristo mpes. Jesucristo Jepa Püné pjü mpes. ³⁷ Nun solejé Juan el Bautista tjevele gente jis walap'a'á, bautizar

lis tjiji jupj. T'üç' la tjiji na, solejé tsjan tepyala Galilea nt'a, pjü way jun ta'á Judea po'ó 'ots'ipj.

³⁸ Jesucristo tjac', jupj ne Nazaret mpe 'eseptsja. Dios tje'yaya jupj Cjües Jesucristo jos mo'o la püt'üs. Jupj la tjiji Jesucristo pajal pünetsja. Solejé Jesucristo pajal 'üsüs nyuca la tjiji. Tjijyü'ta lapanenpan tjal gente mpe. Dios lovin cus tecyóñcatsja Jesucristá.

³⁹ "Mpes quina pülucj jilal velecj Jesucristo la tjiji mpes. Tjinyucucj mpes velecj. Tjinyucucj jupj la tijjá Jerusalén mo'ó, jun ta'á Israel mo'ó 'ots'ipj. Judiopan tjovalapj jupj cruz po'ó la mas. Mpes yupj tjü'ünan jupj. ⁴⁰ Locopyaya ts'ac' cont'e tepyala na, Dios jas tjijyünsa jupj, nyucunú tepyala niswá. Jupj lay tepyala cupj qjuilal. Dios gjuis tje'yaya 'üçj jus tjinyucucj. ⁴¹ Ma pjü jilal lay tepyala. Cupj qjuilal la p'in lay tepyala jupj. Yas nam Dios la gjuis t'ya la nuc Jesucristo. Jupj tjelyaja, tjümü'ü wa cupj qjuilal. ⁴² Qjuis tjijyü'ta la p'a jis walap'a'a mvelecj cupj. Qjuis tjijyü'ta mvelecj Dios la t'ya jupj, jupj mveles ca pjü jilal ncu 'üsüs la tajay, ncu malala la tajay. Nin ca mveles patja jilal, tecya'lín jilal 'ots'ipj. ⁴³ Pjü profetapan nin p'iyá tapac. Yupj tapac cupj tepyonecj na Jesucristo lal, Dios perdonar la gjuis mijis malala nyuca la tjijicj. Jesucristo mpes jupj 'üçj perdonar la gjuisiji —Pedro nin tjevele yupj jilal.

Dios jupj Cjües jis tje'yaya Cornelio wo nt'a.

⁴⁴ Pedro véletsja custjay. Newa véletsja na, Dios Cjües tjac', pjü jisas mo'o tjemey, Pedro tjevele tjepryacañ jisas mo'o tjemey. ⁴⁵ Nin tepyala na, Pedro lal tjiquil pajal yólatsja nin tepyala mpes.

Dios ts'uyuptsja judiopan waytsja yupj. Mop'in ma salejeptsja Dios ca ma'ayas yupj Cjües judiopan tulucj jilal la püt'üs. ⁴⁶ Yupj tjepjyacaň judiopan tulucj javeleptsja la p'a jis tin, yupj p'iyá ma sin 'yúsatsja. Mpes judiopan nenem sin tji'yüsa t'üç' way Dios jis tje'yaya yupj Cjües. Ma jus nlaytsja ca nin mpalas. Pedro tjevele yupj jilal:

⁴⁷ —T'üç' way 'üçj pjü bautizar lijicj cupj. Dios jis tje'yaya yupj Cjües, yupj qjuis tje'yaya jinwá —Pedro nin tjevele.

⁴⁸ Mpes tjiijyü'ta bautizar lis mijicj yupj, Jesucristo mpes. Bautizar jis tepyala na, la tjomon Pedro lal yupj ma'ajam yupj jilal, p'a jawasa mim. Mpes nin la tjiiji yupj.

11

Pedro tjevele judiopan jilal tsjan 'üsüs tepyala Cornelio wo nt'a.

¹ Jis wala tjowelepj apostolpan jis lal judiopan tulucj topón wa Dios tjevelá. Pjü way Dios ts'uyupj Judea mo'ó tjepjyacaň wa niná. ² Dios ts'uyupj Jerusalén po'o patja tjepjyacaň wa. Judiopan waytsja yupj. Mpes Pedro tjemey na Jerusalén nt'a, tjiquil yupj nt'a. La tjowelel yupj lal. ³ Tjowelepj:

—Malala nin jipj judío tulucj nt'a tjay, tüpüt' yupj jilal.

⁴ Pedro tjevele yupj jilal pjü tepyalá. ⁵ Tjevele:

—Jope nt'a tüpü'üstsja napj, pülüçj patja nt'a. Dios lal tjeveletsja. Dios la tjiiji nan si tsicyacj jinwá ntepalá. Jupj la tjiiji tjinyuc cobija pajal püné jinwá tsjun po'ó. Palá tjaactsja yupj. Tsýú'patsja tsjülü

casá. Palá tjac' napj nt'a. ⁶ Wama jus tjinyuctsja napj. Animal pülücj mo'o pátjatsja. Qjuisiyasma nepenowá yupj. Ümüjütütj jinwá mo'o pátjatsja. Latsj 'ots'ipj mo'o pátjatsja. Tsipyaya 'ots'ipj mo'o pátjatsja. ⁷ Nepé vele pjactsja, tjevele: 'Pedro, jin tjifyünsa. Jis tji'yü'na, nlajan', nin tjevele. ⁸ Napj wola tjevelé: 'Lovin ma polel la las yupj. Moisés popel qjuisí jütüta ma nlajacj pis niná. Yupj jis pis te jinwá, ma polel nlajacj, mpes lovin ma tjelyá napj.' ⁹ Tsjun po'o nepé vele pjactsja niswá. Tjevele: 'Dios tjevele yupj jis pis 'üsüs. Ma mvelen yupj jis pis malala', tjevele. ¹⁰ La con nin tjifyü'ta jis pis la las. T'üç' tjevele na, cobija viyá tjemey tsjun po'ó.

¹¹ "Tjemey na, niyom cont'e tjiquil tüpü'üstsja nt'a. Cornelio sin tjejyama Cesarea mpe. ¹² Dios Cjües napj lal tjevele: 'Jipj ca mim yupj jilal. Ma jele t'as.' Mpес tjum yupj jilal. Qjuis catjampan séisiya tjil wa. Cornelio wo wama tjeleque. ¹³ Cornelio tjevele yupj jus tjinyuca ángel, wo mo'o tóicatsja. Ángel tjevele: 'Jope nt'a sin majaman niyom nepenowá la cuman Simón. La p'a ló wa yupj, Pedro ló wa yupj. ¹⁴ Jupj ca jin mü'üsüs la mijis. Wya nt'a patja pjü way ca sin mü'üsüs la mijis wa. Jupj tjevele toponé na, nun 'üsüs nsem Dios lal, mpes 'üçj ca mpatjaqué Dios lal', ángel nin tjevele Cornelio lal.

¹⁵ "Mpес napj tjevelé yupj jilal. Tjeveletsja na, Dios jis tje'yaya yupj Cjües. Nun solejé 'onin ne nin tepyala Dios qjuis tje'yaya yupj Cjües. Nin p'iyá tjac' wa yupj Cjües yupj nt'a. ¹⁶ Napj nola tepyala Jesucristo tjevelá. Tjevele: 'Juan gente bautizar

lis tjiji 'üsü mpes la p'in. Mop'in más 'üsüs ca nu mpalas p'a jawas. Dios ca nu ma'ayas yupj Cjües.' ¹⁷ Qjuis Jepa Jesucristo lal tepyonecj na, Dios qjuis tje'yaya yupj Cjües. Nin p'iyá Dios la tjiji yupj jílal Cornelio wo nt'a. Po 'üsüs napj lal nin la tjiji. Napj ma le velel Dios lal –Pedro nin tjevele.

¹⁸ Niná tjepjyacař na, ma la tjowelel niswá Pedro lal. 'Üsüs way tjowelepj Dios po'ó. Tjowelepj:

–Dios jos judiopan tulucj 'aplijila nsem 'ots'ipj, malala nyuca la tjajay mpes; ca Dios jos jin la mijicj quinam. Mpes yupj lovin ca mpatjam yupj lal –nin tjowelepj.

Dios ts'uyupj tjowelepj Jesucristo po'ó Antioquía nt'a.

¹⁹ Nujola tapalas judiopan tjü'ünan Esteban. Malala nyuca la tjajay wa Dios ts'uyupj la p'a jílal. Mpes Dios ts'uyupj ts'equenerj Jerusalén mpe. Jun taá tjil. Nepenowá tjil wa Fenicia nt'a, campa ne'aj. Nepenowá tjil wa Chipre nt'a, campa wa ne'aj. Nepenowá tjil Antioquía nt'a, campa wa ne'aj. Yupj tjowelepj judiopan jílal p'in Jesucristo po'ó. ²⁰ Mop'in niyom nepenowá tjil wa Antioquía nt'a Chipre mpe, Cirene mpe 'ots'ipj. Niyom nenem tjowelepj wa judiopan tulucj jílal qjuis Jepa Jesucristo po'ó. ²¹ Tjowelepj na, qjuis Jepa Jesucristo jis capj tjep'ya'sa. Mpes judiopan tulucj pülüçj topón, jisastsja Jesucristo.

²² La p'a wa jis wala tjowelepj Dios ts'uyupj jis lal Jerusalén po'ó, mpes yupj tjepjyacař judiopan tulucj Antioquía po'o patja jisastsja wa Jesucristo. Mpes jas tjajam Bernabé Antioquía nt'a, yupj jis lal la veles. ²³ Jupj tjemey na, tjinyuca Dios pajal 'üsüs

way la tiji yupj mpes. Mpes pajal 'üçj jos tepyala yupj. Bernabé tjevele yupj jis lal: "Lovin jisas t'as qjuis Jepa Jesucristo. Lovin la tjüjí yupj tjevelá." ²⁴ Bernabé 'üsüs waytsja yupj. Po la tjíjitsja Dios Cjües jostsja jinwá. Po tepyona pjü way Jesucristo tjevelá. Jupj la tiji mpes pajal pülüçj jisastsja Jesucristo; nin tepyala Antioquía po'ó.

²⁵ Locopyaya way Bernabé tjemey Tarso nt'a, Saulo la tepyala ne'aj, lal lo cuwis. ²⁶ Jus tjinyuca, ticyuna Antioquía nt'a. Año pjaní tapatja ne'aj. Lovin tjin Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula nt'a. Pülüçj sin tji'yüsa la tjaxay Dios po'ó. Antioquía nt'a nepenowá tjowelepj Jesucristo lal japon "Cristianos" yupj. Mwalá way nin tjowelepj Antioquía nt'a.

²⁷ Yupj ne'aj tapatja na, profetapan nepenowá tjiquil wa Antioquía nt'a Jerusalén mpe. ²⁸ Tjin Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula nt'a. Yupj sin popa pjaní Agabo lotsja. Jas nisa. Pjü tjevele Dios Cjües jostsja yupj nin velá. Tjevele p'a jawasa cjuwá jis la las ca mpalas. Jun ta'á ca nin nsem, tjevele. Niná t'üç' way nin tepyala, Claudio jépatsja na Roma nt'a. ²⁹ Mpes yupj ne'aj pátjatsja quelel jis capj jap'actsja Dios ts'uyupj Judea po'o patjá. Mpes yupj pjü way tja'ayapj t'emel. Yupj polel ja'ayaptsja jin tja'ayapj. ³⁰ Sin tjajam Bernabé, Saulo lal, jis la t'as t'emel niná Judea nt'a, ca jis ma'ayacj Dios ts'uyupj co'müpan. Mpes yupj tjet' t'emel niná Judea nt'a.

12

Herodes malala nyuca la tiji Dios ts'uyupj jilal.

¹ Nin tepyala na, Herodes jépatsja custjay. Malala nyuca la tjiji yupj Dios ts'uyupj nepenowá jilal. Tjijyü'ta jis ntji'lín. ² Jupj jis tjijyü'ta wa jis la 'ünan Jacobo, mpes jay tjojocj tjü'ünan yupj. Jacobo Juan jatjam waytsja yupj. ³ Judiopan pajal 'ücj jisastsja Jacobo tepe'e. Herodes jus nléyatsja 'ücj jisastsja yupj. Mpes yupj militarpan sin tjejyama jis la tjilil wa Pedro. Nin la tjiji judiopan fiesta lajaytsja na. Fiesta niná "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" ló yupj. Pan levadura cjuwá jalá fiesta niná mpes. ⁴ Pedro ntji'lín na, mo'o tjo'onsopj cawilta mo'o. Herodes jis tjijyü'ta diez y seis militarpan jis la jamas Pedro, ma ca pje'a mim. Yulupjana yulupjana 'a mulú tjajamapj yupj. Locopyaya p'a yulupjana tjiquil, tjajamapj. Lovin nin la tjajay. P'a jawas fiesta t'üç' tepyala na, Herodes quelel véletsja tsjan la mijis Pedro lal. Nin quelel véletsja gente jis walap'a'a, 'a jis tjimyula na. ⁵ Pedro tjá'asatsja cawilta mo'o custjay. Militarpan 'ücj tjajamaptsja yupj. Mop'in Dios ts'uyupj javeleptsja Dios lal po jisastsja yupj ca cus mp'a'sas.

Ángel tjemyana Pedro cawilta mpe.

⁶ Yaya fiesta t'üç' ca mpalas, Herodes ca mveles tsjan la mijis Pedro lal. Püste na, Pedro pü'ütsja militar mát'eya culupwen nt'a, jyatsja yupj. Cadena mpes tsyú'patsja. Militar mát'eya jilal tsyú'patsja yupj. P'a militarpan jun vilicj tjajamaptsja. ⁷ Leñ way Dios ángel lay tepyala ne'aj. Pasal jaw tepyala ne'aj yupj mpes. Ángel Pedro jas tiquilquila, tjevele: "Leñ way jin tjijyünsa". Cadena palá tinca Pedro mos mpe. ⁸ Ángel tjevele

niswá: “Jin tūcüi'pe. Tsjyam tipi'tje.” Pedro nin la tjiji na, ángel tjevele: “Jin quip pje'apa mpes jin tūcüi'pe. Mas.”

⁹ Mpes Pedro pje'á tjemey, ángel cjüp'a'á. Pedro ma seletsja ángel t'üç' way se p'á'satsja jupj. Dios la tjiji tjinyuca niná la p'in, nin jólatsja jupj. ¹⁰ Yupj jun vilicj mwalá jin tjl, jun vilicj jajamaptsja lejer mpe tjl wa. Jun vilicj p'a wa jin tjl wa, jajamaptsja ne'aj lejer mpe tjl wa. P'a jun vilicj ne'as tjl, jun vilicj acero waytsja jupj. Pünetsja jupj pajal. Jupj mpes ca pje'á mal cawilta mpe. Jupj sin jun tjecjyoltse. Pje'á tjl cawilta mpe, pülucj patja nt'a tjl. Jümüçj mo'o tjelyawuňtsja na, ángel tjemey, ne Pedro ma jus tjinyuca quinam.

¹¹ Mpes Pedro jola tepyala na, jólatsja: “Quina jus nley t'üç' way qjuis Jepa Dios jas tjejyama jupj ángel napj nlal la winin cawilta mpe. Quina Herodes ca ma polel ma 'ü'nas napj. Ma pats' tulucj quinam. Judiopan jisas ma pats', mop'in ma ni pü'i quinam”, nin jólatsja.

¹² Niná jus nleya nam, tjemey María wo nt'a. María Juan jamaytsja. Juan niná p'a ló watsja jupj, Marcos lotsja wa. María wo nt'a pülucj 'a jis tjimyula, javeleptsja Dios lal Pedro mpes. ¹³ Pedro jun vilicj t'ot'oj, tjiwüçj po'ó. Mozo tjac' jun vilicj nt'a. Rode lotsja jupj. ¹⁴ Pedro tjevele na, jupj seletsja Pedro jin pjac tjevele jupj. Ma polel nyúcatsja jupj. 'Ücj jos tepyala. Jun vilicj ma jun tjecjyoltse, leñ way wama tjemey p'in la veles yupj jilal. Tjevele:

—Pedro tońca jun vilicj nt'a.

¹⁵ Wola tjowelepj:

—Molo vele jinwá velen.

Mop'in nin la pülcj tjevele:

—T'üc' way Pedro tjac'.

Mpes tjowelepj:

—Pedro tulucj. Ángel p'in. Ángel niná Pedro jyama.

¹⁶ Pedro jun vilicj se t'ot'ójotsja custjay. Mpes jun tjocjol yupj. Pedro jus tjunuc, ne pajal yólatsta niná pajal 'üsüs tepyala mpes. ¹⁷ Pedro mos jas tjiyyünsa, mpes lyájasa tepyala yupj. Quelel véletsja yupj jilal. Jis wala tjevele pjü tepyalá cawilta nt'a. Tjevele qjuis Jepa Jesucristo jas tjeiyama jupj ángel cawilta nt'a, ángel niná tjemyana jupj cawilta mpe. Tjevele wa:

—Jacobo lal taná tjowelé nin tepyalá. Niná tjowelé wa pjü qjuis pülcpan jilal.

Nin tjevele na, Pedro tjemey, la p'a nt'a tjemey.

¹⁸ Tjeiyawca na, militarpan pajal yólatsta Pedro leñ mpes. Yümüçj pjac la tjajaytsja. Ma salejeptsja tsjan tepyala Pedro lal. ¹⁹ Herodes tjiyyü'ta jis la pal Pedro. Ma jus tjunuc. Mpes Herodes tjiyyü'ta militarpan jis la veles pjü tepyalá cawilta nt'a. T'üc' tjowelepj na, tjiyyü'ta jis la 'ünan militarpan nenem, Pedro leñ tjeiyala mpes. Nin la tiji na, Herodes tjemey Judea mpe. Tjemey Cesarea nt'a tsjicj way la püt'üs ne'aj.

Herodes tepe'e.

²⁰ Herodes ts'i 'inyatsja Tiro po'o patja jilal, Sidón po'o patja jilal 'ots'ipj. Herodes pü'ütsja nt'a, yupj lovin sin tjajam jis la las Tiro nt'a, Sidón nt'a 'ots'ipj. Ma sin jajamtsja quinam, Herodes ts'i 'inyatsja mpes. Mpes pülcj tjiquil Herodes nt'a

Tiro mpe, Sidón mpe tjiquil 'ots'ipj. Yupj jisastsja Herodes ca mü'ü'üsüs quinam. Blasto la tjemyona Herodes lal yupj mpes. Blasto yupj sejamícatsja, nin p'iyá jólatsja yupj jinwá. Herodes mozo waytsja yupj, 'üsüstsja yupj Herodes lal.

²¹ Herodes tjevele tsjan jawas 'üçj la veles yupj jilal. Nin jawas, yupj pülül 'üsüs jas tücüi'pe, sillla püné casá 'etjele. Gente jilal tjevele na, lovin pülül 'üsüs jas tücüi'pe, lovin 'etjele niná sillla püné casá. Jupj tjevele yupj jilal. ²² Tjevele na, yupj yumüçj tjowelepj: "Jupj vele diospan popa pjaní jinwá. Yom jinwá tulucj vele yupj", nin tjowelepj. ²³ 'Üçj jos tepyala Herodes, yupj tjowelepj mpes. Ma tjevele dios tulucj yupj. Mpes leñ way malala jos tepyala, ángel la tiji mpes (qjuis Jepa Dios jomozo waytsja yupj, ángel niná). Pelets'ey col mo'o tjálá yupj, ne tepe'e.

²⁴ Nin tepyala yupj lal. Newa Dios ts'uyupj pülüçj sin tji'yüsa lis tjajay. Lovin p'a nt'a patja sin tji'yüsa lis tjajay Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Más pülüçj topon lovin Jesucristo po'ó.

²⁵ Nujola tapalas Bernabé tjemey Jerusalén nt'a. Tjemey Saulo lal, t'emel la 'ayas Dios ts'uyupj co'müypan ne'aj. Tja'ayapj na, tjil niswá Antioquía nt'a. Tjamán wa Juan yupj jis lal. Juan p'a ló waytsja yupj, Marcos lotsja wa.

13

Dios ts'uyupj sin tjajam Bernabé, Saulo 'ots'ipj, jis la veles Dios tjevelá.

¹ Dios ts'uyupj nepenowá Antioquía po'o tapatja profetapan waytsja yupj. P'a wa nepenowá sin

tji'yüsa la tjajay la p'a. Yupj popa pjaní Bernabé waytsja yupj. P'a wa Saulo lotsja. P'a wa Simón lotsja. P'a ló watsja yupj, Simón, Niger lotsja wa yupj. Yupj popa pjaní Lucio lotsja, Cirene mpe 'eseptsja yupj. P'a wa Manaén lotsja. Jupj tsjictsjana, Herodes yupj jomica waytsja. Herodes niná jepa püné auxiliar waytsja yupj Galilea po'ó. ² P'a jawasa Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula la veles Dios lal. Ma jalatsja yupj, más 'üçj jis la velestsjas Dios lal. Dios lal javeleptsja na, yupj Cjües tjevele: "Najas Bernabé, Saulo 'ots'ipj, ca tsji' la mijicj napj mpes la p'a nt'a. Mpés sin tjajamá ca nin la mijicj napj najas jin", Dios Cjües nin tjevele. ³ T'üç' quinam tjowelepj Dios lal. T'üç' quinam nin jawas ma tjalá, Dios lal tjowelepj mpes. T'üç' la tjajay na niná, po la tjo'otj Bernabé jay pjucj, Saulo jay pjucj po la tjo'otj wa. Nin la tjajay mpes más 'üçj ca polel tsji' la mijicj Dios mpes. Sin tjajam la p'a nt'a.

Bernabé, Saulo, tjl Chipre nt'a.

⁴ Mpés tjl yupj, Dios Cjües tjevele mpes. Tjl Seleucia nt'a. Ne'aj barco wama tjl, Chipre nt'a tjl barco mpes. Chipre 'amá 'üsü t'asiyú. ⁵ Mwalá way tjl Salamina nt'a, pülüçj pátjatsja ne'aj Chipre po'ó. Juan jis capj tecyoñca tjemey, jis capj tjepl'ya'satsja. Tjl judiopan 'a si mulú nt'a. Tjowelepj yupj jis walap'a'á Dios tjevelá.

⁶ Jun ta'á tjl Chipre po'ó. Locopyaya Pafos nt'a tjl yupj. Pülüçj patja ne'aj. Pafos nt'a Barjesús jus tjunuc. Judío waytsja yupj. Lapanenpan cus tlap'acj p'a casá la mijis, yom p'in ma polel liji jinwá. Jupj jostsja la p'a mponecj yupj profétatsja, jostsja ca mponecj yupj Dios mpes tjevele. La

tsyawilí jupj la p'in. ⁷ Barjesús, Sergio Paulo jomícatsja. Sergio Paulo jépatsja Chipre po'ó. Pasal pülüçj seletsja jupj, Sergio Paulo. Jupj jostsja Bernabé, Saulo 'ots'ipj, ca ncul jupj nt'a jis la veles Dios tjevelá. Mpes yupj tjiquil jupj nt'a. ⁸ Yupj tjowelepj Sergio Paulo lal Dios tjevelá. Barjesús ne'aj tóñcatsja 'ots'ipj. (Griegopan jilal jupj lotsja Elimas.) Jupj jostsja Sergio Paulo ma mpones Dios tjevelá. Mpes quelel véletsja 'ots'ipj. Tjevele Sergio Paulo lal más 'üçj ma pyona yupj tjowelepj Jesucristo po'ó.

⁹ Saulo la tjíjitsja Dios Cjües tjevele jin. Saulo p'a ló watsja jupj, Pablo lotsja wa. Pablo Barjesús wola tjinyuca. ¹⁰ Tjevele: “Diablo jinwá le jay jipj. Li tsuwil jipj. Lovin malala nyuca quelel lejay. Gente 'üsüs quelel lajay na Dios jos jin, ma jyas yupj nin lajay. Gente jisas na qjuis Jepa Jesucristo, jis wala velen malala niná. ¿Tsjan mpes lovin nin lejay?” Pablo nin la tji'yüya jupj lal. ¹¹ Pablo tjevele wa: “Quina Dios ca cyapj ntüüs. Ts'ac' pülüçj mpes ca ma polel nucun, nin ca mpalas, Dios ca la mijis mpes. Ča ma polel nucun lots'ac' jyawca na”, Pablo nin tjevele jupj lal.

Leñ way ma polel nyuca tepyala jupj. Pjü way ma polel nyúcatsja. Mpes la tjemyona la p'a ca mos ntji'lim, manus jupj. ¹² Sergio Paulo tjinyuca niná tepyalá. Mpes tepyona qjuis Jepa Jesucristo po'ó. Po jólatsja pajal 'üsüstsja niná Pablo jas tji'yüsa la tjiji Jesucristo po'ó.

Pablo, Bernabé, tjl Antioquía nt'a.

¹³ Locopyaya Pafos mpe tjil. Pablo, jupj sa coritsja jilal, barco wama tjil. Pafos mpe tjil, Panfilia nt'a tjil yupj. Ne'aj mwalá way tjil Perge nt'a. Perge nt'a pülücj patja Panfilia mo'ó. Ne'as tjil na, Juan tjemey yupj mpe. Niswa tjemey Jerusalén nt'a. ¹⁴ Pablo, Bernabé, tjil Pisidia nt'a. Ne'aj mwalá way tjil Antioquía nt'a. (P'a Antioquía niná.) Antioquía niná nt'a pülücj patja Pisidia mo'ó. Sábado na tjil judiopan 'a si mulú nt'a, ne'aj 'atjalapj yupj. ¹⁵ Yom pjaní ne'aj mo'o tjevele Moisés püna tepyacá, profetapan püna tapac mo'o tjowelepj wa yupj, pjü jis la pjac. Tüc' mo'o tjowelepj na, noypan jas tjajam yom pjaní la veles Pablo lal, Bernabé lal wa. Tjevele: “Nun queel welé 'a jis tjimyula jilal ca nacj, ne más 'ücj ca la mijicj Dios jos jin. Mpes quina mvelé ca.”

¹⁶ Pablo jas nisa. Mos jas tijiyünsa, mpes lyájasa tepyala yupj. Tjevele: “Israelpan, najas pjo'oqué napj velé. Nun nepénowa israelpan tulucj, mop'in solejé wa Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Najas nun pjo'oqué wa napj velé. ¹⁷ Israelpan po jisas Dios. Israelpan püna tapatja sin popa p'iýá püs naya pyatjaquecj cupj. Dios lis t'ya yupj. Yupj Egipto po'o tapatja na, pülücj tipyülükü yupj, Dios jis capj tjep'ya'sa mpes. Año cuatrocientos tapatja yupj ne'aj. P'a jawasa Dios jis tjemyana Egipto mpe. Püné jupj, mpes 'ücj jis tjemyana malala lis tjajay mpe. ¹⁸ Año cuarenta mpes jis tjemyana jis wa cjuwá nt'a, gente leñ nt'a. Yupj ma jisastsja püs way lyawurütsja ne'aj; ts'a tji'in yupj, mop'in nin, Dios lovin jis capj tecyońca. ¹⁹ P'a jawasa Canaán nt'a tjil. Ne'aj tjil na, pülücj Canaán mpe ne'espan

tecyá'lin, Dios la tjií tecya'lin yupj. Siéteya se jütütj mpe waytsja yupj. Pjü yupj jis mama Dios jis tje'yaya israelpan ca ne'aj mpatjam. ²⁰ Pjü niná napj tjevelé año cuatro cientos cincuenta na t'üç' tepyala pjü.

"Niná t'üç' tepyala na, Dios lis t'ya jepapan israelpan mpes. P'a jawasa, año pülüçj tepyala na, jis tje'yaya profeta pjaní. Profeta niná yupj jis jepa tepyala jupj. Samuel lotsja jupj. ²¹ Locopyaya israelpan jisastsja jepa püné jis la jütütj, p'a gente jinwá. Mpes Dios la t'ya Saulo, israelpan jis jepa püné nsem jupj. Nujola tapalas Saulo Cis jatjam waytsja jupj. Benjamín púna tüpü'ü popa p'iyá waytsja Saulo; püs naya tüpü'ü jupj. Saulo yupj jis jepa pünetsja año cuarenta mpes. ²² Locopyaya Dios ma jostsja jepa ma'ajam Saulo. Mpes la t'ya David, David israelpan jis jepa püné tepyala jupj. Saulo yupj jis jepa tuluctsja quinam. Dios tjevele David po'ó jupj jus tjinyuca mpes. Tjevele: 'Po 'üçj najas David mpes, niná David Isaí jatjam jupj. Jupj ca la mijis pjü way napj najas jin', Dios nin tjevele David po'ó. ²³ David popa pülüçj tepyala, püs naya tapatja witjacj, Jesucristo yupj sin popa pjaní waytsja. Jesucristo la tjií israelpan 'üçj ca mpatjam Dios lal. Púna Dios tjevele ca jas majamas David popa p'iyá pjaní, ca jis capj mp'a'sas israelpan.

²⁴ "Jesucristo custjay ma tjac' na p'in, Juan tjevele pjü israelpan jilal. Tjevele: "Aplijila way t'as nun, malala nyuca la tjüjí mpes. Nujola t'as ca 'üsüs la müjí quinam, Dios jos jin. Nin la tjüjí na, napj ca bautizar la mejay nun', nin tjevele Juan.

25 Nasa way cyawájatsja na jupj la tjiji Dios mpes, jupj tjevele: ‘Nun īu nucú pjaní ncuwim, jupj ne Dios se jamá. Jupj tulucj napj. Leñ way ncuwim jupj. Pajal püné jupj. Po 'üsüs napj lal tsji' lejay jupj mpes. Napj jupj caite syoc la p'in 'üçj napj lal', Juan nin tjevele.

26 ”Nun nepénowa Abraham popa p'iyá püs naya potjaqué. Nun nepénowa israelpan tulucj, mop'in solejé wa Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Dios jos qjuisin 'yüsa 'onin la tjiji ne perdonar la qjuisiji malala nyuca la tjijicj, 'üçj ca mpatjaquecj Dios lal. **27** Jerusalén nt'a patja ma topon Jesucristo niná p'iyá Dios tjevele ca jas majamas. Yupj jis jepapan ma wa topon. Pjü sábado mo'o tjowelepj profetapan püna tapac, mop'in ma sin tji'yüsa pjacj mpes tapac yupj. Ma sin tji'yüsa yupj tapac Jesucristo po'ó. Mpes yupj tjowelepj más 'üçj cus ntülücj jupj. Püna profetapan papel tapac ca nin la mijicj yupj, ne nin tepyala, yupj tapac jin p'iyá. **28** Yupj salejeptsja Jesucristo ma malala nyuca la tjiji. Yupj jisastsja mpes p'in la tjomon Pilato lal jupj ca müjü'tüs jupj militarpan jis la 'ünan Jesucristo.

29 ”Pjü way nin la tjajay profetapan tapac jinwá, nin tapac ca nin mpalas Jesucristo lal. Niná t'üç' tepyala na, Jesucristo jomicapan tjiquil, palá natj jupj jüp'üy cruz mpe. Tüpüntüpj jüp'üy pe jul mo'ó, neven nt'a. **30** Locopyaya Dios jas tjiyyünsa jupj, nyucunú tepyala niswá. **31** Yas nam nepénowa tjiquil Jesucristo lal Galilea mpe, jupj lal tjiquil Jerusalén nt'a. Niswa tüpü'ü na, la pülücj lay tepyala yupj nt'a. Ts'ac' pülücj lay tepyala yupj

jilal. Jus tjunuc yupj. Quina yupj p'iyá javelepj la p'a jilal yupj po'ó.

³² "Israelpan püna tapatja sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj cupj. Dios tjevele püna tapatja jilal pjü niná ca nin la mijis. T'üç' way yupj nin liji quinam, yupj tjevele jin p'iyá. Nin velecj nun jilal tsjan niná yupj 'üsüs la tjiji. ³³ Dios tjevele Jesucristo tepe'e na ca jas müjünsüs, mpü'üm niswá. T'üç' way nin la tjiji yupj. Tjinyucucj cupj. Püna Dios mpes tjenejets'en mo'ó, capítulo mat'e mo'ó tepyaca niná Dios nin tjevelá. Dios tjevele:

'Jipj napj Natjam. Yacjaj napj pajal 'üsüs way lejay jipj mpes, napj velé jipj napj natjam.'

³⁴ Cupj selecj Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjifyünса yupj, la püt'üs niswá. Dios tjevele Jesucristo jüp'üy ma majam ca. Niná selecj Dios tjevele mpes:

'Tjevelé David lal 'üsüs ca la mejay nun jilal. Mpes t'üç' way ca nin la mejay.'

³⁵ P'a nt'a, Dios mpes tjenejets'en mo'ó, yom pjaní tjevele Dios lal. Tjevele:

'Jipj Jetjam jipj jits'a'á.

Jupj jüp'üy ma ca majam, ca nin la mijin', nin tjevele. ³⁶ T'üç' way David la tjiji Dios jost-sja jinwá yupj tüpü'ü na. T'üç' la tjiji na, tepe'e. Toc yupj mpes, püna toc nt'a yupj cocoypan toc patja nt'a. Jupj jüp'üy tjamaja. ³⁷ Nin tuluctsa Jesucristo lal. Jesucristo jüp'üy ma tjamaja. Dios jas tjifyünса la püt'üs niswá, mpes yupj jüp'üy ma tjamaja. ³⁸ Nusin tjü'üsüs napj velé. Jesucristo la tjiji mpes, Dios perdonar la siji malala nyuca la tjajay gentá. ³⁹ T'üç' way yupj malala nyuca la

tjajay. Nin p'in Dios 'üsüs la siji Jesucristo mpes. Topon na Jesucristo lal, Dios ma ca jis capj ntüls. Moisés popel tjijyü'ta jin lajay, newa malala 'in yupj Dios lal. Jesucristo la tjiji mpes p'in Dios ma jis capj tyüla. ⁴⁰ Nujola tapalas profetapan tapac Dios mpes. Tapac tsjan ca mpalas gente jis lal. 'In tjajamá ma nin nu pyala. ⁴¹ Tapac:

'Nepénowa nun lu pjüts'ünü. Tjapja'aqué.

Po nujola t'as napj lejay mpes.

Pajal 'üsüs ca la mejay. Nun ma ca mponé
napj ca nin la cüjay.

La p'a ca mvelecj nun jilal napj nin lejay,
mop'in ma ca mponé nun.

Mpes nca'lqué nun, ca pajal malala nu mpalas.' Profetapan nin tapac Dios tjevelá." Pablo tecyawaja tjevele quinam.

⁴² Judiopan 'a si mulú mpe tjil Pablo, Bernabé 'ots'ipj. Tjiltsja na, ne'aj 'a jis tjimyula la tjomon yupj ca ncul niswá jis walap'a'a la veles sábado na. ⁴³ Pjü tjil na, nepénowa jis capj tocorí, tjil Pablo, Bernabé jilal. Nepenowá judiopan tuluctsja yupj; judiopan jinwatsja yupj quinam, judiopan jinwá japontsja mpes. Pablo, Bernabé 'ots'ipj, niswa tjowelepj yupj jis lal Dios pajal 'üsüs way la tjiji yupj mpes. Tjowelepj más 'ücj yupj lovin jisas nsem Jesucristo.

⁴⁴ Semana pjaní tepyala na, sábado jyawca jawas NASA way pajal pülüçj 'a jis tjimyula, pülüçj patja ne'aj sin popé. 'A jis tjimyula jis la pjac Dios tjevelá. ⁴⁵ Judiopan tjunuc pülüçj 'a jis tjimyula. Po ma jisastsja. La tjejyamanañtsja. Mpes tjowelepj Pablo li tsuwile. Malala tjowelepj Pablo po'o.

46 Pablo ma lecj jéyatsja. Bernabé ma wa lecj jéyatsja judiopan jilal. Tjowelepj yupj lal: “Dios jostsja mwalá way tjevelecj nun jilal yupj tjevelá. Mop'in ma nujisas yupj tjevelá. Mpes nin welé ma quelel potjaqué yupj lal lovin. Mpes ca nlaca nun mpe. Ca nlaca judiopan tulucj nt'a. Ca mvelej yupj jilal Dios tjevelá. **47** Nin ca la mijicj qjuis Jepa Dios qjuis tjifyü'ta mpes. Tjifyü'ta:
 ‘Jipj jaw jinwá judiopan tulucj jilal,
 nin la tjejay napj.

Mpes yupj jun ta'á ca sin mü'üsüs
 'onin ne nin la mijicj ne yupj 'ücj
 ca mpatjam Dios lal.

Ca sin mü'üsüs
 jipj ca mvelen mpes,
 nin tjevele Dios.”

48 Judiopan tulucj niná tjepjyacañ na, 'ücj jisas tepyala. Tjowelepj po 'üsüs way qjuis Jepa Dios tjevelá. Püna Dios lis t'ya yupj sin popa nepenowá jis la püt'üs lovin yupj lal. Pjü way yupj topon Jesucristo po'o. **49** Yupj tapatja nt'a tjowelepj pülüçj jilal Dios tjevelá mpes. Nin p'iyá la tjajay ne'aj p'in tapatja nt'a.

50 Judiopan ma jisastsja niná. Yupj tjowelepj niyom noypan jilal pülüçj patja nt'a, nequem noypan jilal 'ots'ipj. Nequem nenem nin p'iyá yólatsja judiopan jinwá Dios po'o. Judiopan tjowelepj malala la tjajay Pablo, Bernabé 'ots'ipj. Mpes noypan nenem, ts'a tji'in Pablo lal, Bernabé lal wa. Malala nyuca la tjajay yupj jilal. Tjüjütütj yupj ca campa mal yupj mpe. **51** Pablo, Bernabé, yupj jis tsjam palá tjowowopj, palá tinca pjüpjüs. Mpes ne'aj tapatja sin tji'yüsa yupj nin yólatsja

yupj ne'aj tapatja Dios ma japon jinwá lajaytsja. Pablo, Bernabé, tjil quinam Iconio nt'a. ⁵² Newa nin, Jesucristo lal japon Antioquia po'o tapatjá lovin 'üç jisas tapatja, lovin la tjajaytsja Dios Cjües tjevele jinwá.

14

Pablo, Bernabé, tjowelepj Iconio nt'a Jesucristo po'o.

¹ Iconio nt'a Pablo, Bernabé, tjil judiopan 'a si mulú nt'a. Wama tjil, tjowelepj yupj jíjal ne'aj. Pajal 'üsüs tjowelepj, mpes pajal pülüçj topon Jesucristo po'o. Pülüçj judiopan, pülüçj judiopan tulucj 'ots'ipj, topon yupj Jesucristo po'o. ² Mop'in nin, judiopan la p'a ma quelel japontsja Jesucristo po'o. Tjowelepj judiopan tulucj jíjal ne'aj tapatja sin popé. Tjowelepj Pablo, Bernabé, malala la tjajay. Mpés judiopan tulucj nemem po ma jisastsja Pablo, ma wa jisastsja Bernabé.

³ Püs way tapatja yupj Iconio nt'a. Ne'aj tjowelepj Jesucristo po'o. Tjowelepj Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. Ma lacj jeyaptsja jis la veles yupj jíjal. Sin tji'yüsa lis tjajay t'üç' way tjowelepj yupj. Yupj pajal 'üsüs way la tjajaytsja, niyom p'in ma polel lajaj jinwá, mpes la p'a wa jus nlaytsja t'üç' tjowelepj yupj. Ne'aj tapatja pajal yólatsja yupj 'üsüs la tjajaytsja mpes.

⁴ Ne'aj tapatja ma yuwal yólatsja. Pülüçj nin p'iyá yólatsja judiopan yólatsja jin p'iyá. La p'a pülüçj way p'a casá yólatsja. Apostolpan yólatsja jinwá yólatsja yupj. ⁵ Judiopan tulucj nepenowá, judiopan nepenowá 'ots'ipj, yupj jis jepapan 'ots'ipj,

malala nyuca quelel lajaytsja Pablo lal, Bernabé lal wa. Pe quelel la ts'itsja, jis la 'ünan. ⁶ P'a witjacj jis wala tjowelepj niná Pablo lal, Bernabé lal wa tjowelepj yupj nin quelel lajaytsja. Mpes leň way tjl. Tjl p'a nt'a pülcj patja nt'a Licaonia po'ó. Ne'aj pülcj patja nt'a Listra lotsja. P'a nt'a pülcj patja nt'a ne'aj Derbe lotsja. ⁷ Ne'aj newa tjowelepj pülcj jis walap'aá tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes.

Listra po'o patja pe noypan la ts'i la 'ünan Pablo.

⁸ Listra nt'a yom pjaní ne'aj tjá'asatsja, tüic' ma polel 'utanatsja, ma polel wínetsja. Janmacj nin waytsja yupj, tjemya'na pepes. ⁹ Pablo tjevele na, yom niná tjapjaca. Pablo yupj wola jus tjinyúcatsja. Ma wínetsja pyónatsja Dios polel 'yü'sa liji. Pablo jus nléyatsja nin pyónatsja yupj. ¹⁰ Mpes Pablo yumüçj tjevele:

—Jin tjjiyünsa.

Tjevele na, ma wínetsja leň way jas nisa, tjuwine yupj.

¹¹ Pülcj tjunuc Pablo la tjjá. Mpes yumüçj tjowelepj, yupj jis tin mpes. Tjowelepj:

—Dios witjacj cupj nt'a tjiquil. Niyom jinwá jin yustapj lay jis tepyala —nin tjowelepj.

¹² Yupj jis dios pjaní Zeus ló. Yupj tjowelepj Bernabé Zeus p'iyá yupj. Yupj jis dios p'a wa Hermes lotsja. Tjowelepj Pablo Hermes p'iyá yupj. Tjowelepj Pablo ne Hermes p'iyá, yupj más pülcj way véletsja mpes.

¹³ Wo tóncatsja ne'aj, wa mo'o gente tjowelepj Zeus lal. Wo nenem ne'aj way p'intsja ne'aj tapatja jis wa lejeñtsja nt'a. Zeus sacerdote buey witjacj

jis ticyuna jun vilicj nt'a, ne'aj patja t'asiyú tjüwücj nt'a. Buey jis men polol mpes tsyú'patsja. Sacerdote niná, la p'a wa pülücj 'ots'ipj, buey quelel ja'ünantsja, ja'ayapj Pablo mpes, Bernabé mpes wa. Yupj topontsja Pablo, Bernabé dios witjacj yupj, mpes nin quelellajaytsja yupj. ¹⁴ La p'a wa jis wala tjowelepj Pablo, Bernabé jis lal, nin quelel lajaytsja. Mpés yupj sin quip la tequemañ; malálatsja Dios lal yupj ne'aj tapatja topon Pablo, Bernabé, dios witjacj yupj. Leñ way yupj ts'equeneñ gente pülücj lejeñtsja nt'a, yumücj tjowelepj:

¹⁵ —¿'Onin ne nin lojí? Cupj niyom p'in, nun jinwá. Tjiquilaca nun jis walap'a'a la veles Jesucristo po'ó. Qjuisas nun ma ca jisas nsem dios witjacj, yupj ne Dios tulucj. Janucun tulucj yupj, 'üsüs tulucj yupj. Dios t'üç' way lal mponé. Pü'ü yupj. Nosis la tjiji. Tsjun po'ó la tjiji wa. 'Üsü püné la tjiji wa. Pjü way ne'aj patja la tjiji wa. ¹⁶ Püna pjü gente nosis casá patja yupj p'iya jisastsja jin la tajay. T'üç' way ma salejeptsja. Dios ma ts'i tji'ina yupj jis lal. ¹⁷ Mop'in nin, yupj la tjiji gente 'üçj sin tji'yüsa yupj t'üç' way pü'ü. Jun ta'á wine. 'Üsüs la tjiji gente jis lal. Lovin 'üsüs la tjíjitsja gente jis lal. La tjiji wa jüwüs. Siná na, cyojo, vyala wa Dios nin liji. Pülücj nu 'yaya la las. 'Üçj nujisas nu pyala yupj nin liji —Pablo, Bernabé, nin tjowelepj yupj jilal.

¹⁸ Newa nin, ne'aj patja po quelel ja'ünantsja buey, la 'ayas yupj mpes. Pablo, Bernabé, la pülücj tjowelepj ma jis la 'ünan, ma jis la 'ayas. Mpés ma nin la tajay; newa nin quelel ja'ayaptsja yupj.

¹⁹ Yacjaya judiopan nepenowá tjiquil Antioquia mpe, Iconio mpe 'ots'ipj. Malala nyuca tjowelepj

Pablo po'ó, Bernabé po'ó wa. 'A jis tjimyula witjacj topón yupj tjowelepj, mpes ts'a tji'in Pablo lal, Bernabé lal wa. Yupj pjü way pe noypan jay la ts'i, la ünan Pablo. La tjolocjocj upj pülücj patja mpe. Tepe'e jin yólatsja. ²⁰ Locopyaya Jesucristo lal japon upj jüplüy t'asiyú 'a jis tjimyula. Nin la tjajay na, jas tjiyünsa upj. Ma tepe'e. Tjemey niswá pülücj patja nt'a. Ya tjemey Bernabé lal Derbe nt'a.

²¹ Ne'aj Pablo, Bernabé, tjowelepj yupj jis walap'aá tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjihi gente mpes. Pülcj topón Jesucristo lal, mpes yupj quelel sa coñ watsja upj. T'üç' sin tji'yüsa lis tjajay na, Pablo, Bernabé, tjl Listra nt'a niswá, Iconio nt'a 'ots'ipj, Antioquia nt'a 'ots'ipj. ²² Ne'aj tjl jis capj la p'acj 'üçj jis la pon Jesucristo po'ó. Tjowelepj más 'üçj lovin mponecj ca Dios tjevelá. Tjowelepj quina nin ca malala qjuis mpalas. Nosis casá patja na, gente ca malala nyuca lis mijicj. Nin qjuesé palá mpes, 'üçj Dios si jütüta popa qjuesé palá. ²³ Pablo, Bernabé, lis t'apj niyom nepenowá, yupj co'müypan nsem Dios ts'uyupj jilal. Nin la tjajay pjü Dios ts'uyupj mpes, Dios mpes 'a jis tjimyula witjactsja yupj. Yupj tapatja nt'a 'a jis tjimyula yupj. Dios lal tjowelepj wa pjü Dios ts'uyupj mpes. Dios lal tjowelepj na, ma tjalá, más 'üçj jis la velestsja Dios lal yupj mpes. Tjowelepj yupj jilal: "Nun NASA topón qjuis Jepa Jesucristo lal. Qjuisas upj lovin nu majamas", nin tjowelepj.

Pablo, Bernabé, tjl niswá Antioquia nt'a Siria po'ó.

²⁴ Locopyaya Pablo, Bernabé, tjil Antioquía mpe, ne'aj pülüçj pátjatsja Pisidia mo'ó. Tjil Perge nt'a, pülüçj patja nt'a Panfilia mo'ó. ²⁵ Ne'aj tjowelepj gente jis walap'aá Jesucristo po'ó. T'üc' tjowelepj na, tjil Atalia nt'a, pülüçj patja nt'a. ²⁶ Barco mpes tjil niswá Antioquía nt'a Siria mo'ó. Antioquía nepé Dios ts'uyupj sin tjajam yupj püna p'in. La p'a nt'a sin tjajam, ne'aj tsji' la tjajay Dios mpes. Püna la tjomon Dios lal yupj ca 'üsüs jis majamas yupj. Nasa t'üc' la tjajay Pablo, Bernabé, mpes tjil niswá Antioquía nt'a. ²⁷ Tjil na, la tjomon Dios ts'uyupj 'a jis mulus ca yupj jilal. 'A jis tjimyula na, Pablo, Bernabé tjowelepj Dios pajal 'üsüs la tjiji p'a nt'a yupj ne'aj tjil mpes. 'Üsüs polel lajaytsja Dios jis capj tjep'ya'sa mpes. Tjowelepj judiopan tulucj topon Jesucristo tjevelá, Dios la tjiji mpes. ²⁸ Pablo, Bernabé, püs way 'in tapatja ne'aj Jesucristo lal japon jilal.

15

Jerusalén nt'a apostolpan co'müypa jis lal 'a jis tjimyula jis la veles.

¹ Niyom nepénowa tjiquil Antioquía nt'a Judea mpe. Sin tji'yüsa la tjajaytsja Dios ts'uyupj ne'aj. Tjowelepj: "Püna Moisés tjevele Dios jos yupj sa coñ jat'ü cocoypan, nin jat'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Ma nin la jay, ma ca mpatjam Dios lal", nin tjowelepj. ² Pablo, Bernabé, tjowelepj nin tulucj niyom nenem tjowelepj. Mpes yupj la tjowelel Pablo, Bernabé jilal. Mpes Dios ts'uyupj tjowelepj más 'ücj Pablo, Bernabé, jil Jerusalén nt'a, yupj jis pülüçpan p'a wa jilal. Tjowelepj apostolpan,

co'müypan Dios ts'uyupj jilal, ca mvelecj pjacj t'üç' way javelepj. ³ Mpes Dios ts'uyupj sin tajam yupj nt'a. Fenicia jin tjil, Samaria jin tjil wa. Ne'aj pülüçj jilal tjowelepj judiopan tulucj jisastsja wa Jesucristo. Mpes jis pülüçpan pjü way 'üçj jisas tepyala yupj tjowelepj mpes.

⁴ Tjil na Jerusalén nt'a, Dios ts'uyupj ne'aj 'üçj jisas jis tepyala yupj tjiquil mpes. Apostolpan 'ots'ipj 'üçj jisas tepyala. Co'müypan 'ots'ipj 'üçj jisas tepyala. Pablo, Bernabé, tjowelepj pjü way jilal Dios pajal 'üsüs la tiji p'a nt'a yupj ne'aj tjil mpes. 'üsüs polel lajaytsja Dios jis capj tjep'ya'sa mpes. ⁵ Fariseopan nepenowá játjatsja yupj jilal. Nas topón wa yupj Jesucristo po'ó. Sin tjujünsüpj, tjowelepj:

—Judiopan tulucj jisastsja wa Jesucristo. Dios jos t'yüjüçj yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Dios jos cupj jis wala velecj más 'üçj nin lajay pjü way Moisés tjiyyü'ta püná —nin tjowelepj.

⁶ Mpes apostolpan pjü way, co'müypan, pjü way, 'a jis tjimyula niswá, jis la veles. Quelel sin 'yúsatsja ncu Dios jos jat'ü judiopan tulucj. Quelel sin 'yúsatsja ncu Dios jos judío tulucj lajay pjü way Moisés tjiyyü'tá. ⁷ Püs way yuwá p'in tjowelepj. Yacjaya Pedro jas tjiyyünsa, tjevele:

—Natjampan, nun solejé püna p'in Dios la t'ya pjacj nun popa mveles judiopan tulucj jilal, ca nin mveles tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tiji gente mpes. Jupj la ntjet'á napj ca nin mveles, ca yupj mponecj wa. ⁸ Dios selé pjü yola mpes. Dios yupj jis tje'yaya yupj Cjües. Cupj qjuis tje'yaya jinwá jis tje'yaya wa yupj. Mpes selecj Dios jos wa judiopan

tulucj. ⁹ Dios quelel la qjuisiji. Nin p'iyá quelel la siji. Tepyonecj na, jupj perdonar la qjuis tjiji malala nyuca la tjijicj. Nin p'iyá, yupj topon na, perdonar lis tjiji malala nyuca la tajay. ¹⁰ ¿'Onin ne nin nujola discipulopan nem 'üsüs tulucj custjay Dios lal? Nin nujola mpes nun nujisas yupj ca la mijicj wa Moisés tjijü'tá, judiopan jinwá. Po 'in costa way yupj nin lajaj. Judiopan püna tapatja ma polel nin la tajaytsja, ma wa polel lijictsja cupj niná. Dios ma jos pajal costa nsem yupj sa coñ Dios. Nasa nusin tji'yusa la tjiji niná. ¿Tsjan mpes ma poné Dios lal? ¹¹ Napj velé nun jíjal cupj pyonecj qjuis Jepa Jesucristo 'üsüs la tjiji cupj qjuijal. Qjuisastsja jupj, mpes ca mpatjaquecj Dios lal lovin. Nin p'iyá yupj jis lal. Pyonecj Jesucristo 'üsüs la tjiji wa judiopan tulucj jíjal. Jisastsja wa jupj, ne ca mpatjam wa Dios lal –Pedro nin tjevele yupj jíjal.

¹² Pjü lyájasa jis tepyala. Tjepjyacaritsja p'in Bernabé tjevele, Pablo tjevele wa. Yupj tjowelepj Dios pajal jis capj tjep'ya'sa, mpes 'üsüs polel la tajaytsja judiopan tulucj nt'a, niyom p'in ma polel lajaj jinwá. Gente tjunuc na niná la tajay, pajal yólatstsja 'onin ne nin la qjuijicj niná. ¹³ T'üç' tjowelepj na, Jacobo tjevele:

—Natjampan, najas pjo'oqué napj velé. ¹⁴ Simón cupj qjuijal tjevele tsjan tepyalá Cornelio wo nt'a. Mpes selecj Dios jos quinam judiopan tulucj. ¹⁵ Profetapan tapatja na, tjowelepj wa Dios ca la nt'as judiopan tulucj. Profeta pjaní tepyaca qjuis Jepa Dios nin tjevele. ¹⁶ Tepyaca:

‘P'a jawasa ncuwis niswá.

David püna tüpü'ü, jépatsja yupj.
 Judiopan quina lyawuri,
 yupj David popa p'iýá püs naya patjá.
 Yupj ma se jütütj yuwá quinam.
 Niswa tjacuwis na, yupj popa pjaní
 niswa ca müjü'tüs, nin ca la mejay napj.
 17 Nin tepyala na, judiopan tulucj
 ca la ma palacj wa.
 Yupj ca quelel la ma jicj wa.
 Napj Jepa Püné.
 Judiopan tulucj ca jisas nsem napj 'ots'ipj.
 Napj lis t'ya yupj.
 18 Qjuis Jepa Dios nin tjevele.
 Lovin seletsja nin ca mpalas.
 Quina niná qjuisin 'yüsa liji.'

Profeta pjaní nin tepyaca.

19 Jacobo véletsja custjay. Tjevele:
 —Nin mpes napj pyon más 'üçj judiopan tulucj
 nenem ma lajay pjü way Moisés tjijyü'tá. Más 'üçj
 ma jis müjü'tüçj pjü way nin lajay. 20 'Üçj papel ca
 mpaquecj, nin ca jis müjü'tüçj más 'üçj ma ca nlajacj
 pwisis la p'a wa tja'ayapj jis dios witjacj mpes.
 Ca jis müjü'tüçj niyom ca ma ma'nucj sejats'om
 tulucj. Ca jis müjü'tüçj nequem ma ca mal jis
 vayum tulucj jilal. Ca jis müjü'tüçj ma nlajá pwisis
 'os jüp'üy mo'o torüca custjay. 'Os pje'á tjemey
 na, 'üçj. Ca müjü'tüçj ma myü'üñ 'osis. 21 Niná
 'üçj ca jis müjü'tüçj. Pjü sábado na judiopan lovín
 mo'o tjoweleptsja Moisés tjijyü'ta qui. Lovín mo'o
 tjoweleptsja niná yupj 'a si mulú nt'a. Pjü pülüçj
 patja nt'a nin javelepj Moisés tjevelá. Pajal püna
 nintsja. Newa nin —Jacobo nin tjevele.

²² Jacobo tjevelá 'üctsja apostolpan jilal, 'üctsja wa co'müyan jilal wa, 'üctsja wa pjü Dios ts'uyupan jilal ne'aj. Yupj popa mat'e lis t'apj, ca mal Antioquia nt'a Pablo lal, Bernabé lal wa. Pjaní way Silas lotsja. P'a Judas lotsja. P'a ló watsja yupj, Barsabás lotsja wa. Yupj noypan waytsja ne'aj Dios ts'uyupj jilal. ²³ Papel tapac jas lo jam yupj jilal. Tapac:

Nepénowa cupj apostolpan. Nepénowa cupj co'müyan qui'á Dios ts'uyupj jilal. Papel pyaquecj nun mpes Antioquia po'o potjaqué, Siria po'o potjaqué 'ots'ipj, Cilicia po'o potjaqué 'ots'ipj. Nun judiopan tulucj. Mop'in nin, nun qjuis catjampan quinam. Papel niná quelel pyaquecj nun mpes. ²⁴ Qjuisin tji'yüsa cupj sin popa nepenowá tjal nun nt'a. Yupj tjowelepj mpes nun ma solejé tsjan más 'ücj lojí. Pajal nujola tepyala yupj tjowelepj mpes. Cupj ma sin tjejyamacj yupj nun nt'a. ²⁵⁻²⁷ Mples 'a qjuis tjimyula, qjuisin popa mát'eya lis t'yacj ca mal nun nt'a la veles cupj mpes. Niná 'üsüstsja cupj qjuilal pjü way. Mples sin majamacj Judas, Silas 'ots'ipj nun nt'a. Cupj tepyaquecj, niná nin p'iýá ca mvelecj yupj nun jilal. Ca mal Bernabé lal, Pablo lal 'ots'ipj. Po quelel lijicj Bernabé, Pablo 'ots'ipj. La p'a quelel ja'ünantsja yupj, Jesucristo sa corıtsja mpes. Ma lacj jeyaptsja yupj.

²⁸ Dios Cjües jos ma lojí pjü way Moisés tjijyü'ta jin. Jupj tjevele cupj qjuilal tsjan jostsja yupj, nin p'iýá velecj nun jilal. ²⁹ Mples ma nlajá pwisis la p'a tja'ayapj jis dios witjacj mpes. Ma müsique 'osis. Ma nlajá pwisis 'os jüp'üy mo'o tońca

custjay. Niyom, ma ca jis ma'nú nun sejats'om tulucj. Nequem, ma nlawú nun jis vayum tulucj jilal. Nin lojí na cupj tjevelecj jinwá, 'üsüs ca nsem nun. T'üc' tepyaquecj quinam.

Nin tapac yupj.

³⁰ Mpes quina sin tjajam niyom nenem Antioquia nt'a. Ne'aj tjal na, tjüjütütj Dios ts'uyupj 'a jis mulus, ne papel niná tja'ayapj yupj. ³¹ Papel mo'o tjowelepj na, ne'aj tapatja 'ücj jisas tepyala papel 'üsüs mpes. ³² Judas, Silas 'ots'ipj, profeta-pán waytsja yupj. Mpes pülücj jis wala tjowelepj ne'aj. Ne'aj tapatja 'ücj jisas jis tepyala Dios lal yupj tjowelepj mpes. Yupj más 'in 'üsüs la tjajaytsja Jesucristo tjevelá, yupj tjowelepj mpes. ³³ Judas, Silas, tsjicj way tapatja ne'aj. Locopyaya tjowelepj yupj ca mal niswá Jerusalén nt'a. Mpes yupj ne'aj tapatja tjowelepj 'üsüs lowa nun. Sin tjajam ne tjal.

³⁴ Silas tjevele más 'ücj yupj p'iyá ma jama. Mpes ma tjemey. ³⁵ Pablo, Bernabé ma wa tjal yupj. Tapatja wa Antioquia nt'a. Yupj sin tji'yüsa la tjajay Dios tjevelá mpes. La p'a wa pajal pülücj nin p'iyá la tjajay. Lovin tjowelepj Jesucristo po'ó gente jis walap'a'á.

Pablo tjemey niswá la p'a nt'a, la veles Jesucristo po'ó.

³⁶ P'a jawasa Pablo tjevele Bernabé lal: "Tjeleque pülücj nt'a, tjevelecj yupj jis walap'a'á Dios tjevelá. Niswá 'alas yupj nt'a. Ca qjuisin mü'üsüs ncu jisas custjay Jesucristo." ³⁷ Bernabé jostsja Juan jis capj ncoñicos. Juan p'a ló waytsja yupj, Marcos lotsja wa. ³⁸ Pablo ma jostsja. Jupj tjevele más 'ücj Marcos ma jis capj cyoñca. Tsji' la

tjajaytsja na Jesucristo mpes Panfilia po'ó, Marcos tjemey yupj mpe. Mpes Pablo jostsja ma jis capj ncoñcos quinam. ³⁹ Pablo, Bernabé, la tjowelel Marcos mpes. Ma yuwal yólatsja Marcos mpes. Mpes ma 'a mulú tjil yupj. Bernabé tjemey Marcos lal. Tjil Chipre nt'a barco mpes. ⁴⁰ Pablo jostsja Silas ca mim yupj lal. Dios ts'uyupj tjowelepj Dios lal yupj mpes. La tjomon Dios pasal 'üsüs way ca jis majamas yupi. Tjil yupj. ⁴¹ Tjil Dios ts'uyupj nt'a, pjü way Siria po'o patja nt'a, Cilicia po'o patja nt'a 'ots'ipj. Yupj la tjajay ne Dios ts'uyupj ne'aj más 'üsüs way sa coñtsja Jesucristo.

16

Timoteo jis capj tecyorica tjemey Pablo, Silas jilal.

¹ Tjil quinam Derbe nt'a, tjil Listra nt'a 'ots'ipj. Listra nt'a tjamacjas Jesucristo lal pyona tüpü'ü ne'aj, Timoteo lotsja yupj. Jupj popay judío tuluctsja. Jamay judío waytsja. Jamay po tepyona Jesucristo tjevelá. ² Timoteo po 'üsüstsja pjü Dios ts'uyupj jilal Listra po'ó, Iconio po'ó 'ots'ipj. Yupj pjü way 'üsüs tjowelepj yupj po'ó. ³ Pablo jostsja Timoteo jis capj ncoñcos. Yupj quelel jiltsja judiopan pülücj pájtatsja nt'a. Ne'aj tapatja salejeptsja Timoteo popay judío tuluctsja. Mpes Pablo jostsja yom nt'üjüs Timoteo pjoloc' tsjicj way t'asiyú, judiopan lajay jinwá, mpes nin la tjiji. ⁴ Locopyaya pjaní pjaní way ne'as tjil, pülücj patja nt'a. Tjowelepj Dios ts'uyupj jilal tsjan tjowelepj apostolpan, co'müyan 'ots'ipj, Jerusalén mo'o patjá. Tjowelepj tsjan jisastsja yupj judiopan tulucj ca nin la mijicj.

5 Nin mpes Dios ts'uyupj más 'üsüs way topón Jesucristo po'ó, yupj tjowelepj mpes. Pjü jyawca más pülüçj jisastsja Jesucristo, más pülüçj 'a jis tjimyula yupj mpes.

Pablo jus tjinyuca yomen Macedonia mpe 'esepj.

6 Dios Cjües jostsja yupj ma mveleçj Dios po'ó Asia nt'a. Mpes yupj tjil Frigia po'ó, Galacia po'ó 'ots'ipj. **7** Tjil wa Misia po'ó. Locopyaya quelel jilt-sja Bitinia po'ó. Mop'in ma tjil. Jesúz Cjües jostsja ma jil ne'aj. **8** Mpes tjil Troas nt'a, pülüçj patja nt'a. **9** Püste na Dios la tiji Pablo tjinyuca yomen. Jun si tsicyaca jinwá tjinyuca yupj. Macedonia mpe 'esepctsja yom niná. Ne'aj tóicatsja, Pablo lal la tjemyona: "Macedonia nt'a was, qjuis capj mp'a'san", nin la tjemyona. **10** Niná tjinyuca mpes, leñi way quelel léquetsja Macedonia nt'a. Qjuiyólatcsja Dios la qjuis t'ya la veles yupj jis walap'a'á tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tiji gente mpes.

Pablo, Silas tjil Filipos nt'a Macedonia po'ó.

11 Mpes tjeleque Troas mpe barco mpes. La t'as way casá tjeleque Samotracia nt'a. Samotracia 'amá 'üsü t'asiyú. Yaya Neápolis nt'a ne'as tjeleque. **12** Barco mpe palá tjeleque. Tjeleque Filípos nt'a Macedonia po'ó. Pülcj pátjatsja ne'aj, Filípos nt'a. Romanopan tapátjatsja ne'aj. Municipio jinwá yupj. Tepyatjaquecj ne'aj ts'ac' nepenowá. **13** Pjü sábado judiopan ne'aj tapatjá 'a jis tjimyula 'üsü la nt'a. 'A si mulutsja la veles Dios lal. Mpes cupj tjeleque ne'aj. Nequem nepenowá nasa 'a jis tjimyula ne'aj. 'Etjelequecj na, tjeveleçj yupj jilal Dios tjevelá. **14** Pjaní way yupj sin popé Lidia lotsja. Judío tuluctsja yupj. Tiatira mpe 'esepctsja

jupj. Pülül vender la tjíjitsja, tüpü'ü yupj. Pülül niná je waytsja, te jin jústatsja. 'Üsüstsja pülül. Lidia po jólatsja Dios püné. 'Üsüs tjapjácatsja Pablo tjevelá. Qjuis Jepa Jesucristo cus tjep'ya'sa, mpes tepyona yupj. ¹⁵ Bautizar la tjajay yupj. Bautizar lis tjajay wa yupj wo nt'a tapatjá. Nin tepyala na, yupj tjevele cupj qjuilal: "Nun poné napj t'üç' way pyon Jesucristo po'ó. Mpes mas napj lal nawá nt'a, mpatjaqué", nin tjevele. La pülcj la tjemyona cupj qjuilal, mpes tjeleque yupj lal.

¹⁶ P'a jawasa quelel léquetsja niswá, judiopan 'a si mulú nt'a, la veles Dios lal. Tjeleque na, tsjücjüim jus tjinyucucj. Esclavo waytsja yupj. Lapanen pü'ütsja tsjücjüim jos mo'ó, mpes 'üçj véletsja tsjan ca mpalas p'a jawasa la p'a jilal. Mpes la p'a wa jaylacj la tjajay ca yupj mveles yupj mpes. Tsjücjüim patrón witjacj t'emel pülcj natj yupj. ¹⁷ Tsjücjüim niná Pablo cjüil tjac' lovin, cupj qjuis qjuil tjac' wa. Lovin yümcj tjevele:

—Dios más püné pjü jilal. Niyom nenem Dios jomozopan. Javelepj nun jilal 'oyt nyuca 'üçj ca mpatjaqué Dios lal —nin tjevele.

¹⁸ Nin la tjiji ts'ac' nepenowá jyawca mpes. Pablo pajal jólatsja tsjücjüim mpes, ma jostsja nin líjitsja yupj. Mpes tyantaná, la tijiyu'ya, tjinyuca, tjevele lapanen lal:

—Jesucristo más püné pjü jilal. Mpes 'i jütütj Jesucristo mpes, jutja tsjücjüim jos mpe.

Mpes leñ way lapanen tjemey yupj jos mpe.

¹⁹ Tsjücjüim patrón witjacj jus nlaytsja lapanen tjemey yupj mpe, mpes quina yupj ma polel véletsja tsjan ca mpalas la p'a jilal. Mpes quina la p'a ma ca

t'emeļ ma'ayacj yupj líjitsja mpes. Ts'a tji'in, ne jis ntji'lin Pablo, Silas 'ots'ipj, la tjolocjocj yupj jepapan jatja nt'a. Ne'aj patja jis wa pülcj culupwen nt'a tyatja yupj. ²⁰ Tjowelepj jepapan jilal:

—Niyom nenem judiopan. Malala lajay qui'á; pjü way p'a casá yola jis tepyala yupj lajay mpes. ²¹ Jisas nin lijicj yupj jajütütj jinwá. Malala nin. Cupj ne romanopan, mpes malala lijicj yupj jajütütj jin —nin tjowelepj.

²² Mpes pjü ne'aj 'a jis tjimyula witjacj pajal ts'a tji'in Pablo lal, Silas lal wa. Yupj jis jepapan jis tjüjütütj sin la 'ipj, jis la süp, ne nin la tjajay yupj. ²³ La pülcj yumücj jis süp. T'üç' mo'o süp na, cawilta mo'o jis tjo'onsopj. Jepapan tjüjütütj cawilta jyama lal, 'üsüs way jis majamas yupj. ²⁴ Mpes cawilta jyama jis tje'yonsa yupj campa way 'in jun vilicj mpe. Yo casá tüpüntüpj, tsjom la tsupapj.

²⁵ Püste culupwen nt'a, Pablo, Silas tjoweleptsja Dios lal. Tjenejets'erñ Dios 'üsüs. La p'a wa cawilta mo'o pátjatsja, pjü way ppyacańtsja yupj. ²⁶ Leñi way nosis jus tiquits'e. Cawilta pasal jus tiquits'e wa. Jun vilicj pjü way jun tjocjol tepyala. Pjü way tsyu'pa jájtatsja cadena mpes, quina pjü way yupj jis cadena palá tinca. ²⁷ Cawilta jyama tsyülümü. Tjinyuca pjü jun tjocjol lejeñ jun vilicj. Jólatsja pjü t'il, leñtsja quinam. Mpes polomay syults'a, queel tsjyaca yupj p'iyá, la mas. ²⁸ Pablo ma jostsja nin la quijis yupj. Yumücj tjevele:

—Po ma tji'yü'na jipj sin, qui'á jyatjaquecj cust-jay.

29 Cawilta jyama lámpara la tjemyona la nuc. Leñ way cawilta wama tjemey. Pajal lecj jéyatsja nin tepyala mpes, cyüçüyütsja. Tüic' jin tjüjünsü Pablo, Silas jis walap'aá. **30** Cawilta pje'á jis ticyuna yupj manas. La tji'yüa:

—¿'Onin la cüjay mpü'üs Dios lal?

31 Wola tjowelepj:

—Tepyona qjuis Jepa Jesucristo po'ó, ne jipj mpü'üm ca Dios lal. Wya nt'a patja, pjü way, mpatjam wa Dios lal —nin wola tjowelepj.

32 Tjowelepj jupj lal qjuis Jepa Jesucristo po'ó, jupj wo nt'a patja jílal tjowelepj 'ots'ipj.

33 Püstetsja custjay, newa püste cawilta jyama jis tjemyana jun jis la patsj t'yancanañ nt'a. T'üç' jun tapatsj na, bautizar la tjajay jupj, bautizar la tjajay wa jupj jats'om, jupj ts'uyupj 'ots'ipj.

34 Cawilta jyama jis tjemyana Pablo, Silas, jupj wo nt'a, jis tje'yaya jis la las. Po 'üçj jos tepyala Dios lal tepyona mpes. Jupj jats'om, jupj ts'uyupj 'ots'ipj, po 'üçj jisas tepyala wa Dios lal topón mpes.

35 Yaya jepapan sin tjajam niyom nepenowá cawilta nt'a. Pülüçj patja nt'a jajamapj yupj. Tjowelepj cawilta jyama lal, 'üçj Pablo, Silas jil quinam.

36 Mpes cawilta jyama tjevele Pablo lal:

—Jepapan tjüjütütj 'üçj lowú quinam. Mpes pje'á nculá quinam, 'üsüs nlawú quinam.

37 Pablo ma quelel jámatsja custjay. Jupj tjevele niyom nenem jílal:

—Cupj ne romanopan. Yupj malala la tjajay cupj qjuilal. Mo'o qjuis süp, ne'aj lejen pjü tjunuc. Ma quelel jus nlaytsja ncu t'üç' way malala la tijicj. Yupj sin nin cawilta mo'o tjo'onsopj cupj. Quina

jisas cupj pje'á leque, pjü ma januc na. Malala nin. Tjowelé ncul, yupj pje'á la nts'iayacj cupj cawilta mpe —Pablo nin tjevele yupj jilal.

³⁸ Mpes niyom nenem tjowelepj jepapan jilal Pablo tjevele mpes. Lacj tjeypaj yupj. Ma sale-jeptsja Pablo, Silas romanopan yupj. ³⁹ Tjil cawilta nt'a. Tjowelepj: “Malala nyuca la tjijicj nun jilal. Po ma ts'i mi'iná cupj qjuilal”, nin tjowelepj. Pje'á tucuman, la tjomon ca mal yupj patja mpe. ⁴⁰ Mpes tjil Lidia wo nt'a. Tjowelepj Dios ts'uyupj jilal ne'aj. 'Ücj jisas jis tepyala Dios ts'uyupj, yupj tjowelepj mpes. T'üç' tjowelepj na, tjil.

17

Pülüçj ts'a tji'in Tesalónica po'ó, Pablo tjevele mpes.

¹ Quina Pablo, Silas, la coló tjil Anfípolis mpe, Apolonia mpe 'ots'ipj. Ne'as tjil Tesalónica nt'a. Wo toñica ne'aj judiopan 'a si mulú nt'a. ² Pablo lovin tjemeytsja judiopan 'a si mulú nt'a. Mpes Tesalónica po'o nin p'iyá la tiji. Tjemey judiopan 'a si mulú nt'a. Sábado cont'e mpes ne'aj tjemey. Tjevele yupj jilal Dios Popel tjevelá. Jostsja pjü sin mü'üsüs Jesucristo po'ó. ³ Tjevele: “Nun solejé yom pjaní jac' jis capj la p'acj judiopan, Dios nin tjevele ca nin nsem. Dios tjevele ca malala mpalas jupj, mpa'is. Tepe'e na, ca jas müjünsüs la püt'üs niswá. T'üç' yom pjaní tjac' quinam jis capj la p'acj judiopan. T'üç' way malala tepyala jupj lal. Tepe'e na, jas tjiyünsa, tüpü'ü niswá. Jesucristo jupj”, nin tjevele. ⁴ Mpes judiopan nepenowá ne'aj jisast-sja wa Jesucristo. Topon quinam Jesucristo po'ó.

Judiopan tulucj pülcj pátjatsja ne'aj 'ots'ipj, yupj pülcj way po jisastsja Dios. Topon wa Jesucristo po'ó quinam. Nequem noypan nepenowá topón wa Jesucristo po'ó.

⁵ Judiopan p'a wa ts'a tji'in pülcj topón Pablo lal. La tjejyamanañ yupj. Mpes 'a jis tjimyula niyom malala witjacj. Niyom nenem pajal se pjasatsja yupj, lovin ma tsji' la tjajaytsja. Quina yumüçj pjac la tjajay. Malala tjowelepj mpes, pülcj ne'aj tapatja ts'a tji'in Pablo lal, Silas lal wa, mpes 'a jis tjimyula malala jis la jay. Pjü way ts'equeneñ Jasón wo nt'a. Wama tjl, jis la pal Pablo, Silas 'ots'ipj. Quelel pje'á jacumantsja yupj, pülcj tjelejeñtsja nt'a. ⁶ Ma yus tjunuc. Mpes Jasón p'in la tjolocjocj noypan nt'a, ne'aj tapatja sin popé. Ne'aj la tjolocjocj wa Dios ts'uyupj la p'a wa nepenowá. Yümüçj tjowelepj Pablo, Silas po'ó. Tjowelepj: "Niyom nenem malala nyuca sin tji'yusa la tjajay jun ta'á. Gente p'a casá yola tepyala la tjajay yupj. Tjiquil quinam cupj pyatjaquecj nt'a, nin p'iýá la tjajay qui'á. ⁷ Jasón 'üçj jostsja yupj tapátjatsja jupj lal. Yupj pjü way lovin ma lajay jepa romano jyü'ta jin. Yupj javelepj jepa más püné já'asa jepa romano lal, Jesucristo ló jupj", nin tjowelepj. ⁸ Niná tjepljacañ na, ts'a tji'in. Noypan ne'aj tapatja ts'a tji'in wa. ⁹ Tjüjütüjtj Jasón jaylacj la mijis pje'á la winin nepé. La p'a wa jaylacj la tjajay wa. Noypan tjowelepj ca jis ma'ayacj yupj jis t'emel Pablo tjemey na, Silas tjemey wa na. Jaylacj la tjajay na, sin tjajam.

Pülcj po 'üçj jisas tepyala Berea nt'a, Pablo tjevele mpes.

10 Püste na Dios ts'uyupj sin tjajam Pablo, Silas 'ots'ipj Berea nt'a, pülüçj patja nt'a. Ne'as tjal na, tjal judiopan 'a si mulú nt'a. **11** Tesalónica nt'a ts'a tji'in Pablo tjevele mpes. Nin tuluctsja Berea nt'a. Ne'aj po quelel pwyacañtsja Pablo tjevelá. Po 'üçj jisas tepyala jupj tjevele mpes. Lovin mo'o tjowelepj Dios Popel. Quelel sin 'yüsatsja ncu t'üç' way véletsja Pabló. **12** Mpes pülüçj topón Jesucristo po'ó. Judiopan tulucj nepenowá topón wa Jesucristo po'ó. Noypan watsja yupj. Nequem judío tulucj nepenowá topón wa. Noypan watsja yupj, nequem nenem.

13 Judiopan Tesalónica po'o patja jus nlay Pablo véletsja pülüçj jis walap'aá Berea po'ó Dios tjevelá. Mpes tjiquil yupj Berea nt'a, malala tjowelepj Pablo po'ó. Mpes pülüçj ne'aj ts'a tji'in wa Pablo lal, yupj tjowelepj mpes. **14** Leñ way Dios ts'uyupj jas tjajam Pablo 'üsü püné nt'a, campa way. Ma sin tjajam Silas custjay. Ma wa sin tjajam Timoteo. Pátjatsja custjay Berea mo'ó. **15** Niyom nepénowa tjal Pablo lal Atenas nt'a, pülüçj patja nt'a. Locopyaya niyom nenem tjal niswá Berea nt'a. Pablo taná tjevele Silas lal, Timoteo lal wa jupj jostsja yupj leñ way ca mal Atenas nt'a cus la coñ yupj.

Pablo tjevele Jesucristo mpes Atenas nt'a.

16 Pablo li nucutsja lo cuwis Silas, Timoteo 'ots'ipj. Li nucutsja na pajal jólatsja jupj ne'aj tapatja mpes. Yupj jis dios witjacj pülüçj yus tjinyuca ne'aj, Dios t'üç' way tuluctsja yupj. Ne'aj tapatja japontsja yupj t'üç' way noypan. **17** Mpes Pablo la pülüçj tjevele Dios mpes judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Judiopan 'a si mulú nt'a tjevele

yupj jilal. Judiopan tulucj nenem po jisastsja wa Dios. Pjü ts'ac' jawas Pablo tjevele wa vender lajay nt'a. Pülüçj ne'aj tjelyawuñ jilal tjevele Dios mpes.

18 Nepénowa ne'aj sin tji'yüsa epicureopan yólatsja jin pajal püna. La p'a wa sin tji'yüsa estoicopan yólatsja jin. Yupj tjowelepj Pablo lal. Nepénowa yupj jas tjowelepj. Niná tjowelepj: "Yom niná pajal pülüçj vele. Püné tulucj yupj. ¿Tsjan quelel qjuisin 'yüsa liji yupj?" nin la tjü'üy. La p'a wa tjowelepj: "Jupj vele p'a dios witjacj mpes ca nacj". Pablo tjevele Jesucristo po'ó yupj jis walap'aá, mpes nin tjowelepj. Pablo tjevele Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ, ca yupj mpatjam niswá.
19 Yupj tjaman yupj noypan 'a si mulú nt'a ne'aj. Tjowelepj Pablo lal:

—Niná jipj sin 'yüsa lejay seyasa way custjay cupj qjUILAL. Cupj quelel qjuisin 'yüsa tsjan mpes nin velen. **20** Pajal seyasa way cupj qjUILAL niná jipj velen. Lovin ma tjepjya'aquecj niná. MpES quelel qjuisin 'yüsa tsjan niná jipj velen —nin tjowelepj.

21 Atenas mpe ne'espan, la p'a mpe ne'espan ne'aj tapatja wa, lovin quelel javeleptsja tsjan seyasa mpes, lovin quelel pjyacañtsja niná.

22 MpES Pablo jas tjiyünsa, yupj culupwen nt'a tóñcatsja. Tjevele:

—Napj selé nun po quelel lojí nun jis dios witjacj. **23** Napj tjuwinis na nun potjaqué nt'a, tjinyuc nun jis dios witjacj, nun yupj jilal welé nt'a. Nujola yupj noypan. Tjum, yus tjinyuc nun jis dios witjacj. Pjaní toñca nt'a mo'o tjevelé: 'Dios pjaní pü'ü ma qjuisin tji'yüsa pjacj ne yupj. Niná yupj juts'aá', nin mo'o tjevelé. Nun welé yupj lal, newa ma solejé

pjacj yupj niná. Mpes napj ca nusin mü'üsüs la mejay yupj po'ó.

24 "Jupj la tjiji nosis. Pjü la tjiji nosis casa'á. Jupj jyü'ta nosis nt'a, tsjun po'ó 'ots'ipj jyü'ta yupj. Dios ma wa mo'ó pü'ü, wosis nenem gente la tjajay. **25** Gente ma polel 'üsüs lajay yupj mpes, ma polel ja'ayapj yupj mpes. Pjü way ma jos yupj. Jupj p'iyá se 'aya patja pjü. Pjü jisas se 'aya.

26 "Püna yupj la tjiji yom mwalá. Yom niná püna tüpü'ü, gente pjü way yupj popa p'iyá püs naya patja yupj. Nin tepyala Dios la tjiji mpes. Jun ta'á tjil jis la püt'üs la tjiji Dios. Jupj tjevele 'ona mpatjam, ne ca mpatjam yupj jos na. Jupj tjevele ca'aj mpatjam, ne ne'aj ca mpatjam yupj. **27** Jupj la tjiji pjü gentas, jostsja yupj ca la mpalacj yupj. Jostsja yupj ca sin mü'üsüs pjacj ne yupj. Jostsja yupj mponecj yupj lal. Jupj ma campa já'asa pjü jilal. **28** Jupj qjuesé 'aya pyatjaquecj. Nun popa pjaní jas tji'yüsa yupj, tjevele: 'Cupj yupj ts'uyupj wa', nin tjevele.

29 "T'üc' way yupj qjuis tje'yaya pyatjaquecj. Mpes malala nin nun poné yupj oro jinwá, plata jinwá ca nacj, pe jinwá ca nacj. Niyom p'in lajay jinwá tulucj yupj. Niyom p'in yola jinwá tulucj yupj. **30** Püna p'in t'üc' way gente ma sin tji'yüsa Dios po'ó. Dios ma ts'i tji'ina yupj jilal. P'a casá tepyala quinam. Quina Dios vele pjü jilal jun ta'á yupj jos 'aplijila way nsem malala nyuca la tjajay mpes. Jupj jos 'üsüs la mijicj quinam yupj jos jinwá. **31** Dios jos pjü nin lajay. P'a jawas 'a jis mulus ca pjü way yupj nt'a. Jupj selé tsjan jawas ca nsem. Ne'aj Yom pjaní ca mveles pjü jilal. Mveles ca ncu

'üsüs la tjajay. Dios la t'ya yupj nin la veles yupj jilal. Ca mveles t'üc' way pjü jilal. Selecj Dios la t'ya Yom niná, nin la mijis yupj. Yom niná tepe'e na Dios jas tjifyünsa yupj, tüpü'ü niswá. Nin mpes Dios pjü way sin tji'yusa la tjiji yupj ca nin la mijis –Pablo nin tjevele yupj jilal.

³² Pablo tjevele Dios jas tjifyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Niná tjepjyacañ na, nepénowa la tjüpüts'ün Pablo lal. La p'a wa 'üsüs tjepjyacañ. Tjowelepj:

—Quisas jipj mvelen ca niswá nin p'iyá cupj quilal p'a jawasa.

³³ Quina Pablo tjemey yupj mpe. ³⁴ Niyom nepénowa topon Pablo tjevele, jisastsja Jesucristo quinam. Yupj popa pjaní Dionisio lotsja. Pünetsja yupj ne'aj. P'a wa Dámaris lotsja, quepj waytsja yupj. La p'a witjacj nepenowá topon wa yupj.

18

Pablo tjemey Corinto nt'a.

¹ Locopyaya Pablo tjemey Atenas mpe. Nepé tjemey Corinto nt'a. Pajal pülüçj pátjatsja ne'aj, Corinto nt'a. ² Ne'aj jus tjinyuca Aquila. Judío waytsja yupj. Ponto mpe 'eseptsja yupj. Nawaja'a p'in tjac' Roma mpe, Roma Italia po'o p'iyá yupj. Aquila Corinto nt'a tjac' jats'om lal, jats'om Priscila lotsja. Jepa romano, Claudio ló, tjifyü'ta pjü judiopan ca mal Roma mpe, mpes tjin yupj. Nin mpes Aquila ne'aj pü'ütsja Corinto nt'a jats'om lal. Pablo tjemey yus tjinyuca. ³ Lovin jis wa pülül pülüçj la tjajay, gente mo'o pátjatsja mpes. Ninana vender la tjajay. Pablo nin p'iyá la tjiji. Mpes yupj tüpü'ü

yupj jilal, tsji' la tjiyi yupj jilal. ⁴ Pjü sábado na Pablo tjemey judiopan 'a si mulú nt'a. Tjevele yupj jilal ne'aj, judiopan tulucj jilal tjevele wa. Po jostsja mponecj Jesucristo po'ó, mpes 'üsüs way tjevele yupj jis lal tsjan mpes 'üçj jis la pon niná.

⁵ Silas, Timoteo tjiquil quinam Macedonia mpe. Tjiquil na, Pablo lovin tjevele judiopan jilal Jesucristo po'ó. Mpes jis wa pülül ma la tjiyi quinam, lovin tjevele p'in gente jis lal. Tjevele: “Nun pasal lu nucú Jepa Püné ncuwim jis capj la p'acj judiopan. T'üç' way tjac' yupj quinam. Jesucristo yupj”, nin tjevele yupj jilal. ⁶ Ma topón yupj tjevelá. Tjowelepj ma t'üç' way tjevele. Malala nyuca tjowelepj Pablo po'ó. Mpes Pablo yupj jas quip jas tjewyawojo jinwá la tjiyi. Mpes yupj sin tji'yüsa la tjiyi Dios ma japon jinwá yupj quinam. Sin tji'yüsa la tjiyi ma ca mveles niswá yupj jilal. Pablo tjevele: “Üsüs la tjejay napj nun jilal. Najastsja nusin mü'üsüs Jesucristo po'ó. Nun p'in ma nujisas. Mpes nun ma mpatjaqué ca Dios lal. Nin ca nsem nun ma poné mpes. Quina mis la veles judiopan tulucj jilal”, nin tjevele.

⁷ Tjemey yupj mpe. Tjemey Ticio Justo wo nt'a la püt'üs. Justo lovin jólatsja Dios püné. Wosis judiopan 'a si mulú nt'a, t'empe wo yupj. ⁸ Jepa judiopan 'a si mulú nt'a tepyona wa Jesucristo lal. Crispo lotsja yupj. Jupj wo nt'a patja, pjü topón wa Jesucristo po'ó. La p'a wa pülcj Corinto po'o tapatja tjepjyacañ Pablo tjevelá. Mpes yupj pülcj topón wa Jesucristo po'ó. Topón na, bautizar lis tjajay yupj.

⁹ Quis Jepa Jesucristo tjevele Pablo lal. Jupj la

tjiji Pablo jun si tsicyaca jinwá jus tjinyuca püste na. Tjevele: "Po ma lecj tneyá jipj quinam. Newa 'üsüs mvelen napj nin po'ó. Ma najas lyajasa nsem jipj. ¹⁰ Napj mop'in cyapj cyoñ. Pjü ma ca mya süpüçj. Gente pajal pülüçj qui'á ca mponecj napj lal", qjuis Jepa Jesucristo nin tjevele Pablo lal. ¹¹ Mpes Pablo tüpü'ü Corinto po'ó año pjaní, mes séisiya mpes. Sin tji'yüsa lis tjiji lovin Dios tjevelá Jesucristo po'ó.

¹² P'a jawas, Galión jépatsja na Acaya po'ó, judiopan 'a jis tjimyula, ntji'lin Pablo. Tjaman jupj Galión nt'a. Jupj tjá'asatsja jupj sillá casá, niná casá tjá'asa la veles ncu cus la tül. ¹³ Judiopan tjowelepj Galión lal:

—Yom niná vele la p'a jilal 'onin lajay ne 'üsüs mvelecj Dios lal. Romanopan jis jepapan tjüjütütj jinwá tulucj jin vele jupj —nin tjowelepj.

¹⁴ Pablo quelel véletsja, mop'in ma tjevele. Galión mwalá way tjevele. Tjevele yupj jilal:

—Yom pasal malala nyuca la tjiji na, 'üçj pjocas la p'a javelepj na jupj malala la tjiji mpes. Nin p'iyá 'üçj wa pjocas 'ots'ots' way p'in malala la tjiji mpes. Nin tulucj yom niná lal. Jupj ma malala la tjiji. ¹⁵ Ma nujisas jupj velá la p'in. Ma nujisas jupj vele niyom nepenowá po'ó la p'in. So velelé jupj lal judiopan tjüjütütj mpes. Más 'üçj nun p'in 'üçj la tjüjí niná, nujisas jin. Napj ma ca mvelé jupj malala nyuca la tjiji —Galión nin tjevele.

¹⁶ Jis tjiyyü'ta jis la winin jupj tjá'asatsja mpe. ¹⁷ Tjil na, ntji'lin Sóstenes. Jupj jépatsja judiopan 'a si mulú nt'a. Mo'o süp jupj, Galión já'asatsja wolap'a'á mo'o süp jupj. Galión jus tjinyuca, mop'in ma jólatsja.

Pablo tjemey niswá Antioquía nt'a.

18 Pablo tsjicj way p'in tüpü'ü quinam Dios ts'uyupj jilal Corinto po'ó. Locopyaya tjemey. Quelel jámatsja Siria nt'a. Priscila, Aquila 'ots'ipj, cus tocoř, tjinupj lal. Mwalá way tjin Cencrea nt'a, 'üsü püné la nt'a. Ne'aj Pablo la tjemyona jupj ts'ül nt'üjüçj. Nawaja'a Dios lal tjevele ca nin la mijis, mpes nin la tjihi jupj. **19-21** Nin la tjihi na, tjin Efeso nt'a barco mpes. Ne'aj Pablo wama tjemey judiopan 'a si mulú nt'a, tjevele yupj jilal tsjan mpes 'üçj jis la pon Jesucristo lal. Nepénowa yupj sin popé la tjomon Pablo tsjicj way mpü'üm ne'aj yupj jis lal. Jisastsja niswá mveles yupj jilal. Pablo ma quelel pü'ütsja ne'aj quinam. Tjevele mim ca quinam. Dios jos ncuwim, ncuwim ca niswá, nin tjevele yupj jilal. Tjemey barco mpes. Priscila, Aquila, ma cus tocoř quinam. Efeso po'o tapatja yupj.

22 Pablo ne'as tjemey na Cesarea nt'a, palá tjemey barco mpe. Tjemey Jerusalén nt'a yus la nuc Dios ts'uyupj. Yus tjinyuca na, tjemey Antioquía nt'a. **23** Püs way 'in tüpü'ü ne'aj. Locopyaya tjemey Galacia po'ó, Frigia po'ó 'ots'ipj. Ne'aj jun ta'a tjevele Jesucristo lal japon jilal. Más 'üsüs cus tocoř Jesucristá, Pablo tjevele mpes.

Apolos tjevele wa Jesucristo po'ó Efeso mo'ó.

24 Apolos judío p'a waytsja jupj. Tjemey jupj Efeso nt'a. Alejandría mpe 'eseptsja jupj. 'üsüs jas tji'yüsa Dios Popel mpes. Po 'üsüs polel véletsja. **25** 'üsüs jas tji'yüsa Dios po'ó. 'üsüs sin tji'yüsa la tjihi wa Jesucristo po'ó. Lovin quelel sin 'yüsa la síjitsja Jesucristo po'ó. Mop'in ma pjü way jas

tji'yüsa custjay. Juan el Bautista sin tji'yüsa la tjiyi, nin p'in seletsja yupj. Apolos seletsja tsjan mpes Juan el Bautista bautizar lis tjiyi malala lajay. Ma seletsja p'am. ²⁶ Apolos tjevele judiopan jilal, yupj 'a si mulú nt'a. Ma lecj jéyatsja. Priscila, Aquila, tjepjyacañ yupj tjevelá. Yupj jus nlay yupj ma pjü way jas tji'yüsa. Mpes la p'a nt'a tjaman jusapj, más 'in 'üsüs way jas tji'yüsa la tjajay Jesucristo po'ó. ²⁷ Locopyaya, p'a jyawca na, Apolos quelel jámatsja Acaya nt'a. 'Üsütsja Dios ts'uyupj jilal ne'aj ca mim yupj, mpes papel tapac, jas tjajam popelses yupj lal. Papel niná Jesucristo lal japon mpestsja Acaya mo'ó. Tapac yupj jisastsja 'ücj jisas nsem yupj, Apolos yupj nt'a tjemey mpes.

Nepénowa ne'aj tapatja nasa topon Jesucristo lal. Dios pajal 'üsüs la tjiyi yupj jilal. Apolos pajal jis capj tjep'ya'sa. ²⁸ Pajal 'üsüs tjevele judiopan jilal Jesucristo mpes. La p'a pülücj tjepjyacañ yupj tjevelá. Judiopan ma salejeptsja tsjan wola la veles. Pajal 'üsüs sin tji'yüsa la tjiyi Dios Popel mpes. Sin tji'yüsa la tjiyi Jesucristo Yomen niná Dios tjevele yupj ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan.

19

Pablo sin tji'yüsa lis tjiyi Efeso po'ó.

¹ Apolos Corinto po'o pü'ütsja na, Pablo tjac' Efeso nt'a. Jümücj casá joc' mo'o tjac' yupj, mpes tjac' Efeso nt'a. Ne'aj yus tjinyuca Jesucristo lal japon nepenowá. ² La tji'yüya:

—Nun toponé na Jesucristo lal, ¿ncu nujisas mo'o tjemey Dios Cjües?

Wola tjowelepj:

—Ma mo'o tjemey. Ma selecj pjacj cuscú.

³ Pablo la tji'yüa:

—¿Tsjan mpes nin nujisastsja bautizar la nutjay?

Wola tjowelepj:

—Juan el Bautista tjevele mpes qjuisastsja bautizar la qjuis tjajay.

⁴ Mpes Pablo tjevele:

—Gente 'aplijila jis tepyala na, malala nyuca la tjajay mpes, Juan bautizar lis tjihi. Tjevele ca 'üsüs la mijicj quinam Dios jos jinwá. Tjevele wa yom p'a wa ncuwim p'a jawas. Jis lal tjevele mponecj yom niná lal. T'üç' way tjac' quinam yupj. Jesucristo waytsja yupj —Pablo nin tjevele yupj jilal.

⁵ Niná tjepjyacañ na, jisastsja ca bautizar jis mpalas Jesucristo mpes. ⁶⁻⁷ Nin jis tepyala yupj. Niyom dóceya witjactsja yupj. Locopyaya Pablo sey po la tje'yot'a, tjevele Dios lal yupj mpes. Nin la tjihi na, Dios Cjües jisas mo'o tjemey. P'a jis tin tjowelepj, yupj p'iyá ma salejeptsja. Dios Cjües mpes nin la tjajay p'in. Dios mpes tjowelepj wa yupj.

⁸ Locopyaya Pablo wama tjemey judiopan 'a si mulú nt'a, tjevele wa yupj jilal. Mes cont'e mpes la pülüçj way tjevele yupj jilal. Ma lecj jéyatsja yupj. Tjevele 'oyñ liji, jyü'ta Dios. Pülüçj topon yupj tjevelá. ⁹ Mop'in nepénowa ma jisastsja niná. Ma quelel japontsja yupj lal. Malala nyuca tjowelepj Jesucristo po'ó, gente 'a jis tjimyula nt'a. Mpes Pablo tjemey yupj mpe, Jesucristo lal japon jilal tjemey. Pjü ts'ac' tjejyawca na, tjevele Jesucristo lal japon jilal. Nin la tjihi p'a wo nt'a, Tirano

sin 'yüsa liji nt'a. ¹⁰ Año mat'e mpes, Pablo lovin sin tji'yüsa la tjiji ne'aj. Mpes pjü judiopan Asia mo'o tapatja sin tji'yüsa Jesucristo po'ó. Pjü way judiopan tulucj sin tji'yüsa wa. ¹¹ Pablo pajal 'üsüs la tjiji, yom p'in ma polel liji jinwá. Lovin ma januctsja nenem jupj la tjijá. Dios cus tjep'ya'sa 'üçj pajal 'üsüs polel líjitsja jupj. ¹² Mpes gente po la tjo'otj jupj yupj jis pañuelo mpes, yupj jis pülül wolapé velañ mpes 'ots'ipj. Tjat' nenem, po la tjo'otj malala jisas pülül nenem mpes, ne jis tji'yü'sa yupj. Pülül nenem mpes po la tjo'otj wa lapanenpan jatatsja, mpes lapanenpan tjil jisas mpe.

¹³ Judiopan nepenowá ne'aj tapatja sin popé lovin lyawuñtsja, jajütütsja lapanenpan ca mal gente jisas mpe. Quina jisastsja lapanenpan ca mal gente jisas mpe, Jesucristo ló tjowelepj na. Mpes tjowelepj lapanenpan jilal: "Pablo pülcj jis walap'a'a vele Jesucristo po'ó. Jesucristo mpes nu jyü'tüçj lowa nun", nin jis tjüjütütj yupj.

¹⁴ Niyom siete witjactsja yupj. Esceva jatjampan waytsja yupj. Esceva judío waytsja. Sacerdote noypan sin popa pjaní waytsja yupj. ¹⁵ Lapanen pjaní jis wala tjevele: "Napj si nuctsja Jesucristo. Napj selé wa pjaci cuscú Pabló. ¿Pjacj ne nun?" nin jis la tji'yüa.

¹⁶ Yom lapanen tyá'atsja, yupj casá ntolo, ne jis tyü'na yupj. Pasal jis tyüla, mpes t'yancanañ la tjiji. Yupj sin quip pajal yumüçj palá la tjelyo'cja. Mpes ts'equeneñ pje'á tjil, sin pjütpjütsja tjil wo mpe. 'As jis tepyala tjil. ¹⁷ Nin tepyala Efeso nt'a. Pjü judiopan jus nlaysja niná jis tepyalá, jus nlay watsja pjü judiopan tulucj. Pajal lacj

jeyaptsja niná tepyala mpes. Nin mpes pülücj 'üsüs tjowelepj qjuis Jepa Jesucristo po'ó.

¹⁸ Pülücj way Jesucristo lal topón tjiquil, tjowelepj tsjan niná yupj malala la tajay. ¹⁹ Nepénowa yupj sin popé p'a casá polel la tajaytsja, lapanenpan jis capj tja'acj mpes. Gente nenem ma quelel lajaytsja niná quinam. La p'a wa ma salejeptsja 'onin ne 'ücj jis la jaytsja niná. Libro jatatsja. Libro witjacj mpes sin tji'yusa tsjan la mijicj ne ca p'a casá polel la mijicj gente p'in ma polel lajay jin. Quina yupj jis libro tucutj, tjü'üm pülücj yus tjunuc nt'a. Quelel sin 'üsatsja nol jaylacj libro pjü, mpes sin tapac. Libro pjü cincuenta mil t'emel c'a plata jaylactsja. Pjü way tjü'üm.

²⁰ 'üsüs tepyala ne'aj, mpes más pülücj tjepjyacan qjuis Jepa Jesucristo po'ó, más pülücj jisastsja jupj quinam.

²¹ Pjü way niná tepyala na, Pablo quelel jámatsja Jerusalén nt'a. Mwalá way quelel jámatsja Macedonia nt'a, Acaya nt'a 'ots'ipj. Tjevele: "Jerusalén nt'a tsum na, nola Dios jos napj ca mis wa Roma nt'a", nin tjevele. ²² Niyom mát'eya sin tjejyama Macedonia nt'a, yupj sa p'actsja jupj lovin. Pjaní Timoteo waytsja. Ma'ajapj Erasto lotsja. Pablo tsjicj way quelel pü'ütsja custjay Asia po'ó.

Efeso po'o tapatja ts'a tji'in yupj, yümücj pjac la tajay.

²³ Pablo custjay ma tjemey na p'in, pülücj way Efeso po'o tapatja po ts'a tji'in. Ma jisastsja pülücj topontsja Pablo tjevelá Jesucristo po'ó. ²⁴ Pjaní way yupj sin popé Demetrio lotsja. Plata ts'yawa mpes tüpü'ü jupj. Efeso po'ó wosis pajal püné

tóñcatsja, gente wama tjil la veles yupj jis dios lal, yupj jis dios Artemisa ló. Demetrio la tjiji wa tsjictjacj, wosis pones jinwá yustaptsja. Plata waytsja yupj jis wa tsjictjacj. Pülüçj vender la tjiji. Mpes Demetrio jomozopan t'emel pülüçj natj, jis wa tsjictjacj la tajay mpes. ²⁵ Niyom p'a wa pájtatsja Efeso mo'ó, nin p'iyá tsji' lajaytsja. Demetrio jis lal tjevele 'a jis mulus jupj nt'a. Tjevele jupj jomozopan 'a jis mulus wa jupj nt'a. Tjevele:

—Nun solejé t'emel pülüçj t'e'enquecj, wa tsjictjacj lijicj mpes. ²⁶ Jus nlayé tsjan la tjiji Pablo Efeso po'ó, nasa way nin p'iyá liji jun ta'á Asia po'ó. Jupj nin vele dios witjacj niyom lis tajay malala, dios witjacj tulucj yupj. Pülüçj topon jupj lal, mpes quina ma jisas Artemisa. ²⁷ Malala nin. Ca nacj pjü ca ma jaylacj la mijicj quinam wa tsjictjacj cupj lijicj. Ca mvelecj ca Artemisa wo malala ca nacj. Jupj dios püné. Pjü Asia po'o patja po yola jupj püné. Pjü jun ta'á patja po yola wa jupj püné. Ma jisas nsem jupj quinam ca nacj, Pablo liji mpes — Demetrio nin tjevele yupj jilal.

²⁸ Tjepjyacaň na pasal ts'a tji'in Pablo lal, jupj la tjiji mpes. Yümüçj tjowelepj:

—Pajal püné Artemisa. Jupj yupj jis dios pjü way mpes Efeso po'o patjá —niná yümüçj tjowelepj yupj.

²⁹ Leň way la p'a wa ne'aj tapatja pajal yümüçj pjac la tajay wa. Pjü way nintsja yupj, Efeso po'o patjá. Ntji'lín Gayo, ntji'lín wa Aristarco. Niyom nenem Macedonia mpe tjiquil. Cus tocoñtsja Pablo. Jis ntji'lín, la tjolocjocj yupj gente 'a si mulutsja nt'a. ³⁰ Pablo quelel jámatsja la veles

'a jis tjimyula jilal. Mop'in ma tjemey. Jesucristo lal japon po majisastsja yupj ca mim ne'aj. ³¹ Asia nt'a tapatja jis jepapan nepenowá taná tjowelepj wa Pablo lal ma la winin gente 'a jis tjimyula nt'a. Jepapan nenem Pablo jomicapan waytsja.

³² Gente 'a jis tjimyula nt'a, pasal yümüçj pjac la tjajay. Ma yuwal javeleptsja. Pülütçj yupj sin popé ma salejeptsja tsjan mpes 'a jis tjimyula.

³³ Nepénova topón Alejandro tjiyü'ta 'a jis mulus. Judiopan tjaman yupj pjü januc nt'a, mpes yólatsja yupj mpes 'a jis tjimyula. Alejandro yupj mos jas tjiyünsa, jostsja pjü mpjacaañ yupj lal. Queel véletsja yupj 'a jis tjimyula judiopan la tjajay mpes tulucj. ³⁴ Leñ way sin tji'yüsa Alejandro judío waytsja yupj, mpes yupj 'a mulú yümüçj tjowelepj:

—Pasal püné Artemisa. Yupj yupj jis dios pjü mpes Efeso po'o patjá —niná yümüçj tjowelepj yupj.

Lovin nin tjowelepj hora mat'e mpes.

³⁵ Hora mat'e tepyala na, lyájasa tepyala lis tiji yupj jis jepa pjaní Efeso mpe. Tjevele yupj jilal:

—Pjü salejepj Artemisa wo toñca Efeso po'o. Salejepj jyamacj yupj wo. Pasal püné yupj, Artemisa. Pjü salejepj wa jyamacj pwen niná Artemisa jin justa, pwen niná tsjun po'o nepé palá tjeyaca. ³⁶ T'üç' way pjü salejepj. Mpes más 'üçj lyájasa nu mpalas nun. Po ma malala la müjí nun ts'u 'inyá mpes. ³⁷ Jis tucuman niyom nenem. Yupj ma tepequerí dios jis wa nt'a. Ma wa malala nyuca tjowelepj Artemisa po'o. ³⁸ Demetrio ma jos niyom nepenowá lajay ca nacj. Niyom la p'a wa Artemisa wo tsjictjacj lajay, ma wa jisas niyom

nenem ca nacj. Más 'ücj mvelecj jepapan jilal. Nun solejé tsjan jawas 'ücj lowú la veles yupj jilal. ³⁹ Ca nacj quelel welé p'a mpes. Más 'ücj pjü 'a jis mulus la veles niná. Quina ma polel lojí niná. Nun solejé gente quelel 'a jis mulus na, jepapan javelepj ncu 'ücj 'a jis mulus. ⁴⁰ Yacjaj malala la tjijicj. Pasal yumücj pjac la tjijicj, pülücj ts'a tji'in. Nun niyom nenem tucumaná, ma malala la tjajay yupj. Jepapan ma tjowelepj 'ücj 'a qjuisí mulú. Romanopan jis jepapan 'ücj ca qjuis capj ntülücj niná la tjijicj mpes yacjaj. T'üc' way malala la tjijicj —jepa pjaní Efeso mpes nin tjevele.

⁴¹ Niná t'üc' tjevele na, sin tjejyama pjü, tjl.

20

Pablo tjemey Macedonia nt'a, Grecia nt'a ots'ipj.

¹ Mpes pjü tjl quinam. Ma yumücj pjac lajaytsja quinam. Pablo tjijyü'ta Jesucristo lal japon 'a jis mulus. 'Ücj jisas tepyala yupj jupj tjevele mpes. Nin jawas tjevele wa nasa ca mim jupj. Tjemey Macedonia nt'a. ² Macedonia po'o tjuwine na, tjemey yus la nuc Dios ts'uyupj. Pablo pajal 'üsüs tjevele yupj jis lal, ca 'ücj jisas nsem yupj Jesucristo mpes. Nin la tjiji na, tjemey Grecia nt'a. ³ Mes cont'e tüpü'ü jupj ne'aj. Locopyaya quelel jámatsja Siria nt'a barco mpes. Quelel jámatsja na, jupj wola tjowelepj judiopan nepenowá la nuctsja la 'ünan jupj. Mpes ma tjemey barco nt'a. Jólatsja más 'ücj niswá mim Macedonia nt'a. Mpes ne'aj tjemey. ⁴ Sópater tjemey jupj lal, Aristarco 'ots'ipj, Segundo 'ots'ipj. Gayo tjemey wa jupj lal, Timoteo 'ots'ipj. Tíquico tjemey 'ots'ipj, Trófimo 'ots'ipj.

Sópater Berea mpe 'eseptsja. Pirro jatjam waytsja yupj. Aristarco, Segundo 'ots'ipj, Tesalónica mpe ne'espan waytsja yupj. Gayo Derbe mpe 'eseptsja. Tíquico, Trófimo 'ots'ipj, Asia mpe ne'espan waytsja yupj.

⁵ Yupj pjü way ne'as tjil Filipos nt'a. Mwalá tjil quinam cupj qjUILAL. La qjUESÉ nuctsja Troas mo'ó. ⁶ Ma tjeleque cupj custjay. Judiopan fiesta lajaytsja quinam, ne nin. Fiesta niná mpes pan levadura cjuwá tjelyajacj. Fiesta t'ÜC' tepyala na, tjeleque Filipos mpe barco mpes. Ts'ac' cinco na ne'as tjeleque Troas nt'a. Qjuis catjampán la nyÜÜSÜQUECJ niswá. Ts'ac' siéteya tepyatjaquecj ne'aj.

Pablo tjevele Dios ts'uyupj jilal Troas mo'ó.

⁷ Troas mo'ó Dios ts'uyupj pjü way 'a jis tjimyula sábado jawas, t'yaja na. Pan 'a mulú tjálá, ne yola jis tepyala Jesucristo yupj mpes tepe'e. Pablo tjevele yupj jis walap'aá. Yaya quelel jámatsja, mpes mwalá way p'in püs way tjevele. Püste culupwen nt'a véletsja custjay, ne t'ÜC' tjevele quinam. ⁸ Yupj tapatja cuarto viyapa mo'ó, pajal campányatsja yupj. Lámpara pülüçj jájtatsja, sin jyawca yupj. ⁹ Tjamacjas ventana casá já'asatsja. Eutico lotsja yupj. Pablo véletsja na, pajal ja vyatsja. Tjejyá, mpes palá tjejaca pje'á, 'amá nt'a, pajal campanya mpe. Mo'o jájtatsja ne'aj tjil, tjamanun yupj. Tepe'e quinam yupj. ¹⁰ Pablo palá tjac' wa. TÜIC' jin tjÜÜNSÜ, tepe'e t'empe nt'a, t'asiyú ntjÜI'le, col tjevyala yupj. Tjevele: "Ma nujola t'as. Nyucunú tepyala niswá."

11 Viyá tjil niswá, pjü way. Tjalá. T'üç' tjalá na, Pablo püs way tjevele niswá. Tjejyawca na véletsja custjay, ne t'üç' tjevele quinam. Tjemey quinam Troas mpe. **12** Nepénowa tjaman tjamacjas jupj wo nt'a. Pajal 'üçj jisastsja, nyucunú tepyala niswá.

Pablo tjemey Mileto nt'a.

13 Ncupj mwalá way tjeleque Pablo lal. Barco mpes tjeleque Asón nt'a. Pablo queel jámatsja Asón nt'a 'amá casá. Tjevele ne'aj ca la müjüsüm cupj. No'oj mpe 'a mulú queel léquetsja barco mpes. **14** Ne'aj la nyüjüsüquej Asón po'ó, ne Pablo wama tjac' barco mo'ó. 'A mulú tjeleque Mitilene nt'a. **15** Yaya tjeleque niswá barco mpes. Quío mpe ne'aj p'in tjeleque. Yaya sipé ne'as tjeleque Samos po'ó. Ts'ac' cont'e tepyala na, ne'as tjeleque Mileto po'ó. **16** Ma tjeleque Efeso nt'a; Pablo ma püs way queel pü'ütsja Asia po'ó. Leñ way queel ne'as jámatsja Jerusalén nt'a. Ne'aj queel já'asatsja, judiopan 'a si mulú na fiesta mpes, yupj jis fiesta Pentecostés ló.

Co'müypan tjiquil Efeso mpe; Pablo tjevele Dios ca jis majamas.

17 Pablo tjá'asa na Mileto po'ó, sin tjejyama jis lal la cuwis co'müypan Efeso mpe, yupj ne tsji' lajaytsja Dios mpes Dios ts'uyupj jilal. **18** Tjiquil na, Pablo tjevele yupj jilal. Ninana tjevelá: "Nun solejé 'oyn nyuca la tjejay napj nun jilal Asia po'o tjacuwis na. Solejé lovin 'üsüs la tjejay nun jilal. **19** Solejé napj la tjejay qjuis Jepa Jesucristo jostsja jinwá. Ma püné jin nólatsja napj p'iyá. Pasal nólatsja la p'a po'ó; najastsja pjü ca jisas nsem qjuis Jepa Jesucristo. Solejé malala ntepalá, judiopan

quelel na 'ünantsja mpes. ²⁰ Ma lecj tjeyá la velest-sja nun jilal, nucopj la p'acj cus la coñ Jesucristo. Nusin tji'yüsa la tjejay 'a qjuis tjimyula na. Nusin tji'yüsa la tjejay nun jis wa nt'a 'ots'ipj. ²¹ Judiopan jilal tjevelé, judiopan tulucj jilal tjevelé 'ots'ipj. Tjevelé: 'Aplijila way t'as nun, malala nyuca la tjüjí mpes. Dios jos jin la müjí quinam. Toponé qjuis Jepa Jesucristo lal', nin tjevelé yupj jilal.

²² "Quina jum Jerusalén nt'a. Dios Cjües jos napj ca mis ne'aj. Ma selé tsjan ca ma palas ne'aj. ²³ Nin p'in selé: Dios Cjües lovin vele napj lal yupj ca ma 'onsocj cawilta mo'ó, malala ca ma palas ne'aj. ²⁴ Ma nin nola ncu ma pats' ca. 'Ücj wa napj lal napj ni pü'í Jesucristo mpes, jupj jos jin t'üç' lejay mpes. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Jupj jos napj mvelé la p'a jis walap'aá napj selé. Ca yupj jis lal mvelé Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. Po quelel jis capj p'ya'sa jupj. 'Üsüs ca nin mvelé, 'ücj jis la pon yupj. Niná ntje'aya ca nin la mejay la p'a mpes.

²⁵ "Nun jis walap'aá tjevelé 'oyn liji Dios ne jyü'ta. Nasa t'üç' nusin tji'yüsa la tjejay. Tjum na, ma ca nus nucú niswá. ²⁶ 'Ücj velé nun jilal napj ma la tjejay la p'a wa ca malala nsem Dios lal, ca malala jis mpalas. ²⁷ Napj tjevelé Dios tjevelá, pjü. T'üç' way pjü way tjevelé. ²⁸ In tjajamá nun, lovin la müjí Dios tjevelá. Tjajamá Dios ts'uyupan. Dios Cjües la nu t'ya, ca pastorpan nsem nun, mpes nun ca jis majamá yupj jupj mpes. Yupj Dios juts'aá. Jupj Jatjam tepe'e yupj mpes, ne nin.

²⁹ "Napj selé napj tjum na, gente pasal malala ncul ca, ca mal nun nt'a 'a nu mulus na. La ntsawilicj ca nun jilal. Ca jisas nsem nun ma ca

cus ncořicó quinam Jesucristá. ³⁰ Nun sin popa nepenowá ca nin la mijicj. Ca la ntsawilicj wa Dios ts'uyupj jilal. Jesucristo lal japon nepenowá ca mponecj yupj jilal. Nin ca la mijicj yupj javelepj jinwá. ³¹ Mpes 'in tjajamá. Ma toponé yupj javelepj. Nujola tapalas año cont'e mpes lovin t'üç' way nusin tji'yüsa la tjejay. Po nólatsja nun mpes. Najastsja nin la müjí Dios tjevele jinwá.

³² "Najas Dios lovin ca nucopj ncořicos. Nun solejé pasal 'üsüs way liji Dios nun jilal. Nasa nusin tji'yüsa yupj tjevelá, mpes solejé niná. Dios tjevele yupj ca nu majamas nun. Dios polel nucopj p'ya'sa más 'üsüs la müjí, yupj jos jinwá. Dios polel liji nun ca mpatjaqué lovin yupj lal, pjü way yupj lal japon jinwá, yupj ne yupj juts'a'á. ³³ Nun solejé napj lovin ma najastsja t'emel p'a juts'a'á. Yupj sin quip ma wa najastsja. ³⁴ Solejé tsji' la tjejay, mpes jaylacj la tjejay pjü way napj najastsja. Jis tje'yá wa ncapj tocoř jilal. ³⁵ Mpes napj nusin tji'yüsa la tjejay Dios jos yumüçj tsji' la müjí, ne jis capj mp'a'sá jis t'emel cjuwá. Nujola tapalas qjuis Jepa Jesucristo tjevelá. Tjevele: "Ücj nujisas pyala la p'a nu ja'ayapj na. Más 'ücj nujisas nsem nun 'oyá na la p'a jilal' ", Pablo nin tjevele co'müypan jilal. Yupj ne co'müypan waytsja Dios ts'uyupj jilal Efeso po'ó.

³⁶ T'üç' tjevele na, yupj pjü way jis tic' jin tji-jyünsünüň, ne Pablo tjevele Dios lal. ³⁷ 'Aplijila jis tepyala. Quelel la tjajaytsja Pablo. Jupj col tjovalapj. ³⁸ Pasal 'aplijila jis tepyala yupj tjevele mpes. Tjevele ma ca jus nucucj niswá. T'üç' tjowelepj na, cus tocoř barco nt'a.

21

Pablo tjemey Jerusalén nt'a.

¹ Nasa leque tjevelecj, ne barco mo'o tjeleque. La t'as way tjeleque Cos nt'a. Yaya tjeleque wa Rodas nt'a. Yaya sipé Pátara nt'a tjeleque wa. ² Pátara nt'a p'a barco mo'o tjeleque. Barco nenem Fenicia nt'a jámatsja. Tjeleque ncupj. ³ Chipre li'inyampe tjeleque. Tiro mo'o ne'as tjeleque. Tiro Siria po'ó yupj. Barco mo'o tjat' quelel palá jat'olontsja ne'aj. Nin mpes 'üçj pje'á tjeleque barco mpe. ⁴ Jesucristo lal japon la tepyalactsja. Yus tjinyucucj na, semana pjanií tepyatjaquecj ne'aj yupj jis lal. Yupj tjowelepj Pablo lal: "Ma jutja Jerusalén mo'ó". Dios Cjües sin tji'yüsa la tiji malala ca mpalas Pablo lal Jerusalén po'ó, mpes nin tjowelepj yupj.

⁵ Barco tjemyana quelel jámatsja na, tjeleque. Pjü way Jesucristo po'o japontsja, qjuis capj tocoñ yupj tapatja mpe. 'Üsü la nt'a tjil cupj qjuis lal. Yupj sejats'om, yupj jis ts'uyupj qjuis capj tocoñ 'ots'ipj. Qjuis tic' jin tjiyyünsüquecj 'üsü püné la nt'a, tjevelecj Dios lal. T'üç' tjevelecj na, nasa leque tjevelecj. ⁶ Barco mo'o niswa tjeleque, ne yupj tjil jis wa nt'a.

⁷ Tiro mpe tjeleque quinam. Tjeleque Tolimaida nt'a. Ne'aj la tjelyapanacj Dios ts'uyupj jilal. Ts'ac' pjanií tepyatjaquecj yupj jilal. ⁸ Yaya tjeleque Cesarea nt'a. Felipe wo nt'a tjeleque, tsjicj way tepyatjaquecj jupj lal. Jupj lovin tjevele la p'a jilal Jesucristo pajal 'üsüs la tiji pjü gente mpes. Jupj ne niyom siéteya sin popetsja apostolpan lis t'apj püná. Lis t'apj ca jis ma'ayacj jis la las jis vayum

tulucj. ⁹ Felipe yulupjana jucucuspan pjü way voyum tuluctsja yupj. Jucucus nenem profetapan waytsja yupj. ¹⁰ Ts'ac' nepenowá tepyatjaquecj ne'aj. Ne'aj tepyatjaquecj na Agabo tjac' Judea mpe. Profeta watsja yupj. ¹¹ Tjac' wa yupj cupj nt'a. Mos tsyu'pa, tsjom tsyu'pa wa Pablo col tsyu'pa mpes. Tjevele:

—Dios Cjües vele judiopan Jerusalén po'o patja nin p'iýá ca la mijicj. Yupj yom niná ntsu'pacj, yupj ne col tsyu'pa pülül niná mpes. Ca ma'ayacj yupj judiopan tulucj jilal cus la tül yupj —nin tjevele.

¹² Yupj tjevele tjepjya'aquecj na, la tjemyonacj Pablo lal ma ca mim Jerusalén nt'a. Cesarea po'o pájtatsja nin p'iýá la tjomon Pablo lal. ¹³ Pablo jis la tji'yüa:

—¿Tsjan mpes 'aplijila jotjaqué? Nun nin lojí mpes 'aplijila wa ne palá napj. Ma lecj jeyá yupj ntsu'pacj napj Jerusalén nt'a tjum na. Ma lecj jeyá ni pü'í Jesucristo mpes, yupj cupj qjuis Jepa Püné —Pablo nin tjevele cupj qjUILAL.

¹⁴ Yupj ma quelel líjitsja cupj qjuisastsja jin, mpes ma la tjemyonacj niswá. Tjevelecj p'in:

—Qjuisas qjuis Jepa Dios jos jinwá mpalas.

¹⁵ Locopyaya 'ücj la tjijicj cupj cuts'a'á ne tjeleque. ¹⁶ Jesucristo po'o japon nepenowá, Cesarea po'o tapatja sin popé, tjl wa cupj qjUILAL. Mnosán wo nt'a qjuis tjaman, ne'aj tepyatjaquecj püste mpes. Mnosán Chipre mpe 'eseptsja. Mwalá way topon sin popé waytsja yupj.

Ntji'lin Pablo Jerusalén nt'a.

¹⁷ Ne'as tjeleque Jerusalén nt'a. Dios ts'uyupj 'ücj jisastsja qjuiyus tjunuc. ¹⁸ Yaya Pablo tjemey

cupj qjuilal, cus tjinyucucj Jacobo. Dios ts'uyupj co'müypan 'a jis tjimyula ne'aj 'ots'ipj. ¹⁹ Pablo jis la tjelyapaná yupj. Tjevele tsjan la tjihi pjü way judiopan tulucj jilal. Dios püné mpes la tjihi.

²⁰ Tjepiyacañ na, 'üsüs tjowelepj Dios po'ó. Tjowelepj Pablo lal: "Qquis catjam, jipj jus nley judiopan pülüçj topón quinam Jesucristo po'ó. Newa javelepj Dios po jos nin lijicj Moisés tijiyü'ta püná. ²¹ La p'a wa jis wala tjowelepj jipj sin 'yüsa lejay judiopan, judiopan tulucj patja nt'a. Yupj tjowelepj jipj sin 'yüsa lejay más 'üçj ma lajay Moisés tijiyü'tá. Tjowelepj jipj sin 'yüsa lejay más 'üçj ma jat'ü yupj sejatjampan tsjictjacj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Tjowelepj jipj velen más 'üçj yupj ma lajay judiopan lovin la tajay jinwá. ²² Mpes más 'üçj nin la mijin cupj velecj mpes. T'üç' way yupj ca jus nlayecj jipj tjacuy Jerusalén nt'a. ²³ Mpes cupj qjuisas jipj la mijin cupj velecj jinwá. Cupj sin popa yulupjana way quina t'üç' lajay Dios lal tjowelepj ca nin la mijicj. ²⁴ Yupj jilal ca mim, ca nin la mijin Moisés popel jyü'ta jinwá, ca salá jinwá mya palas Dios lal. Jaylacj la mijin yupj jisas mpes 'ots'ipj, ca pjü jaylacj la mijicj 'üçj t'üç' la quijicj yupj tjowelepj Dios lal. Tja'ayapj na, 'üçj ca sey ts'üü nt'üjüçj t'üç' la tajay mpes. Nin lejay na, judiopan Jesucristo po'o japon witjacj ca nucucj jipj nin la tjejay. Ca jus nlayecj nepénowa ma t'üç' way tjowelepj jipj po'ó. Ca sin mü'üsüs jipj lejay wa Moisés tijiyü'tá.

²⁵ "Judiopan tulucj p'a casá lajay 'in. Judiopan tulucj Jesucristo po'o topón wa, mpes papel tepyaquecj, jas tjejyamacj yupj nt'a. Papel

tjevele más 'ücj Jesucristo lal japon ma jalá pwisis p'a tja'ayapj yupj jis dios witjacj mpes. Más 'ücj ma jalá pwisis 'os jüp'üy mo'o toñca custjay. Más 'ücj ma myü'üñ 'osis. Más 'ücj niyom ma jamanun yupj sejats'om tulucj. Más 'ücj nequem ma jil yupj jis vayum tulucj jilal. Nin tjevele papel niná cupj jas tjejyamacj yupj mpes. Judiopan jus nlay niná cupj tjevelecj judiopan tulucj jis lal", nin tjowelepj Pablo lal.

²⁶ Mpes yaya Pablo nin la tjiyi yupj tjowelepj jin. Tjemey niyom yulupjana nenem jilal. Moisés tjiyyü'ta jin la tjajay, ca salá jinwá cüpalas Dios lal. Tjil Dios wo nt'a, tjowelepj ne'aj tsji' lajay jilal. Tjowelepj ts'ac' siete tepyala na, t'üç' nsem pjü ts'ac' jawas yupj salá jis mpalas mpes. Ts'ac' siete tepyala na ncul, yupj pjü way animal ca ma'ayacj Dios mpes, Moisés popel jyü'ta jinwá.

²⁷ Ts'ac' siete cyawájatsja na, judiopan nepenowá jus tjunuc Pablo, tóicatsja jupj Dios wo mo'ó. Yupj Asia mpe ne'espan. Ma jisastsja Pablo. Malala tjowelepj Pablo po'ó, mpes judiopan pülüçj ts'a tji'in jupj lal. Ntji'lirj jupj. ²⁸ Yümüçj tjowelepj: "Israelpan, nculá qjuis capj mp'a'sá. Yom niná malala vele judiopan po'ó jun ta'á. Vele yupj jilal más 'ücj ma lajay Moisés tjiyyü'tá. Vele yupj jilal Dios wo malala. Jis ticyuna judiopan tulucj. Dios wo mo'ó tjil yupj. Mpes pasal malala nyuca la tjiyi yupj Dios wo lal", nin tjowelepj. ²⁹ Nawaja'a yupj jus tjunuc Trófimo ne'aj tjuwine Pablo lal Jerusalén po'ó. Mpes yupj yólatsja Pablo tjemyana Trófimo Dios wo mo'ó. Trófimo judío tulucj, Efeso mpe 'eseptsja yupj.

³⁰ Pjü Jerusalén po'o tapatja ts'a tji'in Pablo lal

yupj tjowelepj mpes. Leñ way 'a jis tjimyula Dios wo nt'a, ntji'lirñ Pablo. Pje'á la tjolocjocj upj. Jun t'olon. ³¹ Quelel ja'ünantsja upj. Quelel ja'ünantsja na, jepa püné romanopan jis militarpan mpes jas tji'yüsa pjü way Jerusalén nt'a patja 'a jis tjimyula. Ts'a tji'intsja, yumüçj pjac tjowelepj quinam. ³² Mpes leñ way ts'üequené 'a jis tjimyula nt'a. Tjemey militarpan nepenowá jilal, militarpan jis jepapan nepenowá jilal 'ots'ipj. Gente tjunuc jiquiltsja yupj, mpes ma mo'o süp quinam Pabló.

³³ Militarpan jis jepa püné tjac' na, ntjüi'le Pabló. Jis tjiyyü'ta militarpan la tsupapj upj cadena mpes. La tji'yüya pjacj niná. La tji'yüya tsjan la tjíjitsja niná. ³⁴ Gente pasal yumüçj pjac tjowelepj Pablo malala. Ma yuwal tjowelepj. Mpes militarpan jis jepa püné ma jas tji'yüsa tsjan la tjiyi Pabló. Jis tjiyyü'ta militarpan la man upj militarpan patja nt'a. ³⁵ Jümüçj ne'as tjl na, Dios wo wolap'aá, judiopan pajal ts'a 'in jis tepyala. Nasa way quelel ja'ünantsja Pablo. Mpes militarpan leñ way ntji'lirñ upj, campanya tjaman upj, judiopan ma malala jis la jay upj. ³⁶ Judiopan cjüil jiquiltsja, yumüçj tjoweleptsja: "Tjü'ü'ná upj".

Pablo tjevele judiopan jilal.

³⁷ Ne'as tjl quinam militarpan tapatja nt'a. Wama quelel jiltsja na Pablo lal, Pablo la tji'yüya militarpan jis jepa püné lal:

—¿Ncu 'üçj velé jipj lal?

Jepa wola tjevele:

—Napj ma seletsja griego velen jipj. ³⁸ Nólatsja jipj Egipto mpe 'esepj ca nacj. Egipto mpe 'esepj

niyom pülüçj 'a jis tjimyula la tjihi yupj nawaja'a, quelel le palánatsja jepapan jis lal. Yulupjana mil waytsja yupj. 'Ucj yupj jilal ja'ünan la p'a. Egípto mpe 'esepj jis tjemyana wa cjuwá nt'a. Nintsja jipj, nin nólatsja napj.

³⁹ Pablo wola tjevele:

—Nin tulucj napj. Judío napj. Püna tüpü'üs Tarso nt'a Cilicia po'ó. Selen Tarso nt'a pülüçj patja, selen yupj jis jepapan jajütütj p'a nt'a patja wa. Napj la 'e mon ma'ayan mvelé gente jis lal —Pablo nin tjevele.

⁴⁰ Militarpan jis jepa püné tjevele 'üçj mveles yupj jilal. Mpes Pablo jas nisa, tóncatsja jis wa wolap'aá. Jupj pjwel jas tjifyünsa, la syüpjünü; jostsja judiopan mpjacar jupj mveles. Lyájasa tepyala. Pablo tjevele yupj jilal; yupj jis tin hebreo ló mpes tjevele yupj jis lal. Tjevele:

22

¹ “Judiopan, co'müypan 'ots'ipj, najas nusin mü'üsüs ma malala la tjejay napj. Nin mpes quelel velé nun jilal”, nin tjevele.

² Tjepjyacañ hebreo véletsja yupj, mpes 'üsüs tjepjyacañ yupj lal.

Tjevele: ³ “Judío napj. Ntjamanuna Tarso nt'a Cilicia po'ó. Mop'in ntjt'ünü qui'á Jerusalén po'ó. Gamaliel nin tji'yüsa la tjihi. 'Üsüs nin tji'yüsa pjü way Moisés tjifyü'tá. Judiopan püna tapatja la tjaxay, niná 'üsüs nin tji'yüsa. Napj selé nun lovin quelel lojí Dios jos jinwá. Nin p'iyá la tjejaytsja napj. ⁴ Pasal malala nyuca la tjejay napj Jesucristo po'o japon jilal. Tsyupaptsja yupj, jis tje'yonsó

wa cawilta mo'ó. Nepénowa tecya'lín napj la tjejay mpes. ⁵ Sacerdote más püné selé napj nin la tjejay. Pjü judiopan jis jepapan, co'müypan 'ots'ipj, salejepj napj nin la tjejay. Papel ntja'ayapj judiopan mpes Damasco po'o patja. Yupj ne cupj qjuis catjampan. Papel niná tjetsja napj Damasco nt'a. Papel tjevele 'üçj napj tsyupapj Jesucristo po'o japon ne'aj, 'üçj si cuman Jerusalén nt'a, jis capj la tül.

Pablo tjevele 'oyn tepyala ne jostsja Jesucristo.

⁶ "Lots'ac' culupwen nt'a já'asa na, ne'as tjumtsja, ne'aj way p'in Damasco. Leñ way pajal jaw tepyala tsjun po'ó. Napj nt'a pasal jaw tepyala wa, napj t'asiyú tjeyawca. ⁷ Mpes ntitüü, tüpü'üstsja napj. Nepé vele pjactsja tjapjacas. Tjevele: 'Saulo, ¿tsjan mpes malala nyuca lejay napj lal?' ⁸ Napj la tji'yüy: '¿Pjacj vele napj lal?' Nawala tjevele: 'Jesucristo napj, Nazaret mpe 'esepj napj. Jipj malala nyuca lejay napj jisas lal. Mpes malala nyuca lejay wa napj lal', nin tjevele. ⁹ Ncapj tocoñ tjunuc wa tjeyawca napj nt'a, nin p'in ma sin tji'yüsa jupj tjevelá. ¹⁰ Napj tjevelé: '¿Tsjan jyas napj la mejay?' Qjuis Jepa Jesucristo nawala tjevele: 'Jin ni'isa, mim Damasco nt'a. Ne'aj yom p'a wa mveles ca jipj lal tsjan niná napj najas ca jipj la mijin', nin tjevele. ¹¹ Ma polel tjinyuc, tjeyawca la tjihi mpes. Mpes niyom ncapj tocoñtsja namas ntjí'lín, ntjaman napj Damasco nt'a.

¹² "Ne'aj Damasco nt'a pü'ü watsja Ananías. Po 'üsüs la tjiitsja Moisés tjiyyü'tá. Po 'üsüs waytsja jupj pjü judiopan jilal ne'aj. ¹³ Tjac' napj nt'a, tjevele: 'Saulo, jipj ne napj natjam Dios mpes.

Quina nucun ca niswá', tjevele. Leñ way tjinyuc, jupj nin tjevele na. Jus tjinyuc jupj. ¹⁴ Tjevele: 'Cupj ne judiopan püna tapatja sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Yupj pojisatsja Dios. Dios niná quina jos jipj jus nlayers tsjan ca la mijis jupj. Jupj jostsja jipj tjinyuc jupj Jatjam, jupj Yom 'Üsüs Dios Lal. Dios jostsja wa jipj tjapjac' Jatjam tjevelá. Mpes nin tepyala. ¹⁵ Mpes quina mvelen ca gente pjü way jilal jupj mpes. Pjü tjinyuc mpes mvelen ca yupj jilal. Pjü tjapjac' mpes mvelen wa yupj jilal. ¹⁶ Ma la 'unuca quinam. Mas, bautizar ca la mya jay. La monan jipj Dios perdonar la mya jis jipj, malala nyuca la tjejay. La monan ca nin la mijis Jesucristo mpes, ne nin la mijis', Ananías nin tjevele napj lal.

Pablo tjevele 'oyn tepyala ne tjemey judiopan tulucj nt'a.

¹⁷ "Niswa tjacuwis na Jerusalén nt'a, tsum Dios wo nt'a la veles jupj lal. Nan si tsicyacj jinwá ntepalá, ne tjinyuc napj. ¹⁸ Nejepa Jesucristo jus tjinyuc. Napj lal tjevele: 'Leñ way jutja Jerusalén mpe. Jipj velen napj nin po'ó ma ca mponecj yupj.' ¹⁹ Wola tjevelé: 'Nejepa, yupj salejepj napj tsum pjü yupj jis wa nt'a, judiopan'a si mulú nt'a. Tsum la tjilil jipj lal topón. Salejepj cawilta mo'o jis tje'yonsó, mo'o süp yupj 'ots'ipj. ²⁰ Salejepj 'üsüs waytsja napj lal yupj tjü'ünan Esteban, jupj ne la p'a jilal tjevele jipj mpes. Tsum yupj jis lal Esteban tjü'ünan na. Napj tjejyamá yupj sin quip pje'apa, tjü'ünan na.' ²¹ Nin tjevelé napj jupj lal. Mop'in nin Nejepa Jesucristo tjevele: 'Jutja. Jin jyam pasal

campa nt'a, judiopan tulucj nt'a', nin tjevele napj lal."

Militarpan jis jepa püné jis tjifyü'ta militarpan mo'o la süp Pablo.

²² Pablo tjevele na judiopan tulucj mpes, yupj ne'aj lejeňtsja pajal yümcj pjac tjowelepj. Tjowelepj: "Tjü'ü'ná yupj. Más 'üçj ma pü'ü", nin tjowelepj.

²³ Newa yümcj pjac tjowelepj. Sin quip pje'apa len way sin tjü'ipj, la ts'i yupj. 'Amá jay la p'a'a la tocoy wa. Nin la tjajay yupj pajal ts'a tji'in mpes.

²⁴ Militarpan jis jepa püné tjinyuca na yupj nin la tjajay, jis tjifyü'ta militarpan jilal jis la cuwis Pablo lal militarpan patja nt'a. Tjifyü'ta mo'o la süp yupj, ca yupj mveles tsjan la tjijá. Jepa quelel si 'üsütsja tsjan mpes judiopan pasal ts'a tji'in Pablo lal. ²⁵ Mpes militarpan tüpüntüpj yupj, tsupapj la süp yupj. Custjay süpü secj na p'in, Pablo tjevele militarpan jis jepa pjaní way lal. Tjevele:

—Malala ca ma süpücj. Romano wa napj. Ma nusin tji'yüsa custjay ncu t'üç' way malala la tjejay napj —Pablo nin tjevele.

²⁶ Niná jepa militar tjapjaca na Pablo tjevelá, lecj tjejá yupj. Tjemey militarpan jis jepa püné nt'a. La tji'yüya:

—¿Ncu selen yom niná romano yupj? Malala syüpücj yupj —nin tjevele.

²⁷ Mpes militarpan jis jepa püné tjac' Pablo nt'a, la tji'yüya:

—¿Ncu t'üç' way romano jipj?

Pablo wola tjevele:

—Nin.

28 Militarpan jis jepa püné tjevele:

—Pasal pülcj jaylacj la tjejay napj, romano ntepalá mpes.

Pablo tjevele:

—Mpapay románotsja yupj, mpes wa romano napj —nin wola tjevele.

29 Mpes militarpan ma süp yupj. Leň way tjil. Militarpan jis jepa püné lecj tjejá malala la tjihi mpes. Malala nin, yupj tijiyü'ta la tsupapj romano.

Militarpan jis jepa püné tjemyana Pablo jidiopan jepapan nt'a, co'müypan nt'a wa.

30 Yaya militarpan jis jepa püné quelel seletsja custjay tsjan mpes judiopan tja' tewelepj Pablo po'o. Mpes tijiyü'ta 'a jis mulus pjü sacerdote noypan, pjü judiopan jis jepapan 'ots'ipj. Syocte Pablo, ne tjemyana yupj 'a jis tijimyula nt'a.

23

1 Pablo po jis wala tjinyuca judiopan jis jepapan. Tjevele:

—Natjampan, napj pyon napj lovin la tjejay Dios jostsja jinwá.

2 Ananías tijiyü'ta Pablo nt'a lejeritsja mo'o la tül yupj. Ananías sacerdote más püné waytsja yupj.

3 Pablo tjevele yupj lal:

—Dios ca cyapj ntülüs. Jipj mvelen ca ncu malala la tjejay napj. Jipj p'iyá malala. Selen Moisés tepyacá, mpes 'üçj polel velen ncu malala la tjejay. Newa nin, jipj p'iyá ma lejay Moisés tepyaca jinwá. Tijiyütütj mo'o la tül napj, niná Moisés tijiyü'ta jin tulucj.

4 Ne'aj lejeritsja tewelepj:

—Yom niná lal velen tsji' liji jupj Dios mpes. Jupj ne sacerdote más püné. Malala nin, jipj malala tjevelen jupj lal —nin tjowelepj.

⁵ Pablo jis wala tjevele:

—Natjampan, ma seletsja napj jupj sacerdote más püné. T'üç' way Moisés tjiyü'ta: ‘Ma malala nyuca mvelé nun jis jepa po'ó’.

⁶ Pablo jus nléyatsja nepénowa yupj ne'aj saduceopan waytsja yupj, la p'a wa fariseopan waytsja yupj. Ma yuwal yólatsja yupj. Mpes yumüçj tjevele jupj pjü jilal:

—Fariseo way napj. Mpapay fariseo waytsja yupj. Napj pyon Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ jilal, mpatjam niswá. Nin mpes la velel napj lal —nin tjevele Pablo.

⁷ Niná tjevele mpes, saduceopan la tjowelel fariseopan jilal. Lovin ma yuwal yólatsja.

⁸ Fariseopan japon tecya'liñ ca sin müjünsüçj, mpatjam niswá. Saduceopan ma nin japon. Fariseopan japon angelpan lyawuñ. Saduceopan ma nin japon. Fariseopan japon gente jis qjues lyawuñ. Saduceopan ma nin japon. Mpes saduceopan la tjowelel fariseopan jilal.

⁹ Pasal yumüçj la tjowelel. Fariseopan sin popa nepenowá, Moisés popel sin 'yüsa lajay yupj, sin tjüjünsüpj yupj, yumüçj tjowelepj. Ts'a 'intsja yupj. Tjowelepj: “Niná ma malala la tji. Cjües nin tjevele jupj lal ca nacj. Ángel nin tjevele jupj lal ca nacj.” ¹⁰ Fariseopan, saduceopan, po ma yuwal yólatsja yupj. Pajal la tjowelel. Pasal yumüçj la tjolocjoctsja Pablo pjwel manas. Mpes militarpan jis jepa püné lecj jéyatsja jupj pjwel ca nt'ancanañ.

Mpes jis tjifyü'ta militarpan jis la tjilil Pablo, ca leñ way manucj yupj militarpan patja nt'a.

¹¹ Püste na, qjuis Jepa Jesucristo tjac', tóicatsja Pablo nt'a. Tjevele: "Po ma lecj tneyá. Qui'a Jerusalén nt'a tjevelen yupj jilal napj nin po'ó jipj selen mpes. Nin p'iyá ca mvelen Roma nt'a 'ots'ipj", nin tjevele.

Judiopan quelel ja'ünantsja Pablo.

¹²⁻¹³ Yaya judiopan cuarénteya 'a jis tjimyula la veles Pablo po'ó. Más 'in pülüçj waytsja yupj cuarenta lal. Quelel ja'ünantsja yupj. Tjowelepj: "Más 'üçj 'yü'nacj yupj. Laja secj ca nsem, müsü secj ca nsem, yupj tji'yü'nacj nas. Dios pjoca cupj velecj. Mpes ca nin la mijicj cupj tjevelecj jinwá."

¹⁴ Tjil sacerdote noypan nt'a, co'müypan nt'a wa. Tjowelepj yupj jilal:

—Ca mü'ü'nacj Pablo. Laja secj nsem, yupj tji'yü'nacj nas. Dios tlapjaca tjevelecj, mpes nin ca la mijicj cupj tjevelecj jinwá. ¹⁵ Qjuisas lo moná militarpan jis jepa püné lal yupj ca lal ncuwim Pablo nun nt'a. Tjowelé más 'üsüs quelel nusin 'üsa tsjan la tiji yupj. Nin p'iyá mvelecj wa pjü way judiopan jis jepapan. Jümüçj nt'a ca la nucum. Tjac' na, mü'ü'nacj ca yupj —nin tjowelepj sacerdote noypan jilal, co'müypan jilal wa.

¹⁶ Mop'in ma nin tepyala yupjjisastsja jinwá. Pablo quelev jas tji'yüsa yupj quelel lajaytsja niná. Mpes tjemey militarpan patja nt'a, tjevele Pablo lal. ¹⁷ Mpes Pablo la tjemyona jepa militar la cuwis yupj nt'a. Tjac' na, la tjemyona:

—Militarpan jis jepa püné nt'a tjemyana tsjicj niná. Jupj lal quelel velel yupj.

18 Mpes tjemyana Pablo quelev militarpan jis jepa püné nt'a. Tjevele:

—Pablo la tjemyona napj ca ncuwis yupj nt'a. Yupj ne tsyu'pa já'asa tjum na, la tjemyona tsjicj niná lal ca mis jipj nt'a. Quelel véletsja jipj lal —nin tjevele militarpan jis jepa püné lal.

19 Mpes militarpan jis jepa püné tsjicj mos ntjüi'le, lal tjemey yusapj nt'a. La tji'yüa:

—¿Tsjan quelel velentsja?

20 Pablo quelev wola tjevele:

—Yaya judiopan ca la monacj jipj ca jas majaman Pablo judiopan jis jepapan nt'a. Ca mvelecj yupj más 'üsüs quelel sin 'yüsa tsjan la tjiyi yupj. La tsuwil yupj. **21** Po ma mponen ca yupj mvelecj. Yupj sin popa cuarénteya la nucucj ca jümücj nt'a la 'ünan Pabló. Más 'in pülücj waytsja yupj cuarenta lal. Nasa tjowelepj Dios tjapjaca yupj tjowelepj, mpes nin ca la mijicj yupj tjowelepj jinwá. Quina quelel jus nlay ncu jas majaman.

22 Mpes militarpan jis jepa püné tjevele tsjicj lal:

—Po ma mvelen la p'a jíjal nin tjevelen napj lal. 'Ücj mim quinam.

Militarpan jis jepa püné jas tjejyama Pablo Félix nt'a.

23 Nin tjevele na, militarpan jis jepa püné tjiyyü'ta militarpan jis jepapan mát'eya jis la cuwis. Tjevele yupj jíjal:

—Militarpan tjüjü'tü 'ücj la mijicj nlawú Cesarea nt'a. Naja püste nlawú, las nueve tepyala na. Naja militarpan cien mat'e jis tsjam mpes ca mal. P'a wa setenta cavayú casá ca mal, naja. Naja p'a cien mat'e ca mal wa, nt'acj ca yo campa, sey

ts'ülül lejeñ. ²⁴ Najas ca manú Pablo jepa romano auxiliar nt'a, Félix ló jupj. Ma najas malala mpalas Pablo lal. Cavayú 'üçj la müjí Pablo casá lo 'osos –militarpan jis jepa püné nin jis tjifyü'ta.

²⁵ Papel tepyaca, jas tjejyama Félix nt'a. Papel nin tjevele:

²⁶ Félix, jipj jepa romano auxiliar, mpes quelel pyac jipj mpes. Pasal püné jipj. Napj ne Claudio Lisiás.

²⁷ Judiopan ntji'lin yom niná. Quelel ja'ünantsja jupj. Napj nin tji'yüsa romano waytsja jupj. Mpés tsum yupj nt'a napj militarpan jilal, pje'á la ts'iacyupj yupj mpe.

²⁸ Napj quelel nin 'yüsatsja tsjan mpes ntji'lin jupj. Quelel nin 'yüsatsja tsjan mpes ts'a tji'in jupj lal. Mpés napj tjemyan jupj judiopan jis jepapan nt'a. ²⁹ Nin mpes napj jus nley yupj ts'a tji'in jupj lal jupj ma judiopan tjüjütütj jinwá liji mpes. Malala mo'm quelel ja'ünan. Malala wa quelel ja'onsopj cawilta mo'o. Napj pyon ma malala la tjiji jupj. ³⁰ P'a wa tjevele napj lal t'üç' way judiopan ca mü'ü'nacj jupj. Mpés leñ way quelel se jamtsja jupj jipj nt'a. Tjevelé ts'a tji'in jilal más 'üçj yupj ca mal 'ots'ipj, mvelecj jipj lal 'oyn nyuca la tjiji ne ts'a tji'in yupj. T'üç' tepyac quinam. Nin way p'in.

³¹ Militarpan la tjajay yupj jis jepa püné tjifyü'tá. Püste na tjaman jupj Antípatris nt'a, pülcj patja nt'a. ³² Yaya militarpan cavayú casá tjltsja tjaman Pablo Cesarea nt'a. Militarpan la p'a tjil Jerusalén nt'a niswá, yupj tapatja nt'a. ³³ Cabayú casá tjil Cesarea nt'a ne'as tjil. Papel tja'ayapj jepa romano

auxiliar. Pablo lal tjil wa jupj nt'a, ca jupj mاجamas. ³⁴ Jepa papel mo'o tjevele na, la tji'yüya ca'ampe 'esepj Pablo. Pablo tjevele Cilicia po'o tüpü'ü jupj. ³⁵ Jepa püné auxiliar tjevele: "Jipj mpes jat' javelepj tjiquil na, mpjacas mvelen ca, mpjacas wa yupj javelepj. Tjapjacas na, mvelé ca ncu malala la tjejay jipj", nin tjevele. Tjijyü'ta 'üsüs majamacj Pablo, Herodes wo püné nt'a.

24

Pablo tjevele Félix lal ma malala la tiji.

¹ Ts'ac' cinco tepyala na, Ananías tjac' Cesarea nt'a. Jupj ne sacerdote más pünetsja. Tjac' co'müypan nepenowá jilal. Ticyuna wa Tértulo la veles yupj mpes jepa romano auxiliar lal. Tjil jepa niná nt'a. Tjowelepj 'oyn la tiji Pablo ne ts'a tji'in yupj. ² Pablo tjajamapj tucuman wa jupj quinam. Pablo tucuman na Tértulo jas tjevele jepa lal Pablo po'ó. Jepa niná Félix lotsja. Tértulo tjevele:

—Félix, pasal püné jipj. Jipj la tjejay mpes cupj ma le palanacj la p'a nt'a patja jilal. Jipj la tjejay mpes más 'üsüs tepyala pjü jilal cupj pyatjaquecj nt'a. Mpes wi'i quecj jipj lal. ³ Po 'üçj qjuisas lovin jipj la tjejay mpes. Po wi'i quecj jipj lal. ⁴ Ma quelel pajal pülüçj velé napj. Nin p'in po le mon jipj mpjacam napj velé. Tsjicj way p'in mvelé ca. ⁵ Qjuisin tji'yüsa yom niná pasal malala vele gente jis lal. Jun ta'á judiopan patja nt'a ts'a 'in se palá la p'a wa judiopan jilal, niná sin 'yüsa liji mpes. Jupj püné Nazareno lal japon jilal. Yupj nin japon Jesucristo tjevelá. ⁶ Yom niná malala quelel líjitsja Dios wo lal. Mpes ntjili quecj jupj. Quelel

velectsja malala la tjiji. Cupj selecj Moisés tijiyü'tá, mpes 'üsüs polel velectsja ncu malala la tjiji. ⁷ Nin lijictsja na, Lisias tjac', jupj ne militarpan jis jepa püné. Jupj, jupj militarpan 'ots'ipj, pja'as la cjuis tajay, ntji'lin Pablo, tjaman jupj cupj mpe. ⁸ Lisias tijiyü'ta cupj ca nlaca jipj nt'a la veles 'oyn nyuca la tjiji niná ne ma cjuisas. Niná lal velen na, ca jin mü'üsüs t'üc' tjevelecj jupj po'ó —Tértulo nin tjevele jepa romano auxiliar lal.

⁹ Judiopan jis jepapan tjowelepj wa jepa lal. Nin p'iyá tjowelepj Tértulo tjevele jinwá. Tjowelepj Tértulo t'üc' way tjevele Pablo po'ó.

¹⁰ Jepa romano auxiliar jostsja Pablo mveles ca quinam. Ninana Pablo tjevelá:

—Quelel velé ma malala la tjejay napj. Po 'ücj najas velé jipj lal; püs way nasa jepa tjaactsja jipj judiopan jilal. Püs way tjevelentsja ncu gente malala la tajay. ¹¹ Nawaja'a, ts'ac' doce nasa, napj tsum Jerusalén nt'a la veles Dios lal. Palá tüpwi'tjis Dios wolap'aá, tjevelé jupj pajal püné. T'üc' way velé napj, jipj 'ücj jus cülayé niná la p'a javelepj mpes. ¹² Ma la tjevelel la p'a jilal Dios wo nt'a. Ma wa la tjevelel judiopan 'a si mulú nt'a. Jas tüpwes ma la tjevelel napj Jerusalén mo'ó. Gente ma la tapalan napj la tjejay mpes. ¹³ Niyom nenem jat' javelepj napj nin po'ó la p'in. Yupj salejepj yupj p'iyá la tsuwil.

¹⁴"Napj quelel velé jipj lal napj nin lejay Dios tijiyü'tá. Ninana p'iyá tjevele, judiopan püna tapatja nin la tajay. Cupj yupj sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Napj pyon pjü way Moisés tepyacá. Napj pyon wa pjü way profetapan tapac. Napj

lejay Dios tjevelá, pjü way Jesucristo po'o japon nin lajay jinwá. Niyom nenem javelepj malala p'in niná Jesucristo po'o japon mpes. Niná nin lejay napj. ¹⁵ Napj pyon p'a jawasa Dios ca sin müjünsüs tecya'lin, mpatjam ca niswá. Sin müjünsüs 'üsüs witjacj, malala witjacj 'ots'ipj. Nenem qui'á lejeñ japon wa Dios nin ca la mijis. ¹⁶ Napj pyon mpes, lovin quelel lejay Dios jos jinwá. Lovin 'üsüs quelel lejay la p'a jilal. Mpes napj selé 'üsüs lejay.

¹⁷ "Año nepénowa mpes tüpü'üs napj la p'a nt'a. Nawaja'a p'in tjum Jerusalén nt'a. Tjum jis la 'ayas t'emel cjuwá jilal. Tjum la 'ünan animal witjacj, la 'ayas Dios mpes. ¹⁸ Napj la tjejay Moisés popel jyü'ta jinwá, ca salá jinwá nsem napj Dios lal. Nin mpes 'üçj jumtsja Dios wo mo'ó. Napj 'yatsja Dios mpes ne'aj. Pülüçj 'a jis tjimyula tulucj nin jawas, la veleltsja tulucj yupj. Nin p'in judiopan nepenowá Asia mpe tjiquil, nus tjunuc yupj. ¹⁹ Más 'üçj yupj jiquil jis la veles jipj lal. Yupj polel javelepj ncu malala la tjejay napj. Napj selé yupj jus nlay ma malala la tjejay napj. ²⁰ Mop'in leñ yupj qui'á. Nenem qui'á lejeñ nin yola napj malala la tjejay. Nin tulucj. Pjü judiopan jis jepapan napj lal tjowelepj na, yupj sin tji'yüsa t'üç' way ma malala la tjejay. Niyom nenem jat' javelepj, salejepj wa t'üç' way velé napj. ²¹ Pjaní p'in malala la tjejay. Napj lal tjowelepj na, yumüçj tjevelé: 'Napj pyon Dios ca sin müjünsüs tecya'lin, mpatjam ca niswá. Nin mpes ncapj lo velelé yacjaj', nin tjevelé.

²² Félix seletsja tsjan japontsja Jesucristo po'o japon. Mpes yupj ma quelel véletsja ncu malala la

tjiji Pabló. Mpes tjevele:

—Militarpan jis jepa püné, Lisias, tjac' na, napj mvelé ca ncu niná malala la tjiji —nin tjevele.

²³ Jupj tjijyü'ta jepa militar ca majamas Pablo. Tjevele Pablo 'ücj pje'á mwinim yupj jos na. Tjevele wa Pablo jomicapan 'ücj ncul jis la veles yupj lal, jis la 'ayas yupj jos 'ots'ipj.

²⁴ P'a jawasa, ts'ac' nepénowa tjejyawca na, Félix tjac' niswá Cesarea nt'a. Tjac' jats'om lal, Drusila lotsja yupj. Judío waytsja yupj, jats'om. Félix tjijyü'ta la cuman Pablo. Pablo tjevele yupj jilal tsjan japon Jesucristo po'o japon. ²⁵ Pablo tjevele Dios jos pjü way 'üsüs lajay Dios jinwá. Tjevele Dios jos pjü 'in jajamapj ne nin lajay Dios jos jinwá. Tjevele p'a jawasa Dios mveles ca ncu malala la tjijicj. Pjü jilal nin mveles ca. Félix lecj tjejá Pablo tjevele mpes. Félix tjevele: "Najas jay quinam. P'a jawasa, napj liji secj na, müjütütj ca lya cuman jipj niswá napj nt'a." ²⁶ Félix jostsja Pablo t'emel ma'ayas, yupj ca lerñ way jas majamas cawilta mpe. Mpes Félix la pülcj tjijyü'ta la cuman Pablo, la veles yupj lal. Mop'in nin, Pablo lovin ma tje'yaya t'emel. ²⁷ Año mat'e tepyala na, p'a jepa tjá'asa tepyala. Porcio Festo lotsja yupj. Félix jostsja judiopan 'ücj jisas mpalas yupj lal. Mpes ma tjijyü'ta 'ücj la winin quinam Pablo cawilta mpe.

25

Festo la Pablo tjevele ma malala la tjiji.

¹ Mpes Festo tjac' quinam Cesarea nt'a, jepa romano auxiliar nsem yupj. Ts'ac' cont'e tepyala na, tjemey yupj Jerusalén nt'a. ² Ne'aj sacerdote

noypan, niyom p'a wa noypan witjacj judiopan jilal, tjiquil wa jis la veles Festo lal. Tjowelepj Pablo pasal malala la tji. ³ La tjomon Festo lal yupj 'üsüs la mijis yupj jilal. Jisastsja yupj ca müjü'tüs la cuman Pablo Jerusalén nt'a. Jümüçj nt'a quelel la nuctsja la 'ünan Pablo, jümüçj casá jac' na. ⁴ Festo jis wala tjevele Pablo cawilta mo'o ca ma'ajam Cesarea po'ó. Tjevele: "Leñ way cum Cesarea nt'a. ⁵ Ücj nun jis jepapan ncapj jacoñ jil. Nun poné niná malala la tji. Cesarea po'o tjl na, yupj 'üçj mvelecj ca napj lal tsjan niná yupj la tji", nin tjevele.

⁶ Ts'ac' ocho, ts'ac' diez ca nacj, tüpü'ü yupj Jerusalén nt'a. Locopyaya tjemey Cesarea nt'a niswá. Yaya 'etjele la veles ncu malala la tji Pablo. Tjiyü'ta la cuman yupj. ⁷ Judiopan tjiquil Festo lal Jerusalén mpe. Pablo tjac' na, 'a jis tji myula yupj Pablo t'asiyú. Tjowelepj Festo lal. Tjowelepj Pablo pasal la pülcj malala la tji. Tjowelepj mpes Festo ma jas tji'yüsa ncu t'üç' way malala la tji Pablo. ⁸ Pablo tjevele ma t'üç' way tjowelepj. Tjevele:

—Larin ma malala tjevelé napj judiopan tjüjütüj po'ó. Dios wo lal ma wa malala la tjejay napj. Ma wa malala la tjejay romanopan jis jepa lal —Pablo nin tjevele.

⁹ Festo jostsja judiopan 'üçj jisas mpalas yupj lal. Mpes la tji'yüa Pablo lal:

—¿Ncu 'üçj jipj lal leque Jerusalén nt'a? Judiopan qui'á jatja, javelepj pasal malala la tjejay jipj. Jerusalén nt'a napj ca mvelé ncu t'üç' way malala la tjejay jipj —Festo nin tjevele.

¹⁰ Pablo wola tjevele:

—Qui'á jüs jipj lal. Jipj tsji' lejay romanopan jis jepa mpes. Más 'ücj qui'á mvelen ca ncu malala la tjejay napj. Ma malala la tjejay judiopan jilal. Jipj selen t'üç' way ma malala la tjejay yupj jilal. ¹¹ Gente pasal malala nyuca lajay na, 'ücj la p'a ja'ünan yupj, malala la tjajay mpes. Napj malala la cüjaytsja yupj jinwá, 'ücj ma 'ü'nacj napj. Nin tulucj. Napj ma nin la tjejay yupj jinwá. Napj selé ma malala la tjejay napj. Judiopan nenem jat' javelepj pasal malala la tjejay napj, mop'in ma t'üç' way tjowelepj yupj. Mpes pjü ma polel jajütütj ne ni tjililiñ. Napj le mon jipj nin majaman jepa nt'a Roma po'ó. Jupj mveles ca ncu malala la tjejay napj —Pablo nin tjevele.

¹² Nin mpes Festo tjevele se jap'actsja jilal. 'A mulú tjowelepj tsjan más 'ücj la mijicj Pablo lal. T'üç' tjowelepj na, Festo tjevele Pablo lal:

—Jipj la tjemyon napj lal napj ca jin majam jepa nt'a Roma po'ó. Mpes jin majam ca jupj nt'a.

Festo tjevele Agripa lal Pablo po'ó.

¹³ P'a jawasa, ts'ac' nepénowa tepyala na, tjac' wa Agripa, Berenice lal, Cesarea nt'a ca jus nucus Festo. Agripa jepa püné waytsja jupj. ¹⁴ Tsjicj way tapatja ne'aj. Festo tjevele Agripa lal Pablo po'ó. Tjevele:

—Yom püs way já'asa cawilta mo'ó. Félix ma jas tjejyama, jupj p'iýá jépatsja na. Yom niná já'asa custjay ne'aj. ¹⁵ Jerusalén nt'a tjum na, sacerdote noypan tjiquil, judiopan jis co'müypan tjiquil 'ots'ipj, tjowelepj yom niná pasal malala nyuca la tjiyi. La tjomon napj müjütütj lo 'ünan jupj. ¹⁶ Jis wala tjevelé: 'Ma polel jyütütj napj niná. Malala

romanopan jilal napj nin jyütütj la 'ünan yupj. Nun welé yom niná malala la tjiji. P'a casá vele yupj. Yupj vele ma malala la tjiji. Romanopan javelepj más 'ücj yom niná lal 'a nu mulus mwalá way p'in. Yupj ca mveles 'onin ne nin pyona ma malala la tjiji', niná jis wala tjevelé.

¹⁷ "Yupj tjiquil 'a jis tjimyula qui'á. Mpes ma la tjinyuc. Yaya napj 'etjel la veles ncu malala la tjiji yom niná. Tjijyütütj militarpan la cuman yupj. ¹⁸ Judiopan nenem sin tjüjünsüpj la veles tsjan la tjiji yupj. Napj nólatsja yupj mvelecj ca pasal malala nyuca la tjiji. P'a p'in tjowelepj. ¹⁹ Nin tji'yüsa yupj japon malálatsja Dios lal niná la tjijá. Japon wa yom pjaní, Jesucristo ló, nasa tepe'e yupj. Pablo p'a casá vele. Vele pü'ü yupj. ²⁰ Mpes ma seletsja tsjan más 'ücj la mejay. Napj la tji'yüy Pablo lal: '¿Ncu 'ücj jipj lal leque Jerusalén nt'a? Judiopan nenem javelepj pasal malala nyuca la tjejay. Jerusalén nt'a mvelé ca ncu t'üç' way malala la tjejay jipj'. ²¹ Pablo ma jostsja. Yupj la tjemyona napj ca jas majamas yupj jepa nt'a Roma po'ó, yupj mveles ca ncu t'üç' way malala la tjiji. Mpes napj tjijyütütj militarpan cawilta mo'o mo'onsocj caupj niswá. Napj tjevelé p'a jawasa ca jas majam jepa nt'a Roma po'ó —Festo nin tjevele Agripa lal.

²² Agripa tjevele:

—Quelel velé yomen lal.

Mpes Festo wola tjevele:

—'Ücj. Ya 'ücj ca mvelen yupj lal.

Pablo tjevele Agripa lal ma malala la tjiji.

²³ Mpes yaya Agripa, Berenice lal, tjac' pülüçj 'a si mulú nt'a, wo pünetsja ne'aj. Sin quip pajal 'üsüs

yustapj sin quípetsja. 'Üsüs way tjowelepj gentas yupj sin po'ó. Wosis püné wama tjl. Militarpan jis jepa noypan jis capj tocoř, jepapan ne'aj tapatja sin popé 'ots'ipj, jis capj tocoř tjl. Festo tjijyü'ta militarpan jis la cuman Pabló. ²⁴ Festo tjevele:

—Agripa, jepa püné jipj, quelel velé jipj lal, pjü jilal qui'á jatja jilal quelel velé 'ots'ipj. 'Unuca yomen. Pjü judiopan tjowelepj napj lal pasal malala nyuca la tiji. Nin tjowelepj Jerusalén nt'a, qui'á 'ots'ipj. Jisas napj jyütütj militarpan jis la 'ünan jump. ²⁵ Malala waytsja niná napj lal. Napj pyon ma malala la tiji. Mpes ma tjiyyütütj jis la 'ünan jump. Jump la tjemyona napj lal napj ca jas majam jump jepa nt'a Roma po'ó, jump mveles ca ncu t'üç' way malala la tiji. Mpes tjevelé 'üçj se jam. ²⁶ Se jam na, papel se jam wa jepa mpes. Custjay ma selé tsjan más 'üçj pyac jump mpes; napj nola yom niná ma malala la tiji. Mpes napj tjiyyütütj militarpan jis la cuman niná cupj nt'a pjü way qjuis walap'a'á. Najas jipj mvelen jump lal, jin mü'üsüs ca tsjan la tiji jump. Jin tji'yüsa mpes, papel ca mpac ne jas majam ca jepa nt'a Roma po'ó. ²⁷ Malala se jam yomen Roma nt'a, papel tepyac tulucj. Más 'üçj papel pyac jump la tiji mpes. Nin mpes quina najas jipj jin mü'üsüs tsjan la tijá, ne ninana ca mpac napj.

26

¹ Agripa tjevele Pablo lal:

—'Üçj mvelen ca quinam.

Mpes Pablo jump mos jas tjiyyünsa; pjü ne'aj tjetja mpjacaň jostsja jump. Tjevele:

² —Agripa, jepa püné jipj, mpes quelel velé jipj lal. Judiopan qui'á lejeň tjowelepj pajal la pülücj malala nyuca la tjejay napj. Najas jin 'yüsa ma t'üç' way javelepj. Mpés 'üçj najas napj polel velé jipj lal. ³ Jipj selen pjü way niná judiopan japon. Selen pjü way yupj lajay. Selen wa yupj lovín la velel mpes. Nin mpes po 'üçj najas napj polel velé jipj lal. Po le mon mpjacam ca pjü velé.

⁴ "Judío napj. Lovin tüpü'üs judiopan jilal p'a nt'a tüpü'üs na. Tüpü'üs Jerusalén po'ó 'ots'ipj. Mpés pjü la tjejay nin salejepj judiopan. Lovin 'üsüs la tjejay tsjictsjia mpe. ⁵ Salejepj fariseo waytsja napj. Salejepj pjü la tjejay fariseopan lajay jinwá. Fariseopan más 'üsüs lajay pjü jilal judiopan jajütütj jinwá. Püs way mpes judiopan lovin nus tjunuc. Yupj 'üçj javelepj t'üç' way velé. Ma ca nin mvelecj ca nacj.

⁶ "Püna Dios tjevele judiopan jilal jupj ca sin müjünsüs tecya'liň, mpatjam ca niswá. Cupj judiopan nenem sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Napj pyon Dios ca nin la mijis niná. Pyon mpes p'in, judiopan jisas jipj mvelen malala la tjejay napj. ⁷ Judiopan pjü qjuis tribu dóceya sin popé japon wa Dios ca sin müjünsüs tecya'liň. Jupj nin tjevele, mpes japon. Mpés lovin jisas Dios, lovin lajay Dios jos jinwá. Napj pyon wa Dios ca sin müjünsüs tecya'liň, mpatjam ca niswá. Pyon mpes p'in, judiopan jat' javelepj napj nin po'ó. ⁸ Ma selé tsjan mpes nepénowa japon Dios ma polel sin müjünsüs tecya'liň, jis la püt'üs niswá.

⁹ "Püna p'in napj tepyon 'üsüstsja malala la tjejay Jesucristo jisastsja jilal, jupj ne Nazaret mpe

'esepj. ¹⁰ Nin mpes Jerusalén nt'a malala la tjejay Jesucristo jisastsja jilal. Pülücj jilal nin la tjejay. Cawilta mo'o jis tje'yonsó. Sacerdote noypan tjowelepj 'ücj napj nin la mejay niná, ne nin la tjejay. Quelel ja'ünantsja na Jesucristo jisas, napj tjevelé 'üctsja niná napj lal. ¹¹ La pülücj malala la tjejay Jesucristo jisastsja jilal judiopan 'a si mulú nt'a. Napj jis tjiyyütütj malala mvelecj Jesucristo po'ó. Pasal ts'i 'intsja yupj jilal. Tjum wa pülücj patja nt'a, ne'aj judiopan tulucj patja nt'a, malala la tjejay wa judiopan jilal ne'aj.

¹² "Quelel jumtsja Damasco nt'a nin p'iyá la mejay. Malala quelel lejaytsja wa ne'aj Jesucristo jisas jilal. Sacerdote noypan tjowelepj 'ücj ca nin la mejay napj. Papel ntja'ayapj, papel tjevele 'ücj ca nin mejay napj. ¹³ Mpes tjum. Lots'ac' culupwen nt'a tjá'asa na, jümücj casá jumtsja na, tsjun po'o pajal jaw tepyala tjinyuc. Más 'üsüs tjejawca jaw lal. Napj nt'a pajal jaw tepyala, napj t'asiyú tjejawca. Ncapj tocońtsja nt'a tjejawca wa. ¹⁴ Palá qquis tyü'na, tepyatjaquectsja. Nepé vele pactsja jin tjapjacas. Napj ntin tjevele, hebreo tjevele. Nla tji'yüa: 'Saulo, ¿tsjan mpes malala nyuca lejay napj lal? Napj buey tsjyac jinwá lejay jipj lal. Buey tsjyaca na ma jama, más yumücj ntsjacas jupj lal. Buey niná jinwá lejay jipj. Malala 'e palá nin lejay jipj.'

¹⁵ "Napj la tji'yü: '¿Pjacj vele napj lal?' Qquis Jepa Jesucristo nawala tjevele: 'Napj ne Jesucristo. Malala nyuca le jay napj jisas lal. Mpes malala nyuca lejay wa napj lal. ¹⁶ Jin tjiyyünsa. Naja tsji' lejay napj mpes. Nin mpes lay ntepalá jipj

nt'a. Najas nin ca mvelen la p'a jilal quina tjinyuc mpes. Napj ca lay ma palas jipj nt'a niswá, p'a jawas. Nin mpes ca mvelen wa. ¹⁷ Ca jin majam judiopan tulucj nt'a. Judiopan ca quelel mya süpücj, judiopan tulucj ca nin p'iyá la mijicj, newa napj ca majamá jipj. ¹⁸ Ca sin mü'üsüs la mijin judiopan tulucj. Ca sin mü'üsüs mpes ma ca newa la mijicj Satanás jyü'ta jinwá. Püste nt'a patja jinwá yupj malala lajay mpes. Jipj ca sin mü'üsüs la mijin Dios mpes, ne ca yupj la mijicj Dios jos jinwá. Nin mpes jaw nt'a patja jinwá nsem yupj. T'üc' way napj lal mponecj ca yupj, mpes ma nola nsem malala nyuca la tjajay. Yupj Dios juts'a'á nsem ca jis mpalas. Napj 'üsüs ca jis ma'ayá, la p'a napj lal japon jinwá', niná Jesucristo nawala tjevele.

¹⁹ "Mpes napj la tjejay yupj tjevelá yupj lay tepyala na napj nt'a. ²⁰ Mwalá way napj tjevelé Damasco po'o patja jis lal. Jerusalén po'o patja jis lal tjevelé 'ots'ipj. Nin tjevelé jun ta'á Judea po'ó. Tjevelé judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Pjü jilal tjevelé: 'Dios jos 'aplijila nsem nun malala nyuca la tjüjí mpes. Dios quelel la müjí. Dios jos jinwá la müjí, ne la p'a ca jus nlayecj t'üc' way nujisas Dios', nin tjevelé yupj jilal.

²¹ "Niná tjevelé mpes p'in judiopan nepenowá ntjitjililiñ Dios wo mo'ó. Quelel na 'ünantsja. ²² Dios lovin ncapj tjep'yá'satsja ne ma nin la tjajay. Yacjaj jipj wyalap'a'á jüs, velé jipj lal. Nepénowa qui'a noypan, nepénowa noypan tulucj. Nin p'iyá velé pjü jilal. Profetapan tjowelepj jinwá ca mpalas. Moisés tjevele jin mpalas wa. Nin p'iyá velé. La p'a mpes velé tulucj. ²³ Yupj p'iyá tjowelepj Yom pjani

ncuwim perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay. Tjowelepj malala ca mpalas jupj lal. Tjowelepj jupj ca jas müjünsüs tecya'liň mpe, mpü'üm niswá. La p'a wa ma sin tjüjünsüpj tecya'liň mpe. Jupj ca mwalá way jas müjünsüs tecya'liň mpe. Ca sin mü'üsüs la mijis judiopan, judiopan tulucj 'ots'ipj. Yupj ca sin mü'üsüs tsjan la mijicj ne ca 'ücj mpat-jam Dios lal. Nin tjevele profetapan. Nin tjevele wa Moisés.

24 Pablo véletsja custjay, jostsja Agripa ca jas mü'üsüs ma malala la tjiji. Custjay véletsja na, Festo yumüçj tjevele:

—Pablo, ¡mele velen! Pasal pülüçj jin tji'yüsa, mpes mele velen 'e tepalá.

25 Pablo wola tjevele:

—Festo, püné way jipj. Napj t'üç' way tjevelé. Mele velé tulucj. **26** Jepa püné niná selé t'üç' way tjevelé. Mpes ma lecj jeyá nin la veles jupj lal. Napj nola jupj selé pjü tjevelé pjü nin tepyala. T'üç' way nin tepyala, pülüçj tjunuc. **27** Agripa, jepa püné jipj. ¿Ncu pyon profetapan tapac mpes? Napj selé pyon jipj —Pablo nin tjevele.

28 Agripa tjevele:

—¿Ncu pyon leñ way napj ca najas nsem Jesucristo, jipj tjevelen mpes? Nin tulucj.

29 Pablo tjevele:

—Napj najas Jesucristo. Napj le mon Dios lal jipj ca jyas nsem Jesucristo, pjü qui'á jatja 'ots'ipj, ca jisas nsem Jesucristo napj jinwá. Leñ way japon jupj po'ó, 'ücj. P'a jawasa japon, 'ücj wa. Nin p'in najas ma cawilta mo'o mya 'onsocj, napj lal la tjajay jinwá —Pablo nin tjevele.

³⁰ Quina jepa püné jas nisa. Jepa romano auxiliar jas nisa wa, Berenice 'ots'ipj, pjü játjatsja yupj jilal, pjü sin tjüjünsüpj. ³¹ P'a nt'a tjil jis la veles. Tjowelepj:

—Niná ma malala la tiji. Malala yupj tjo'onsopj yupj cawilta po'ó. Cupj ca ma müjü'tüçj militarpan jis la 'ünan yupj.

³² Agripa tjevele Festo lal:

—'Ücj napj lal syoctecj yupj ne jama. Quina ma polel nin li jicj. Jupj la tjemyona jipj lal jipj ca jas majaman yupj jepa nt'a Roma po'ó, yupj ne'aj mveles ca ncu t'üç' way malala la tiji. Mpes nin ca nsem.

27

Jepapan jas tjajam Pablo Roma nt'a.

¹ Mpes tjowelepj ca jas majamacj Pablo Roma nt'a Italia po'ó. Ca jas majamacj barco mpes. Tjum Pablo lal. La p'a wa cawilta mo'o játjatsja sin tjajam 'ots'ipj. Tjowelepj militar jepa lal 'üsüs way ca jis majamas pjü, Pablo 'ots'ipj. Niná jepa militar Julio lotsja. Jupj jépatsja militar cien witjacj jilal. Jepa romano militarpan waytsja yupj. ² Barco pjaní ne'aj tjac', nawaja'a Adramitio mpe. Barco niná quelel jámatsja la p'a nt'a patja nt'a, 'üsü la nt'a Asia po'ó. Mpes cupj wama tjeleque barco niná mo'ó, tjeleque Cesarea mpe. Aristarco tjemey cupj lal. Jupj Tesalónica mpe 'esepj, Tesalónica nt'a pülüçj patja Macedonia po'ó. ³ Yaya ne'as tjeleque Sidón nt'a. Julio 'üsüs way la tiji Pablo lal. Tjevele 'üçj pje'á la winin la nuc jomicapan ne'aj. Tjemey na jomicapan cus tjap'acj. ⁴ Tjeleque niswá barco mpes. Wola mpe jactsja lüpjü, ne ma 'üsüs polel

léquetsja. Mpes tjeleque Chipre li'inyampe. Lüpjü ma wola mpe tjac' ne'aj, mpes 'üçj tjeleque. Chipre 'amá 'üsü t'asiyú. ⁵ Cilicia jin tjeleque, Panfilia jin tjeleque 'ots'ipj. Ma qjuis tyantaná ne'aj. Mira nt'a ne'as tjeleque, ne'aj qjuis tyantaná. Mira nt'a pülüçj patja Licia po'ó. Pje'á tjiquilaca barco mpe.

⁶ Jepa militar barco p'a wa jus tjinyuca. Niná tjac' Alejandría mpe. Quina queel jámatsja Italia nt'a. Jepa militar tjiyyü'ta wama ca nlaca barco niná mo'ó. ⁷ Mpes tjeleque niswá barco mpes. Lüpjü wola mpe, t'em mpe tjactsja, mpes ma leñ way polel léquetsja. Püs way tepyala na, tjeleque ne'aj way p'in Gnido mpe. Lüpjü pünetsja custjay, wola mpe, t'em mpe jactsja custjay, ne ma 'üsüs polel léquetsja. Mpes tjeleque Creta nt'a. 'Üçj polel léquetsja ne'aj; lüpjü tjactsja barco cjüipepé, t'em mpe. Creta 'amá 'üsü t'asiyú. Creta nancupwepe tjeleque. Lüpjü ma pünetsja ne'aj. Mwalá way Salmón jin tjeleque Creta po'ó, ma qjuis tyantaná ne'aj. ⁸ 'üsü la nt'a ne'aj way p'in mpe tjeleque. Lüpjü barco wola mpe tjactsja niswá, mpes tülü way tjeléquetsja. Buenos Puertos ne'as tjeleque. Ne'aj way p'in pülüçj patja nt'a, Lasea ló ne'aj.

⁹ Ts'ac' pülüçj tülü way tjeléquetsja. Mpes año queel cyawájatsja quinam. T'üç' tepyala ts'ac' jundiopan ma jalá. Mpes t'üç' way año leñ way queel cyawájatsja. Mpes malala barco mim quinam; lüpjü pajal püné mpalas ca, 'üsü yumuçj mim ca. Pablo tjevele yupj jilal más 'üçj ma jil quinam barco mpes. ¹⁰ Tjevele: "Napj queel velé nun jilal. Malala nin cupj leque quinam barco mpes. Napj nola malala ca qjuis mpalas. Barco mo'o jatja pjü

ncawajas ca. Malala ca mpalas wa barco lal. Cupj pjü ca nca'lequecj ca nacj. Mpes más 'ücj ma leque quinam", tjevele Pablo. ¹¹ Militar jepa ma quelel la tjíjitsja Pablo tjevele jin. Barco juts'a'a p'a casá tjevele, jepa 'ots'ipj barco mpes, p'a casá tjevele wa. Militar jepa quelel la tjíjitsja yupj tjowelepj jin. ¹² Buenos Puertos nt'a malala barco mpü'üm ne'aj jive na. Pasal yumücj jas nlapjünüs ca, pasal pülcj majawus ca ne'aj. Pülcj way nin yólatcsja más 'üctsja jil p'a nt'a. Fenice nt'a pülcj patja nt'a Creta po'o polel jiltsja ca nacj, nin yólatcsja yupj. Fenice nt'a ma yumücj si lapjüna ne'aj. Mpes 'ücj barco mpü'üm ne'aj jive na. Nin yólatcsja yupj.

'Üsü nt'a lüpjü pasal püné tjelyapjünü, yumücj tjemey wa 'üsü.

¹³ 'Üsü mpe tsjicj way jas tjelyapjünü. 'Amá nt'a jas tjelyapjünü. Mpes 'üctsja yupj jilal yupj ca mal quinam. Mpes fierro püné viyá la tjolocjocj, barco casá tjo'onsopj, ne tjeleque. 'Üsü la nt'a ne'aj way p'in mpe tjeleque. ¹⁴ Leñ way 'amá mpe yumücj jas tjelyapjünü. 'Amá mpe li'inyampé tjac' lüpjüs. ¹⁵ Pasal yumücj jas tjelyapjünü barco po'ó. 'Üsü la nt'a ne'aj way p'in mpe quelel léquetsja custjay, mop'in ma polel tjeleque ne'aj. Pasal yumücj jas tjelyapjünü barco po'ó 'amá mpe. Mpes cupj qjuis barco la tjiyu'yuctsja, barco cjur'a'a mpe yumücj jas tjelyapjünü quinam. Campa tjeleque 'amá mpe yumücj jas tjelyapjünü mpes. ¹⁶ Yacjaya 'amá p'a wa ne'aj way p'in tjeleque. 'Amá niná Cauda ló. 'Üsü t'asiyú jupj. Cauda nancupwepe tjeleque. Ne'aj ma pasal yumücj si lapjünatsja, 'ots'ots' way

yümüçj si lapjünatsja. Barco lovin la tjelyó'cjatsja barco tsjicj way. Quina viyá quelel le locjoctsja niná, barco casá ca mo'onsocj. Nin la tijicj. Costa way viyá la tjelyo'cjocj, tje'yonsocj. ¹⁷ Nin la tijicj na, barco t'asiyú tsupapj 'üpü püné mpes. Yólatsja ma lo lepta quinam barcas. Lacj tneyaptsja barco ca mim Sirte nt'a. Ne'aj 'üsü campwila tulucj sus mpes. Lacj tneyaptsja barco ca po ntsjacas, tantan mpalas sus mpes. Mpes barco cjüip'a'a yo püné 'üsü mo'o tjo'onsopj, ne ma wü jámatsja quinam, barcas. Nin la tijicj ne tjeleque quinam; barco cjüipepé jas tjelyapjünü custjay.

¹⁸ Yaya yümüçj jas tjelyapjünü custjay, 'üsü pajal yümüçj jámatsja. Barco mo'o tjajam popa, pülüçj 'üsüs mo'o la tocoy. Mpes barco más 'in jampjapt-sja quinam, ma ca campwila mim quinam ca nacj.

¹⁹ Yaya p'a wa 'üsü mo'o la tocoy. 'Üpü la tocoy wa. Pülül püné velañ barco mo'ó, mpes si lapjüna na, 'üçj jama barcas. Pülül nenem nepenowá la tocoy wa 'üsü mo'ó. Yo mat'e pülül la valas palá la tocoy wa 'üsü mo'ó. ²⁰ Ts'ac' pülüçj mpes te tóñcatsja. Püste pülüçj mpes ma polel nyucuctsja pjulacj. Pasal püné tjive. Pasal yümüçj jas tjelyapjünü. Pasal yümüçj tjemeytsja 'üsü. Qjuiyólatsja pjü cupj nca'lequecj ca.

²¹ Ts'ac' pülüçj ma tjalá barco mo'o tsji' la tja-jay. Mpes Pablo quina jin ni'isa la veles yupj jilal. Tjevele: "Quelel velé nun jilal. Nawaja'a nun jilal tjevelé más 'üçj ma leque Creta mpe. Ma la tjüjí napj tjevelé jin. Mpes malala tepyala barco lal. Barco mo'o tjajam popa 'üsü mo'o la tocoyé. Malala nin. ²² Najas ma pajal nin nujola

nsem. Pasal malala mpalas ca barco lal. Ncawajas ca jupj. Mop'in ma nca'liqué ca nun. Pjü way mpatjaqué. ²³ Napj Dios popa. Tsji' lejay Dios mpes. Püste jupj ángel pjaní tjac' napj nt'a, tjevele napj lal. ²⁴ Niná tjevele: 'Po ma lecj tneyá. Dios jos jipj ca mim jepa nt'a Roma nt'a. Mpes Dios ca nu majamas nun pjü way. Ma ca mya pats'; cyapj jacoñ ma wa nca'lin ca', jupj nin tjevele napj lal. ²⁵ Mpes ma nujola t'as nun. Napj pyon Dios lal. Ángel tjevele, t'üç' way nin ca mpalas, nin pyon napj. ²⁶ Nin p'in, lüpü mpes barco yumüçj mim ca 'amá nt'a, ca po ntsjacas 'amá 'üsü t'asiyú nt'a", Pablo nin tjevele.

²⁷ Semana mat'e nas pasal yumüçj jas tjelyapjünütsja, yumüçj jámatsja 'üsü. Newa 'üsü mo'o tjeleque, niná 'üsü Adriático ló. Pasal yumüçj jas tjelyapjünü custjay barco cjüipepé. Püste culupwen nt'a tjá'asa na, barco mo'o tsji' lajaytsja yólatsja ne'aj way p'in momas. ²⁸ 'Üpü, acero tü lal tsyu'pa, 'üsü mo'o la ts'i tjuvú, tjunuc ncu campwila 'üsü. Campwílatsja, treinta y seis metros campwílatsja jupj. Tsjicj way tjil na, tjuvú niswá. Veintisiete metros campwílatsja 'üsüs. Más 'in pja waytsja. ²⁹ Yólatsja barco pe püné mpes ca ntsjacas. Mpes barco cjüip'a'a nt'a fierro püné yulupjana 'üsüma la ts'i, 'üpü mpes tsupapj yupj. Campwila tjil, barco ma ca mim quinam yupj pajal tü way mpes. Yupj pojisartsja leñ way majawaques, ca 'üçj nucucj. ³⁰ Barco mo'o tsji' lajaytsja po quelel jiltsja 'amá niná nt'a. Barco wola nt'a barco tsjicj palá tjo'onsopj 'üsü mo'o 'üpü mpes. Tjowelepj p'a fierro püné 'üsüma palá nts'iyacj. Nin lajaytsja

tulucj. Quelel jiltsja 'amá nt'a barco tsjicj mpes. ³¹ Pablo tjevele militar jepa lal, militarpan jilal 'ots'ipj. Tjevele: "Niyom nenem quelel jil 'amá nt'a. Yupj jil, nca'liqué ca nun. Más 'ücj ma jil." ³² Mpes militarpan t'ü barco tsjicj tsyu'patsjé, ne tjemey barcas.

³³ Quina quelel jyáwcatsja. Pablo yupj jilal tjevele más 'ücj ca nlajacj yupj pjü. Tjevele: "Ts'ac' catorce mpes po nujólatsja nun, ne ma tjalajá. ³⁴ Mpes po najas quina lojá. Nusin napnapj tepyala. Mpes tjalajá nun, ne ma nca'liqué. Ma malala nyuca nu mpalas ca nun", Pablo nin tjevele yupj jilal. ³⁵ Nin tjevele na, nt'ya pansas. Tjüwü'i Dios lal pansas mpes, pjü ne'aj tjepliyacañ. Pan tjelepta, tjelyaja. ³⁶ Pjü yupj 'ücj jisas tepyala Pablo tjevele mpes. Mpes tjalá wa yupj. ³⁷ Cupj cjay dos cientos setenta y seis jyatjaquectsja barco mo'ó. ³⁸ T'ü'c' tjalá na, barco más 'in jampjapj la tjajay niswá. Trigo barco mo'o tjajam la tocoy 'üsü mo'ó, mpes más jampjapj tepyala.

Barco yumücj tsjyaca sus, la tju'u'na yupj.

³⁹ Tjejyawca na 'amá tjunuc yupj. Ma salejeptsja tsjan momas niná. 'Üsü la nt'a yumal tjunuc, sus p'intsja ne'aj, ma yumücj jámatsja 'üsü ne'aj. Mpes tjowelepj: "'Ücj leque ne'aj ca nacj, 'ücj barco ca po ntsjacas sus ne'aj.'" ⁴⁰ Mpes 'üpü t'ü fierro püné po'o tsyú'patsja. Fierro püné ma jisastsja quinam. Ma jisastsja wa yo püné barco cjüip'a'a tóicatsja. Yo püné nenem tsupapj tóicatsja, quina soc yupj. Nin la tjajay na, pülül püné tjovalapj barco wolap'a'a, mpes jas tjelyapjünü pülül mo'o quinam ne barco tjemey. Mpes 'ücj tjeléquetsja

quinam, quelel léquetsja 'üsü la nt'a. ⁴¹ Ma ne'as tjeleque. 'üsü campwila tuluctsja sus mpes. Ma tjinyucucj sus niná. Mpés barco wola tsjyaca sus mpes, ne ma polel jámatsja. 'üsü la tjepjetpjets'é, newa yumüçj tjemey barco casá, mpes barco la tju'ú'natsja.

⁴² Niyom nepénowa cawilta po'o tyatja, militarpan tjajamaptsja yupj custjay. Quina militarpan quelel ja'ünantsja yupj, Pablo quelel ja'ünantsja 'ots'ipj, yupj ma ca na'aj ntoloñi, ma ca mal 'amá nt'a. Ma jisastsja nts'equeneñ yupj. ⁴³ Mop'in ma jis tju'ünan. Militar jepa tjiyyü'ta ma mü'ü'nacj yupj. Jostsja Pablo ma pe'e. T'üç' tjiyyü'ta na, tjevele: "Nepénowa 'üçj 'üsüma la may jil. Mpés 'üsü nt'a ntoloqué nun, Iwawa 'amá nt'a. ⁴⁴ La p'a ma polel la may, cjüil ca mal, nepénowa tabla casá ca mal, nepénowa barco la tju'u'na casá ca mal", nin tjevele jupj.

Mpés pjü way cupj 'üçj ne'as tjeleque 'amá nt'a.

28

Pablo já'asatsja Malta po'ó.

¹ Pjü way cupj 'üçj ne'as tjeleque ne'aj 'amá nt'a. Qjuisin tji'yüsa Malta lotsja momas. Malta 'üsü t'asiyú pü'ü. ² Ne'aj tapatja 'üsüs la tjajay cupj mpes. Pajal jívetsja, pajal tsjojósetsja, mpes 'awa jus t'ol qjuis la sis. ³ Pablo yo pjwel teque'e, 'owus mo'o tepya'ta. Nin la tjiyi na, latsj tjac' 'awa mpe 'yawa mpes. Tjelyaja Pablo mos, mos po'o jálatsja. ⁴ Ne'aj tapatja tjunuc latsj jupj mos po'o jálatsja, tjowelepj: "T'üç' way yom niná tji'yü'na la p'a, mpes nin tepyala. Ma tepe'e 'üsü mo'ó. Mpés

'üçj cupj dios lal yupj pe'e quinam, malala la tjiji mpes", nin tjowelepj. ⁵ Nin tuluctsja. Pablo latsj la syüpjünü, 'awa mo'o la ts'iya. Ma malala tepyala Pablo lal, 'üctsja yupj. ⁶ Ne'aj tapatja yólatsja Pablo ca nt'ünt'ünüs ca nacj. Leñ way mpa'is ca nacj, nin topón. 'Üctsja yupj. Püs tepyala na, newa ma t'yünt'ünü, 'üçj tjuwine yupj. Mpes p'a casá yólatsja quinam. Tjowelepj diospan popa pjaní yupj.

⁷ Jepa Malta po'ó, Publio lotsja. 'Amá tyá'atsja yupj ne'aj way p'in cupj tepyatjaquecj nt'a. Jostsja cupj ca nlaca yupj wo nt'a. Mpes tjeleque. Ts'ac' cont'e tepyatjaquecj ne'aj. 'Üsüs way la tjiji cupj mpes. ⁸ Publio popay malala jostsja. Cjonicj casa'á pü'ütsja. Si 'awatsja yupj, 'üsü pwé'etsja wa. Pablo tjemey jus la nuc. Dios lal tjevele yupj mpes. Jay pjucj po la tje'yot'a, tji'yü'sa yupj. ⁹ Tji'yü'sa na, malala jisas pjü way Malta po'o tapatja tiquil wa Pablo nt'a. Jis tji'yü'sa la tjiji wa. ¹⁰ Yupj pasal 'üsüs way la tjajay cupj mpes. P'a jawassa tjeleque na p'a barco mpes, qjuis tja'ayapj pjü way cupj qjuisastsja.

Pablo tjemey Roma nt'a.

¹¹ Mes cont'e mpes tepyatjaquecj Malta po'ó. Barco p'a wa já'asatsja ne'aj. Pajal jívetsja mpes ma tjemey. Tjac' Alejandría mpe. Tjeleque barco niná mpes. Barco niná la tjajay na, wola po'o tüpüntüpj yo jas tiquilil, sey pjucj mat'e jin jústatsja. Pjaní Cástor jay pjucj jin jústatsja. P'a wa Pólux jay pjucj jin jústatsja. Gente yólatsja dios witjactsja yupj. La pjaní tjemya'na mát'eya jinwatsja yupj.

¹² Mwalá way tjeleque barco mpes Siracusa nt'a, pülcj patja nt'a. Ts'ac' cont'e tepyatjaquecj ne'aj.

¹³ Locopyaya nepé tjeleque Siracusa mpe, 'üsü la nt'a ne'as way p'in tjeleque lovin. Tjeleque Regio nt'a, pülüçj patja nt'a wa. Yaya jas tjelyapjünü barco cjüipepé. Mpes tjeleque niswá. Yaya sipé ne'as tjeleque Puteoli nt'a, 'ots'ots' way pülüçj patja nt'a. ¹⁴ Ne'aj yus tjinyucucj Dios ts'uyupj nepenowá. Jisastsja cupj mpatjaquecj yupj jilal. Mpes tepyatjaquecj yupj jilal semana pjaní mpes, ne tjeleque niswá. Qquis tsjam mpes tjeleque quinam, ma barco mpes tjeleque.

¹⁵ Dios ts'uyupj Roma po'o tapatja sin tji'yüsa léquetsja cupj Roma nt'a. Mpes tjiquil la nyüjüsüň jümüçj nt'a. Nepénowa la nyüjüsüň cupj Foro de Apio nt'a, cámpatsja ne'aj. Nepénowa la nyüjüsüň cupj Tres Tabernas nt'a, nin p'iyá cámpatsja. Pablo yus tjinyuca na, tjüwü'i Dios lal, po 'üçj jos tepyala. ¹⁶ Ne'as tjeleque quinam Roma nt'a. Pablo jusapj tüpü'ütsja; 'üsüs waytsja niná romanopan jis jepapan jilal. Militar pjaní p'in se cóncatsja jupj, ma nts'equenem.

¹⁷ Ts'ac' cont'e tepyala na, Pablo la tjemyona judiopan jis jepapan 'a jis mulus jupj lal. 'A jis tjimyula na, Pablo tjevele:

—Natjampan, napj quelel velé nun jilal. Ma malala la tjejay judiopan jilal. Judiopan püna tapatja sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj cupj. Ma malala tjevelé yupj la tjajay mpes. Yupj sin nin judiopan Jerusalén po'o patja ntjitjililiň napj. Ntjaman romanopan jis jepapan nt'a. ¹⁸ Yupj tjowelepj napj lal. Yupj jus nlaytsja ma malala la tjejay napj. Mpes ma jis tjüjütütj militarpan jis la 'ünan napj. 'Üctsja yupj jilal soctsja napj. ¹⁹ Judiopan ma

jisastsja niná. Mpes napj la tjemyon Festo lal yupj ca nin majamas jepa nt'a Roma po'ó, yupj la veles ncu malala la tjejay napj. Mpes yupj ntucuman qui'á. Ma ca mvelé judiopan malala nyuca la tjayaj. Nin p'in najas jepa püné mveles ca ncu malala la tjejay napj. ²⁰ Mpes napj la tjemyon nun 'a nusí mulú napj lal, quelel veletsja nun jilal. Qui'á tsupapj 'os cadena mpes. Judiopan la nuc Yom pjaní jac' jis capj mp'a'sas. Napj pyon yupj NASA tjac'. Nin mpes p'in tsupapj 'os cadena mpes –Pablo nin tjevele.

²¹ Yupj wola tjowelepj:

–Judea po'o patja ma papel tapac jipj mpes. Ma jas tjaxam papel cupj nt'a jipj mpes. Judiopan nepenowá tjiquil; ma wa malala tjowelepj jipj po'ó. ²² Newa nin quelel pjyaquecj jipj jele p'in. Qjuisin tji'yüsa Jesucristo po'o japon nepenowá. Jun ta'á pülüçj javelepj malala lajay yupj. Quelel pjyaquecj jipj jele mpes –nin tjowelepj Pablo lal.

²³ Yupj tjowelepj tsjan jawas más 'üçj Pablo mveles ca yupj jilal. Nin jawas püstapj tjiquil Pablo pü'ütsja nt'a. Pasal pülüçj tjiquil. Mpes Pablo tjevele yupj jilal. Ts'ac' pjaní tjevele. Sin tji'yüsa la tjihi 'oniñ ne jyü'ta Dios. Tjevele Moisés tjiyyü'ta mpes. Tjevele wa profetapan tapac mpes. Jost-sja sin mü'üsüs t'üç' way véletsja yupj Jesucristo po'ó. ²⁴ Nepénowa topón Pablo tjevelá. Nepénowa ma topón. ²⁵ Pülüçj ma jisastsja yupj tjepjyacañ. Sin tjujünsüpj, quelel jiltsja quinam. Mpes Pablo tjevele yupj jilal: "Isaías t'üç' tjevele judiopan püna tapatja jilal. Profétatsja yupj, Isaías. Dios Cjües tjevele yupj lal, Isaías nin p'iyá tjevele yupj jilal.

Nun yupj sin popa p'iyá quina potjaqué, nin p'iyá
lojí yupj la tjajay jinwá. ²⁶ Dios Cjües tjevele:
'Jipj ca mim judiopan nt'a, mvelen:
"Lovin ca mpja'aqué,
    newa ma ca nusin mü'üsüs.

Lovin ca nucú,
    newa ma ca jus nlayé tsjan nucú.

²⁷ Gente niná ma quelel sin 'yüsa Dios jos jin,
    nin jis tepyala yupj.

Jis pjat la topj jinwá yupj quinam.
    Yun jatsicyacj jinwá yupj.

Ma quelel salejepj tsjan niná yupj januc.
    Ma quelel sin 'yüsa pjyacaň.

Nin mpes ma sin 'yüsa tsjan niná yupj januc.

Mpes wa ma jus nlay tsjan niná yupj pjyacaň.
Nin mpes ma t'üç' way sin 'yüsa yupj.

Yupj newa ma quelel sa coñ Dios,
    mpes napj ma polel lejay yupj ca 'üsüs jis
        mpalas Dios lal."

Dios Cjües nin tjevele Isaías lal. ²⁸ Mpes najas
nusin 'yüsa Dios jos cupj velecj judiopan tulucj
jilal 'ots'ipj Jesucristo po'ó. Ca sin mü'üsüs 'onin
lajay ne 'üçj mpatjam Dios lal. Po jisas nsem cupj
velecj", Pablo nin tjevele.

²⁹ Pablo t'üç' tjevele na, judiopan tjil. Nepénowa
pajal la tjowelet yuwá. Nepénowa topon Pablo lal,
la p'a ma topon.

³⁰ Pablo año mat'e mpes tüpü'ü Roma po'ó. Jupj
tüpü'ü nt'a, t'emel tje'yaya wo juts'a'á lal ne 'üçj
polel pü'ütsja ne'aj. Pülüçj tjiquil jus la nuc. 'Üçj jos
tepyala yupj tjiquil, pjü way. ³¹ Tjevele yupj jilal
'onin ne nin liji, jyü'ta Dios. Sin tji'yüsa lis tjiyi qjuis
Jepa Jesucristo po'ó. Pablo ma lecj jéyatsja nin la

HECHOS 28:31

cxxxviii

HECHOS 28:31

veles. Romanopan jis jepapan ma ts'a tji'in jupj lal
jupj nin tjevele mpes.

Dios Tjevele Jupj 'Üsüs La Qjuisiji Jesucristo Mpes

New Testament in Tol (HO:jic:Tol)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tol [jic], Honduras

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tol

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cxl

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

862f7b53-73e6-5bbc-ac1d-63d3b228d0fb